

2

LECTIONES LATINAE,

DELECTANDIS

EXCOLENDISQUE PUERORUM INGENIIS

ACCOMMODATAE.

COLLEGIT

ADIECTISQUE NOTIS PHILOLOGICIS

EDIDIT

CHRISTIANUS GOTTLÖB BROEDERUS.

EDITIO TERTIA.

LIPSIAE, 1796.

SUMTIBUS SIEGFRIED LEBRECHT CRUSII.

LECTIONES I. A. T. I. V. E.

DE LECTURIS

IN BIBLIOTHECA REGIA MONASTII BRUNNENSIS

ACCURATE

EDITA

AB ANTONIO M. S. S. S. S.

ADUSCULUM

BRUNNENSIS

ANNO 1773

Vorrede zur zweiten Auflage.

Da sich die erste Auflage dieser Chrestomathie mit meiner Grammatik zugleich vergriffen, und also ebenfalls von neuem aufgelegt werden soll: so habe ich mich bemühet, ihr eine solche Einrichtung zu geben, daß sie auf den Beifall, den die erste Auflage bereits erhalten, noch mehr Anspruch machen dürfe. Vorhin war sie nur ein lateinisches Lesebuch für die Jugend, ohne Anmerkungen und Erklärungen der Constructionen, die aber ein jeder, der in meiner Grammatik Bescheid wußte, leicht auffinden konnte. Gleichwol finde ich es jetzt für besser und vortheilhafter, die vorkommenden Schwierigkeiten auf der Stelle zu erleichtern, und das Auffuchen der dahin gehörigen Stellen in der Grammatik, nicht bloß den Schülern oder ihren Lehrern zu überlassen. Ich habe daher dieser neuen Auflage, außer einigen Verbesserungen und Zusätzen, vornemlich dadurch einen wesentlichen Vorzug zu geben gesucht, daß ich sie mit kurzen Anmerkungen versehen habe, die allesamt in die Grammatik hinweisen. In der erstern Hälfte habe ich, wo es nöthig zu seyn schien, die Constructionen mit zwey Worten erklärt, mehrentheils aber bloß die Stelle in der Grammatik, woselbst von der vorkommenden Construction die Rede ist, angegeben. Alle Zahlen, die in den untergesetzten Anmerkungen vorkommen, bezeichnen die Seitenparagraphen in der neuen Auflage der Grammatik. Durch dieses Mittel konnte ich in größter Kürze, selbst ohne ein Wort weiter zu sagen, jede Construction deutlich machen, weil sie in der Grammatik hinlänglich aufgelöst oder erklärt wird. Ja, ich konnte dadurch die Sache noch deutlicher machen, als es mit Worten geschehen konnte, weil in den angeführten Stellen der Grammatik zugleich Beispiele von ähnlicher Art aufgeführt sind, die alle zur Erläuterung dienen.

Es entsteht hieraus zugleich der Vortheil, daß die studierende Jugend mit der Grammatik desto bekannter wird, und manches darinn findet, was sie vielleicht nicht darinn suchte.

suchte. Sind gleich die syntactischen Regeln und Observationen der Jugend bekannt: so fallen sie ihr doch nicht immer zu rechter Zeit bey, und sie versteht es nicht allemal, dieselben auf vorkommende Fälle gehörig anzuwenden. Dazu geben nun die beigefügten Anmerkungen hinlängliche Anleitung. Ueberdies werden junge Leute durch diese Anmerkungen in Etand gesetzt, diese Chrestomathie schon zu lesen und zu verstehen, ehe sie die Grammatik durchstudirt haben. Sie haben in jedem Falle gleich bey der Hand, was sie oben aus der Syntax nöthig haben, und werden so nach und nach mit den Sprachregeln bekannt.

So wie ich in der Syntax nicht blos darauf gesehen habe, die lateinischen Constructionen zu erklären, sondern zugleich Anleitung habe geben wollen, deutsche Wortfügungen richtig und gut zu übersetzen: so habe ich auch in den Anmerkungen zu dieser Chrestomathie darauf Rücksicht genommen. In dieser Absicht habe ich hie und da bemerkt, wie der Lateiner nicht spricht, um junge Leute vor manchen Unrichtigkeiten und Fehlern, die sonst leicht begangen werden, zu warnen, und auf den rechten Ausdruck aufmerksam zu machen.

Da ich aber einerlei Bemerkungen nicht gern zu oft wiederhole: so habe ich sie zu Anfange häufiger, weiterhin aber sparsamer hinzu gesetzt, und zuletzt ganz weggelassen, in der Voraussetzung, daß der Jugend die vorkommenden Constructionen aus dem vorhergehenden alsdann geläufig seyn werden. Weuchte, den 7. Jan. 1793.

Ein Wort zur dritten Auflage.

Diese ist ein bloßer Abdruck der zweiten. Doch habe ich ein alphabetisches Verzeichniß der Fabeln, ingleichen ein Verzeichniß der berühmten Männer, von welchen im zweiten oder dritten Capitel etwas erzählt wird, nach den Paragraphenzahlen hinzu gerhan. Weuchte, den 30. Jul. 1796.

E. G. Bröder.

Verz

Verzeichniß

der im ersten Capitel enthaltenen Fabeln.

Amici duo	2	Lignator et Mercurius	37
Anus et ancillae	13	Lupus et agnus	56
Aquila, feles et aper	68	Lupus et canis	52
Arbores in Deorum tutela	58	Lupus et grus	42
Afinus aegrotans	10	Lupus et vulpes	57
Afinus cum pelle leonina	15	Milvus et columbae	63
Afinus et leo	25	Muli et latrones	64
Afinus et leo venantes.	59	Mulier et gallina	16
Afinus fale onustus	20	Mures et felis	19
Anceps et serpens	9	Mus, rana et milvus	5
Avis et pulli	22	Mustela et homo	62
Boves tres	4	Pavo ad Junonem	61
Cancer	1	Rana et bos	58
Canis cum frusto carnis	40	Ranae	17
Canis et fur	55	Rusticus et filii ejus	32
Capra et hoedus	8	Senex et mors	23
Cervus ad fontem	48	Simius rex	34
Cervus et boves	70	Sol et aquilo	27
Cornix sitiens	7	Taurus et vitulus	54
Equus et aper	60	Ursus et apes	14
Equus et afinus	31	Vespertilio et felis	26
Faunus et viator	35	Vespertilio transfuga	53
Formica et cicada	12	Viator et serpens	24
Formica et columba	18	Viatrores et afinus	6
Formica et musca	60	Vulpeculae	28
Graculus et pavo	65	Vulpes et corvus	44
Hircus et vulpes	50	Vulpes et leo	11
Hirundo et aviculae	30	Vulpes et lignator	36
Leo et capra	2	Vulpes et lupus	3
Leo et vulpes	29	Vulpes et uva	46

Verzeichniß

der berühmten Männer, deren im zweiten und dritten Capitel gedacht wird.

Aeschines	122. 198	Anacharxis	97. 104. 114. 130. 136
Aeolopus	138	Anaxagoras	121. 129
Aeschylus	75. 94. 124. 125. 155	Anaximenes	164
Agis	84. 94. 98	Antigonus	123. 125
Alicamenes	130	Antiochus	165
Alexander	74. 75. 80. 88.	Antisthenes	76. 110. 111. 115
	96. 118. 120. 131. 164. 179	Antoninus	82
		* 2	Apelles

Apelles		120	Metellus		89
Aratus		175	Mucius Scaevola		219
Archimedes		194	Nafica		105
Archytas		121	Nicoles		111
Aristides		148. 152. 169	Papirius		154
Aristippus	72. 100. 101. 110.		Parrhasius		157
	114. 125. 126. 129. 133.		Pausanias		103
		158	Pelopidas		95
Aristoteles	74. 80. 93. 127.		Pericles		144. 157
		136. 159	Philippus	78. 85. 95.	109.
		80			116. 117
Attalus			Philoxenus		158
Augustus	89. 118. 174.	195	Phocion	82. 99	127. 139
Bias	108. 114. 125.	131	Piliftratus		123. 137
Callicratidas		92	Pifo		170
Camillus		225	Planus		171
Canus		184	Plato	74. 110. 121. 140.	156
Cato		122. 128. 138	Porfenna		219
Cicero		102. 107. 207	Porus		85
Cleantes		115	Posidonius		189
Cleobis		130	Proclejus		159
Codrus		142	Pyrrhus	117. 145.	210
Cornelia		82	Pythagoras		111. 149
Craffus		103	Pythias		141
Crates		101	Pythius		184
Catius		75	Regulus		172. 206
Damis		85	Rutilius		83. 89
Damon		141	Scipio		115
Democritus		95. 137	Scilurus		173
Demonax		72. 100	Seneca		163
Demosthenes	136. 155. 160.		Sextius		196
		193. 201	Simonides		131
Diogenes	76. 98. 99. 106. 112.		Socrates	73. 76. 77. 85. 84.	
	113. 114. 119. 130.	133		88. 111. 112. 119. 122. 125.	
Dion		134		127. 128. 129. 132. 135.	
Dionysius	72. 108. 109. 128.			193. 199	
	141. 143. 158. 166.	211	Solon	79. 87. 111. 120. 121.	
		75			139. 204
Drufus			Sophocles		168
Eunius		105	Stilpon		102. 109
Epaminondas	146. 161.	203	Tarquinius		78
Epictetus		73	Thales	72. 78. 80. 115.	204
Euclides		85	Themistocles	74. 91. 102. 134.	152
Euerittus		135	Theocritus		104. 124
Eudamidas		91	Theodorus		124
Fabius Maximus		104	Theophrastus		95
Gorgias		130	Tiberius		100
Hannibal		86. 90.	Titus	74.	190
Horatius Cocles		215	Trophonius		181
Iphicrates		137	Xenocrates		86
Ilocrates		81	Xenophon		193
Laelius		97	Xerxes		151
Leonidas		94	Zeno		91
Maccenas		113	Zeuxis		157
Mansius		162			
Marcellus		135			

CAPUT

89
219
105
111
154
157
103
95
157
117
158
130
137
170
171
156
219
85
189
150
210
149
141
184
200
89
113
173
163
190
131
199
204
168
199
78
204
152
124
124
93
100
190
181
86
193
151
91
157

CAPUT I.

FABULAE QUAEDAM AESOPEAE.

I. Es ist leichter, tadeln, als, besser machen. 1

Cancer.

Cancrum retrogradum monet a) mater, antrorsum ut eat. Filius respondet: faciam, si te idem facientem b) prius videro c).

II. Besser, bewahrt, als befragt. 2

Leo et capra.

Leo conspicatus d) forte capram in edita rupe ambulante e), monet, ut potius in viride pratum descendat. Cui f) respondit capra (senferat enim eum fraudulenter locutum g): Non ea sum, quae h) dulcia praeponam i) salutaribus.

III. Heute mir, morgen dir. 3

Vulpes et lupus.

Vulpes iridebat lupum, in fossam lupariam delapsum k), et circum fossae marginem lactabunda l) saltitabat, stolidum animal

a) Praesens statt Imperf. 605. b) Particip. statt Infinit. 420. c) Fut. exact. steht vor einem andern Futuro. 617. d) Particip. durch als. 397. e) statt quae ambulabat. 392. f) statt ei, aber sie gab ihm zur Antwort. 527. g) scil. esse. 201. hu. h) ich bin nicht so thöricht, daß ich. 509. i) nicht, praeponerem. 625. k) statt qui delapsus erat. 392. l) 81. Ann. 2.

PUT

mal illum appellans *m*), qui *n*) hominum fraudes non animadvertisset. Cum sic ergo gestiret, in fossam ipsa delapsa est *o*).

4 IV. Friede ernährt, Unfriede verzehret.

Tres boves.

Pascebantur una tres boves robusti maxima concordia conjuncti. Itaque facile ab *p*) omni incurfione ferarum tuti erant, ac ne leones quidem *q*) aggredi illos audebant. Verum disfidio inter illos orto *r*) et soluta amicitia, singuli validioribus bestiis praedae *s*) fuerunt.

5 V. Der Feind, der uns gefährlich ist,
hat einen andern, der ihn frist.

Mus, rana et milvus.

Mus gerebat bellum cum rana. Pugna erat vehemens et anceps. Milvus, hoc certamine procul viso *t*), appropinquat, dumque neuter sibi cavet prae studio pugnandi *u*), utrunque rapit et laniat.

6 VI. Verkauffe das Fell des Bären nicht, bis du ihn hast.

Viatores et asinus.

Duo viatores, cum *v*) in deserto loco oberrantem asinum forte conspexissent, contendere inter se coeperunt, uter *x*) eorum *y*) eum ut suum deduceret, quod uterque, se prius *z*) vidisse, affirmaret. Dum illi de ea re acriter rixantur, asinus aufugit, ac neuter eo potitus est *a*).

7 VII. Noth lehret Künste.

Cornix sitiens.

Cornix sitiens *b*) reperit in urna aquae *c*) non multum. Sed erat urna profundior *d*), quam ut aqua a cornice posset contingi. Conatur effundere urnam, nec *e*) valet. Tum legit ex arena

m) dum appellabat. 399. *n*) daß er. 517. *o*) Perfect. sichtet beim Hauptumfande der Erzählung. 606. *p*) vor. 722. *q*) ne quidem. 637. *r*) cum l. postquam disfidium ortum erat. 427. 429. *s*) zur Beute. 266. 267. *t*) statt, cum vidisset. 428. *u*) 370. *v*) nicht, cum duo viatores, wie im Deutschen. 644. *x*) nicht, quis. 576. *y*) 226. *z*) nicht, primum zuerst. 216. *a*) potiri c. Ablat. 347. *b*) durstig. 390. *c*) Genitiv. *b*) multum. 237. *d*) zu tief. 214. *e*) aber nicht. 792.

arena lapillos complures, quos in urnam dejecit. Hoc modo aqua levatur, et cornix bibit.

VIII. Wer sich warnen läßt, bleibt sicher. 8

Capra et hoedus.

Capra exiens *f*) in pascua monet hoedum, ne *g*) cui *h*) fores aperiat *i*), dum redeat ipsa. Lupus, qui id procul audierat, post matris discessum, pulsat fores, et aperiri *k*) sibi *l*) postulat. Cui hoedus: non aperiam, inquit, mater enim quamquam admitti *m*) vetuit.

IX. Wer andern eine Grube gräbt, fällt oft selbst hinein. 9

Auceps et serpens.

Auceps ibat venatum *n*), et mox vidit in altissima arbore palumbum; appropereat eum capturus *o*), sed inter ambulandum *p*) premit forte pede altero viperam in herba latentem, quae illum mordet. *Me miserum q*), inquit, dum alteri insidior, ipse dispereo.

X. Honig im Munde, Galle im Herzen. 10

Afinus aegrotans.

Afinus aegrotabat, famaue exierat, eum *r*) cito esse moriturum. Cum igitur lupi canesque venissent *s*), ad eum visendum *t*), quaererentque ex filio, quomodo pater eius *u*) se haberet; ille per officii rimulam respondit: melius, quam velletis.

XI. Gewohnheit macht alles leicht. 11

Vulpes et leo.

Vulpes, quae nunquam leonem viderat, quum illi forte occurrisset, ita exterrita est, ut paene moreretur formidine. Eundem conspicata *v*) iterum, extimuit quidem, sed nequam, ut antea. Tertio illi obviam facta, non modo non exterrita, sed propius accedere, eumque alloqui ausa est.

A 3

XII. Schaffe

f) cum exit. 397. oder exit et. 407. *g*) nicht, ut non. 244. *h*) statt alicui. 570. *i*) nicht, aperiret. 625. *k*) statt, ut aperiat. 196. *l*) nicht, ei. 551. *m*) statt, ne quisquam admitteretur. 196. Nota. *n*) auf die Jagd. 555. Nota. *o*) ut capiat. 409. *p*) 379. *q*) 355. *r*) Acc. c. inf. nach Verbis declarandi. 183. *s*) nicht, venirent. 612. *t*) ihn zu besuchen. 380. *u*) nicht, suus. 553. *v*) als. 597.

12 XII. Schaffe dir in der Zeit, so hast du in der Noth.

Formicae et cicada.

Formicae hieme siccabant fruges. Has x) adit cicada esuriens, et orat, ut y) sibi paululum cibi z) impertiant. Cui illae: aestate, inquit a), quaerere oportuit b). Non vacabat, ait cicada. Quid igitur, inquit illae, faciebas? Cantabam, respondit. Tum illae: si aestate cantisare soles, cum laborandum tibi c) esset, merito nunc esuris.

13 XIII. Arglist schlägt ihren eignen Herrn.

Anus et ancillae.

Anus quaedam d) domi habebat ancillas complures, quas quotidie, ante quam luceceret, excitabat ad e) cantum galli, quem domi alebat. Ancillae diuturno labore defaigatae, consulunt inter se, et gallum occidunt, sperantes f), necato illo g), se multo diutius dormituras h), quae i) spes miseras fefellit k). Hera enim, ignara l) quae hora sit, media saepe nocte famulas surgere jubet m).

14 XIV. Ungebuld macht das Uebel ärger.

Ursus et apes.

Ursus ictus ab ape, tanta ira exarsit n), ut alvearia, in quibus apes mellificaverant, unguibus o) discerneret. Tunc apes universae, cum domos suas dirui p), et filios necari viderent, ursum invaserunt aculeis, ac paene necaverunt. Qui q) vix elapsus, secum dicebat: quanto melius erat, unius apis aculeum tolerare, quam tot in me r) hostes iracundia mea excitare.

15 XV. Das Kleid macht nicht den Mann.

Afinus cum pelle leonina.

Fugitivus afinus reperit forte in silva pellem leonis s), qua indutus t) territare coepit homines et bestias, tanquam leo esset. Venit,

a) Accus. wegen der Präpos. beim Verbo. 314. y) nicht, quod. 190. z) Genit. bey paululum. 237. a) inquit wird einem Worte nach gesetzt. 648. b) statt, oportuisset. 608. c) statt, a te. 365. d) quaedam drückt den unbestimmten Artikel ein aus. 573. e) nach. 727. f) in Hoffnung. 414. g) nach seinem Tode. 438. h) seil. esse. 201. Nota. i) aber diese. 527. k) fallo. l) weil sie nicht wußte. 425. m) 196. n) exardescit. o) mit. 115. p) Acc. c. Inf. nach Verbis sentiendi. 182. q) als er nun. 530. r) in me zwischen das Adject. und Substant. eingeschoben. 646. s) Löwenhaut. 107. Ann. 2. t) die zog er an, und. 407.

Venit *u*), qui perdidit, quaerit suum asinum. Asinus cum *v*) herum vidisset, horrendum in modum rugire coepit, ut illum quoque falleret. At herus prehensis auriculis *x*), quae exstabant: alios (et *y*), inquit, fallas, me non falles; nolco te, mi asine. Ita probe verberatum *z*) domum *a*) pellit.

XVI. Wer zu viel haben will, bekommt zuletzt gar nichts. 16

Mulier et gallina.

Mulier quaedam habebat gallinam, quotidie ovum parientem. Quum autem uno ovo non esset contenta, sed plura cuperet, gallinam diligentius curare et faginare coepit, sperans, fore ut *b*) bina aut terna *c*) ova quotidie pareret *d*). Verum spes eam fefellit. Nunc enim gallina prae pinguedine ne unum quidem ovum quovis die parere potuit.

XVII. Alles mit Bedacht. 17

Ranae.

Duae ranae incolebant paludem. Qua *e*) solis calore, ut aestate *f*) fieri solet, exsiccata, relictis *g*) sedibus illis pergebant quaesitum *h*) alias. Cumque venissent ad profundum puteum: hic, inquit una, commode manebimus, neque facile alium locum meliorem invenire poterimus. Cui altera respondit: placere *i*) et *k*) sibi locum, sed arbitrari se, prius quam illo desiliant, considerandum, si quo *l*) casu et illae aquae recessissent *m*), qua ratione de puteo rediturae essent.

XVIII. Ein Dienst ist des andern werth. 18

Formica et Columba.

Formica sitiens descendit ad fontem, ut *n*) biberet; sed incidit forte in aquam. Columba quaedam *o*) in arbore sedens illi opem fert, ramo ex arbore dejecto *p*). Formica ramum

A 4

con-

z) scil. is. 152. *v*) nicht, cum asinus. 644. *x*) ergreif und. 434. *y*) nicht, etiam alios, weis alios den Zen hat. 645. *z*) damit prügelt er ihn brav durch und. 407. *a*) 176. Nota 5. *b*) fore, ut. 185. *c*) nicht, duo aut tria. 599. *d*) nicht, pariat, weil es auf das Perf. coepit folgt. 629. 634. Nota 2. *e*) als aber dieser. 527. *f*) Ablat. auf wannehr? 114. *g*) relinquerebant et. 434. *h*) 336. *i*) es gesiehe. stilus relativus. 519. *k*) auch. 761. *l*) statt aliquo. 570. *m*) Fut. exact. im Coniunct. 619. *n*) um zu trinken. 140. Nota. *o*) Ausdruck des unbestimmten Artikels, ein. 573. *p*) indem sie warf. 427.

conscendit et servatur. Paulo post adfuit auceps, qui columbae insidiari coepit. Cui metuens q) formica, ad aucupem arripit, et ita vehementer eum momordit, ut arundines prae dolore abiceret; atque harum strepitu territa r) columba avolavit ac periculum vitavit.

19 XIX. Traue, schaue, wem?

Mures et felis.

Multi mures in cavo pariete commorantes, contemplabantur diu felem, quae capite demisso et tristi vultu placide recumbat. Tunc unus ex is s): hoc animal admodum benignum et mite videtur t). Quid si alloquerer et familiaritatem cum illo contraherem? Haec u) cum dixisset et propius accessisset, a fele captus et dilaceratus est. Tunc ceteri hoc videntes secum dicebant: *Non est profecto vultui temere credendum v).*

20 XX. Schelmercy nimmt endlich einen bösen Ausgang.

Afinus sale onustus.

Afinus sale onustus fluvium x) transiit, et titubans in aquam decidit. Quum surgeret y), sensit, se magna oneris parte levatum, quod in aqua sal delicuerat z). Ea re gavifus quum postea spongius onustus ad fluvium accederet, speravit, si rursus collaberetur, nunc quoque fore, ut onus fieret levius. De industria igitur lapsus est. Spongius autem madefactis a), exfurgere nequivit, sed oneri succumbens, in aqua periit.

21 XXI. In der Noth erkenne man einen Freund.

Duo amici.

Duo amici faciunt iter. Occurrit in itinere ursus, quo conspecto b) unus illico arborem conscendit et pericula evitat; alter vero, cum meminisset, illam bestiam cadavera non attingere, in terram se prostravit c), simulans, se mortuum esse. Accedit ursus, contrectat jacentem, et os suum ad illius os auresque admovet. Homine autem spiritum continente d), ursus, ratus e) cada-

q) metuere s. timere alicui. 294. r) sie erschraut, flog weg, und. 407. s) scil. inquit. 814. 2) t) scil. esse. 222. u) als sie dies ses. 662. v) man darf nicht trauen. 369. x) Accus. von trans. 316. y) Imperf. Conj. gewöhnlich nach cum. 487. z) deliquisco. a) da aber weil aber. 452. b) bey dessen Erblickung. 438. c) proferno. d) 452. weil aber. e) und der Bär glaubte. 407.

cadaver esse, discedit. Cum postea socius quaereret, quidnam ei ursus dixisset in aurem, respondit: *monuit, ne amicum esse mihi persuaderem, cujus fidem adverso tempore non fuerim expertus.*

XXII. Selber ist der Mann.

22

Avis et pulli.

Avis positos in segete *f*) pullos monet, ut, dum ipsa abesset, diligenter attenderent, si fieret sermo de messe. Redempti *g*) matri pulli anxii *h*) narrant, dominum *i*) agri operam illam mandasse vicinis. Respondet: nihil esse periculi *k*). Item altero die trepidi ajunt, rogatos ad metendum esse amicos. Iterum jubet illa, ut sint securi. Tertio tandem ut audivit, ipsum dominum cum filio *l*) statuisse, postero mane cum falce messem intrare: Jam, inquit, tempus est, ut fugiamus. Vicinos et amicos non timui, quia non venturos scivi. At dominum timeo; illi enim res est cordi *m*).

XXIII. Einem jeden ist sein Leben lieb.

23

Senex et mors.

Senex quidam ligna in silva ceciderat *n*), et fasces in humeros sublato *o*) domum redire coepit. Quum autem defatigatus esset et onere et itinere, deposuit ligna, et secum considerans *p*) miseras senectutis et inopiae, clara voce invocavit mortem, ut se ab omnibus malis liberaret. Mox adfuit mors, quid velit, interrogans *q*). Tunc senex perterritus: ut hunc, ait, lignorum fascem *r*) humeris meis imponere *s*).

XXIV. Wie die Arbeit, so der Lohn.

24

Viator et serpens.

Serpens ingenti saxo oppressus rogavit virum illac *t*) iter facientem, ut a se onus amoliretur, pollicitus *u*), se illi ingentem thesaurum daturum, si hoc faceret. Quod cum *v*) vir iste mitis fecisset, non modo promissa non solvit, sed hominem occidere

A 5

f) ponere in c. Abl. 122. Nota 3. *g*) nicht, redennte matre. 447. Ann. 2. *h*) statt anxie. 683. *i*) nicht, quod dominus. 183. der Herr hätte. 183. Nota. *k*) keine Gefahr. 224. sin. *l*) suo bleibt weg. 579. *m*) 267. *n*) caedo. *o*) 429 oder 454. *p*) 399. *q*) und fragte. 407. *r*) Bündel Holz. 109. *s*) imponere cui quid. 279. *t*) scil. via. 307. *u*) und versprach. 407. *v*) statt cum hoc. 660.

dere conatus est. Dum ita contendērent, accidit, ut vulpes illae transiret. Qui *x*) arbiter *y*) electus: non possum, inquit, tantas lites inter vos componere, nisi viderim prius, quo pacto serpens saxo oppressus erat. Cum ergo vir serpenti saxum impoluisset, dixit vulpes: *ingratum animal sub saxo relinquentum z)* *censeo*.

25 XXV. Wer sich in Gefahr begiebt, kommt darinn um.

Afinus et leo.

Versabantur eodem loco afinus et gallus gallinaceus. Irruente autem leone *a*) gallus vocem emisit, qua audita *b*) leo (dicitur *c*) enim galli vocem non ferre) aufugit. Afinus se metui existimans, cursu fugientem leonem persequitur. Progressus autem longius *d*), cum *e*) jam non exaudiretur galli vox, leo substitit *f*), et afinum arreptum *g*) devoravit. Qui *h*) cum dilaniaretur: *me insanum ac dementem i*), inquit, *qui h*) nequaquam bellatore *l*) patre procreatus ad pugnam me incitaverim,

26 XXVI. Man muß aus der Noth eine Tugend machen.

Vespertilio et felis.

Vespertilio delapsa in terram comprehensa fuit a fele. Quae cum dilaniatura videretur, petiit illa suppliciter, vitam ut sibi concederet. At enim felis hoc se facere posse negabat *m*), quae *n*) esset capitalis hostis omnium avium. Tum vespertilio se non avem, sed murem esse dixit. Itaque dimissa fuit. Paulo post capta ab alia fele, similiter petiit, ut sibi miserae vitam condonaret *o*). Id felis sibi factu *p*) perdifficile esse ait, quae cum omnibus muribus bellum gereret; vespertilio autem se murem nequaquam esse adfirmavit, sed volucrem. Sic iterum periculum evasit, et nomine mutato *q*) bis servata fuit.

27 XXVII. Ist gehet über Gewalt.

Sol et aquilo.

Solem et aquilonem de robore viribusque quondam disceptasse ferunt *r*), convenisseque inter eos, ut, uter viatori vestem

sc) als dieser. 660. *y*) zum Schiedsrichter. 220. *z*) sc. esse. 367. *a*) als. 427. *b*) und so bald er diese höre. 435. *c*) er soll. 223. *d*) ziemlich weit. 215. *e*) *o*) weil progressus schon durch als anfangs wird, so sagt man bey cum bloß und. *f*) substitit. *g*) ergriff und. 407. *h*) als er nun. 530. 660. *i*) statt o me insanum. 333. *k*) daß ich. 517. *l*) Freigerisch. 670. *m*) statt dicebat, se non posse. 790. *n*) weil sie. 515. *o*) nicht, condonnet. 629. *p*) 359. *q*) durch Veränderung des Namens. 433. *r*) man erzählt. 530.

flem eriperet facilius s), is validior haberetur t). Piores u) igitur fortitus aquilo, ventus acer et vehemens, omnem vim flatus sui in conspectum v) forte viatorem immisit. Verum ille, quo x) magis ventus in se ferebatur, hoc arctius vestimenta continere y), circumque se convolvere. At sol aestus gravissimos effundens, facile effecit, ut z) viator se vestibus nudaret, non solum pallio posito a), sed etiam resoluta tunica.

XXVIII. Ein elender Trost: andern geht's nicht besser. 28

Vulpeculae.

Elapfa vulpes de laqueo, sed mutila (nam caudam amiserat), coepit in commune suadere omnibus, ut et ipsae b) praecidi caudas sibi paterentur; cupiebat enim in turba et societate turpitudinis suum vitium quasi occultare. Quid c) enim, inquit, has et indecoras et supervacaneas gestamus, vel potius attrahentes d) defatigamur? Aut cuienam, obsecro, rei e) utiles sunt, nisi forte verendum solum f) conduximus? Parantem g) dicere plura, una de multitudine juvencula interpellabat his verbis: Heus tu, mea matercula, num fueras h) hoc suafura etiam, si non i) tibi emolumento k) futurum esse sperares?

XXIX. Weit davon ist gut vorm Schuß. 29

Leo et vulpes.

Leo senio confectus, cum l) vires non suppeterent ad victum parandum m), callidum cepit consilium sustentandi vitam. Itaque in antro, quasi periculoso morbo correptus, decumbens, cum n) ad ipsum visendum passim animantes reliquae advenirent, prehensas illas devorabat. Atque ita magna bestiarum multitudine a leone absunta o), accedit tandem et vulpecula ad antrum, et ante illud subsistit, haesitans atque circumspiciens. Tum leo, quid cesset, cur non adeat ad se, rogat. At illa respondisse fertur:

d) am leichtesten, nicht, facillime. 216. t) für den stärksten gehalten werden sollte. 221. u) sc. partes. 307. v) quem conspiciebat. 392. w) jemehr. 207. y) statt continere. 696. z) nicht, quod, weil es eine Wirkung des vorhergehenden Prädikats ist. 180. a) indem er ablegte. 427. fin. b) ebenfalls. 562. c) statt cur. 691. d) indem wir. 399. oder, was geben wir uns die Mühe, sie nachzuschleppen? e) wozu? 266. f) den Boden zur Fehren. 410. g) er wollte mehr sagen, als ihn. 398. h) statt fuisses, würdest du gerathen haben. 613. i) nicht, nisi. 482. k) zuträglich. 267. l) cum-parandum ist ein eingeschobner Satz einer Periode. 649. m) sich seine Nahrung zu verschaffen. 530. n) decumbens cum er legte sich hin, und als. 407. o) 429.

fertur p): quia vestigia me terrent, omnia te adversum spectantia, nulla retrorsum.

30 XXX. Wem nicht zu rathen ist, dem ist auch nicht zu helfen.

Hirundo et aviculae.

Quum linum fereretur, monuit reliquas aviculas hirundo, secum ut eruerent semina, de quibus relictis q) exoritura esset herba nocentissima avium generi. Quod cum r) non probaretur, rursus enatam primum et teneram herbam ut evellerent, hortatur. Cum vero neque hoc facere vellent, ipsa s) de silvis et solitudinibus ad hominum consuetudinem et in oppida se contulit. Paulo post maturum linum carpitur, et retia nectuntur, et capiuntur aviculae, sero deplorantes neglectum t) salutarem consilium.

31 XXXI. Das Capital der Dienstfertigkeit trägt reiche Zinsen.

Equus et asinus.

Agitabat quidam equum et asinum, onusto sarcinis. Asinus defatigatus rogavit equum, ut, si se vivum u) servare vellet, aliqua parte oneris se levaret; sed repudiavit equus preces illius. Paulo igitur post fatigatione et labore confuuntus asinus, in via corruit, et efflavit animam. Tum agitator omnes sarcinas, quas asinus portaverat, atque insuper etiam pellem asino detractam in equum imposuit v). Ibi ille deplorans fortunam suam: Me miserum, inquit, qui x) parvulum onus in me fuscipere gravatus fuerim, cum nunc cogar tantum ferre, accedente y) etiam pelle comitis mei, cujus preces tam superbe contempsim.

32

XXXII. Fleiß macht beglückt.

Rusticus et filii ejus.

Rusticus vicinus morti, cum relinquere filiis suis divitias non posset, voluit excitare animos illorum z) ad diligentem agriculturam, et in opere faciundo a) assiduitatem. Arcellit igitur illos ad se, atque ita alloquitur: Mei filii, quo in loco res meae

p) 223. q) wenn sie ihn liegen ließen. 403. r) cum id. 551. 660. s) sic. 568. t) daß sie verachtet hatten. 411. u) beym Leben. 677. c. v) 291. x) 517. y) wobey noch hinzu kommt, 436. oder, und noch oben drein. z) animos illorum statt eos sic. a) in Verrichtung der Arbeit. 385. faciendus statt faciendus. 75. Anm. 5.

meae sint, videtis. Vobis *b)* autem, quidquid potui, in mea vita comparavi, idque totum in vinea nostra quaerere poteritis. Haec cum *c)* dixisset, paulo post moritur senex. At filii, quod crederent, in vinea patrem alicubi thesaurum abscondisse, arreptis ligonibus solum vineae universae effodiunt, ac thesaurum quidem reperere nullum, terra tamen fodiendo *d)* perculta *e)*, vites uberrimos fructus tulerunt *f)*.

XXXIII. Wer zu rechter Zeit nicht mit mir ist, der ist wi-
der mich.

Vespertilio transfuga.

Bellum gerebant volucres cum quadrupedibus, modo his, modo illis vincentibus *g)*. At vespertilio, dubios eventus timens, ad illos se conferre solebat, quos superasse viderat. Inter aves avem se profitebatur, inter quadrupedes murem. Quum ad pacem redissent aves et quadrupedes, fraus utriusque generi apparuit. Damnatus igitur ab utrisque lucem refugit, solus noctibus semper volans.

XXXIV. Je höher der Stand, je größer der Neid. 34

Simius rex.

Ferunt *h)* quodam in conventu bestiarum ita belle saltavisse simium, ut omnium prope unanimi sententia rex crearetur *i)*. Hunc vulpes elatum animo ob prosperitatem videns, simul etiam bestiarum stultitiae succensens *k)*, dicit simio: postquam regnum ipsi obtigerit *l)*, non debere *m)* se celare, quae *n)* magnopere, ut resciceret, ipsius interesse *o)* arbitraretur. Quid id esset, simio interroganti: thesaurum, respondit, sibi a patre suo indicatum esse, defossum in solitudine, qui iure regni ad ipsum iam pertinere videatur. Eamus *p)* igitur, inquit simius, ut tollamus. Cave tu, inquit vulpes; nam ego saepe audivi, periculo effossionem thesauri non carere *q)*. Nihil, inquit simius, periculi est; an *r)* tu, obsecro, times? Eamus igitur, inquit vulpes, si videtur. Cumque per silvas diu circumduxisset simium, tan-

b) für euch. 264. *c)* statt cum haec. 662. *d)* 583. *e)* weil das Erdreich sehr verbessert war. 432. *f)* fero. *g)* da denn bald diese u. 436. *h)* 589. *i)* 220. *k)* 275. *l)* obtingo. Das Verbum eines Nebensatzes im erklärenden Stil steht im Coniunctiv, wie im Deutschen. 519. 520. *m)* so dürfte er nicht u. Euse, die die Worte eines andern, bloß nach ihrem Inhalte anzuführen, sehen im Acc. e. Inf. 520. *n)* wovon er glaube, daß ihm u. oder, das, woran ihm, wie er glaube, sehr gelegen sey u. 555. *o)* 258. *p)* laß uns also gehen. 472. *q)* 346. *r)* 162.

tandem inducit in laqueos sub fruticibus absconditos ad capiendas bestias, atque ibi dicit thesaurum defossum, et illinc eruendum esse. Simius festinans *s*), neque providens, statim capitur, atque implicitus orat vulpem, sibi ut succurrat. Ea vero, se regem attingere non debere, ait, et discedens *t*): Non, inquit, ars saltandi regnum merebatur.

35 XXXV. Weber kalt noch warm taugt nichts.

Faunus et viator.

Faunus seu Satyrus quidam viatorem, hiemis frigore adfluctum, deduxisse perhibetur in specum suum, misertus *u*) hominis. Cumque videret crebro eum manus ori admovere *v*) et illis inhalare *x*), rogat, quid hoc sibi velit? Respondit viator, calefieri ita spiritus manus contractas gelu. Tum Satyrus, ne quid *y*) humanitatis erga hospitem praetermitteret, adfert in phiala vinum calidum et adhuc fervens, illoque suum fovere guttur et stomachum jubet. In hoc et ipsum *z*) inspirare *a*) viator, quod diceret, admiranti *b*) et causam requirenti Fauno, refrigerari potum halitu. Ibi Faunus eum averfersus: *at tu*, inquit, *apage te illico; nihil enim tecum commercii habere volo, qui c*) eodem ex ore effles et calidum et frigidum.

36 XXXVI. Parthenischen Leuten ist nicht zu frauen.

Vulpes et lignator.

Agitata vulpes a canibus, longo spatio fuga confecto *d*), devenit tandem ad casulam, ante quam lignator fidebat sitipitem quernum *e*). Ad eum suppliciter confugit orans, ut sibi latebras aliquas demonstraret, in quibus, dum venatores praeterissent, occultaretur. Ille, misericordia motus *f*), suam casulam jubet subire *g*), ubi *h*) sperare se, illam in tuto futuram. Postea recordatus, animantem illam esse nocentem, nec tamen manifeste prodere supplicem ausus, inlecutis venatoribus, et, num vulpem vidisset, percontantibus, verbis ille quidem se vidisse negabat, sed manu oculisque casulam suam indicabat, ubi *i*) volebat intel-

s) da er nun' eiste. 405. *t*) im Weggehen. 414. *u*) 405, oder 414, aus Mitleid. *v*) 276. *x*) 279. *y*) nicht, ut nihil. 762. *z*) 563. *a*) 696. *b*) da sich der Faun verwunderte. 397. *c*) da du. 514. *d*) nicht, longa via fuga confecta. 447. *e*) Leichens Stamm. 107. Anm. 2. *f*) aus Mitleiden. 422. *g*) 516. *h*) Adverb. relat. hęm Acc. c. Inf. wo er, wie er hoffe ic. oder, wo er hoffentlich ic. 538. *i*) 538.

intelligi latere vulpeculam. Sed venatores, non animadverso *k*) indicio, celeriter discedunt. Vulpes, quae et *l*) audierat et viderat omnia, progressa mox de casula, abire *m*) infalutato *n*) lignatore. Quod cum ille aegre ferret, et tanquam cum ingrato expostularet: Etenim salutem tu mihi debes, inquit, et meo *o*) beneficio vitam retines. Tum vulpes: Agerem, inquit, gratias ego tibi, si cum oratione tua manus et oculi consensissent. Quodsi *p*) dicendum aliquid est, equidem linguae tuae bene precor, sed manus tibi praecifas et oculos effosios *q*) velim.

XXXVII. Ehslich wâhrt am lãngsten.

37

Lignator et Mercurius.

Caedebat quidam ligna juxta fluvium. Inter opus excidit ei securis, et in flumine demersa fuit. Tum ille inops consilii, in ripa assidens, deslere fortunam suam et lamentari misere. Mercurius autem, cum forte praeteriens querelas illius cognovisset, misertus hominis, aquas subiit et retulit securim, non eam quidem, quae amissa fuerat, sed auream, et, an haec esset, quam perdiderit, interrogavit. Cum suam illam esse negaret, extulit *r*) alteram argenteam; sed ne eam quidem agnoscente lignatore, postremo ferream attulit, quam laetus homo suam esse dixit. Hac probitate delectatus deus, universas illi secures donat. Ista, ut acciderant, cum postea narrasset plurimis, alius quidam simili fortuna uti voluit. Ipse igitur in fluvium securim suam sponte abjicit, et propter eum mox assidens plorare atque lamentari. Huic ita, ut dudum alteri, Mercurius se obtulit *s*), et causa lacrimarum audita *t*), auream protulit securim, interrogans, eãne esset *u*), cuius jacturam quereretur? Tum ille magno cum gaudio statim, agnoscere se, et eam esse, dixit. At Mercurius mendacem et impudentem hominem averfatus, discessit, aureamque securim una secum abstulit *v*), neque *x*) projectam in fluvium retulit.

XXXVIII. Wer zum Pfennig geschlagen ist, wird kein Thaler.

Rana et bos.

Rana, cupida *y*) aequandi bovem, se distendebat. Filius hortabatur matrem, ut ab incepto desisteret; nihil enim ranam esse

k) weil sie nicht bemerkte hatten. 432. oder, hatten nicht bemerkte und z. 454. *l*) dieses erstere et braucht nicht übersetzt zu werden. 135. Ann. *m*) 696. *n*) ohne Abchied zu nehmen. 440. *o*) meo hat hier den Ton, muß also voran. 645. *p*) wenn aber. *q*) statt praecifidi et effodi. 421. *r*) offero. *s*) offero. *t*) 429. *u*) 162. *v*) aufero. *x*) neque retulit ohne wiederzuzahlen. 441. *y*) Adjectivum relativum c. Genit. 231.

esse ad 2) bovem. Illa iterum se inflat vehementius; natus clamitabat: non, si te ruperis a), par eris. Tertium cum intumisset b), rupta est.

39. *Eadem fabula, aliter narrata a Phaedro.*

Inops potentem dum vult imitari, perit.
 In prato quodam rana conspexit bovem,
 Et tacta c) invidia tantae magnitudinis,
 Rugosam inflavit pellem; tum natos suos
 Interrogavit, an bove d) esset latior?
 Illi negarunt e). Rursus intendit cutem
 Majore nisu, et simili quaesivit modo,
 Quis f) major esset? illi dixerunt: bovem g).
 Novissime indignata h), dum vult validius i)
 Inflare sese, rupto jacuit corpore k).

40. XXXIX. Besser, hab' ich, als, hätt' ich.

Canis cum frusto carnis.

Ferebat canis, secundum flumen decurrens, frustum carnis alicunde raptum. Cujus imago cum l) in aquis appareret, canis avidus illam, quasi alterum frustum undis innatans, appetit. Sed dum aperit os, ut illud quoque arriperet, id, quod tenebat, amittit.

41. *Eadem fabula, aliter narrata.*

Amittit merito proprium, qui alienum appetit.
 Canis per fluvium, carnem cum ferret, natans,
 Lympharum in speculo vidit simulacrum suum.
 Aliamque praedam m) ab alio ferri putans n),
 Eripere voluit; verum decepta o) aviditas p):
 Et, quem tenebat ore, demisit cibum,
 Nec q), quem petebat, potuit adeo attingere.

XL. Un-

2) in Vergleichung, gegen. 729. a) rumpo. b) intumescio. c) statt ex invidia aus Eifersucht. 422. d) statt quam bos. 205. e) sie sagten: nein. 790. f) müste eigentlich heißen, uter. 576. g) sc. esse majorem. h) endlich wurde er ärgerlich, und indem er. 407. i) noch stärker. 204. Num. 6. k) zerplatzte er und fällt todt nieder. l) statt cum igitur ejus imago. 530. 660. m) hier muß das m nicht elidirt werden (885), wenn der Berg herauskommen soll. n) weil. 495. o) scil. et betrog sich. 78. p) statt avidus canis. Abstractum pro concreto, das gierige Thier. 667. q) et-nec nicht nur, sondern auch nicht. 654.

XL. Undank ist der Welt Lohn.

42

Lupus et grus.

Inhaerens *r*) os in faucibus lupi. Mercede igitur conductum gruem, qui *s*) inserto *t*) rostro in rictum suum os de faucibus extrahat. Hoc longitudine *u*) colli facile grus effecit. Cum autem mercedem postularet, subridens lupus, et dentibus infrensus: an tibi, inquit, merces parva videtur, quod caput incolume retuleris de lupi faucibus?

Eadem aliter.

43

Os devoratum fauce cum haereret lupi,
Magno dolore victus *v*) coepit *x*) singulos
Illicere pretio, ut illud extraherent *y*) malum.
Tandem persuasa est *z*) jurejurando gruis *a*),
Gulaeque credens colli longitudinem,
Periculosa fecit medicinam lupo *b*).
Pro quo *c*) cum pactum flagitaret praemium:
Ingrata es, inquit, ore quae *d*) nostro *e*) caput
Incolume abstuleris *f*), et mercedem postules.

XLI. Durch Schaden werden die Narren klug.

44

Vulpes et corvus.

Corvus cum frustum carnis rapuisset, in arbore quadam confedit *g*). Vulpes eum conspicit, et carnem cupiens *h*), accurrit, eumque callidis verbis adoritur. O corve, inquit, quam pulchra es avis, quam speciosa! Te decuit *i*) esse avium regem. Sane omnes aves regis virtutibus antecederes *k*), si modo vocem haberes. Corvus his laudibus inflatus, ne minus haberetur, clamorem editurus *l*), aperto rostro *m*), carnem amisit, quam vulpes statim rapuit, atque irridens dixit: *heus corve! nihil tibi deest, praeter mentem.*

Eadem

- r*) 283. *s*) statt ut. 508. *t*) statt inserat et extrahat. 434. *u*) statt longo collo. 669. *v*) statt dolore vor großem Schmerz. 422. *x*) coepit illicere statt illexit. 336. *y*) nicht, extrahant. 629. *z*) ließ sich überreden. 78. *a*) statt grus. *b*) Dativus/commodi. 265. er verrichtete an dem Wolfe die gefährliche Cur. *c*) als er aber dafür. 527. 660. *d*) da du. 514. *e*) statt meo. 682. *f*) aufero. *g*) setzte sich, von confido. *h*) weil. 405. *i*) statt decuisset. 668. *k*) du hättest sollen. *l*) wollte schreyen. 297. *m*) öffnete den Schnabel und zc. 434.

B

45

Eadem aliter.

*Qui se laudari gaudent n) verbis subdolis,
Sera dant poenas turpes o) poenitentia.
Cum de fenestra corvus raptum caseum
Comesse p) vellet, celsa residens arbore,
Hunc vidit vulpes, deinde q) sic coepit loqui:
O qui r) tuarum, corve, pennarum est nitor!
Quantum s) decõris corpore et vultu geris!
Si vocem haberes, nulla prior ales foret.
At ille stultus, dum vult vocem ostendere,
Amisit ore caseum, quem celeriter
Dolosa vulpes avidis rapuit dentibus.
Tum demum ingemuit corvi deceptus stupor t).*

46

XLII. Die Traube ist sauer, denn sie hängt zu hoch.

Vulpes et uva.

Vulpes sublimem uvam dependentem de vite conspicata ad illam subfiliit iterum atque iterum, omnes vires corporis adhibens, si u) forte attingere posset. Tandem defatigata inani labore discessit, et ipsa sese quasi consolans: at enim acerbae adhuc, inquit, uvae sunt, et ista v) inprimis austera, neque si in via jaceat, digna, quae x) tollatur.

47

Eadem aliter.

Fame coacta vulpes alta in vinea
Uvam appetebat, summis saliens viribus,
Quam y) tangere ut non potuit, discedens ait:
Nondum matura est, nolo acerbam sumere.
*Qui facere quae non possunt, verbis elevant,
Adscribere hoc debebunt exemplum sibi.*

48

XLIII. Was man für Glück hält, ist oft Unglück.

Cervus ad z) fontem.

Cervus cum vehementer sitiret, ad fontem accessit, suaque in aquis imagine conspecta a), cornuum magnitudinem et varietatem

n) wer sich gern loben hört. o) poenas turpes dare schimpflich büßen. p) statt comedere. 89. q) deinde wird hier zweifelhaft scans dir. r) statt quantus. 687. welsch einen Glanz haben deine Gedern. 107. Num. 1. s) quantum c. Genit. 237. t) die betrogene Dummheit, oder statt corvus stupidus, quod deceptus erat, der dumme Hase, daß er betrogen war. 669. u) statt an ob. 775. v) die da, verächtlich. 565. w) statt ut. 504. y) ut vero eam. 527. z) an. 725. b. a) als er erblickte. 428.

tatem *b*) laudabat, crura vero, ut gracilia et exilia vituperabat. Haec cogitanti *c*) supervenit *d*) leo, quo viso *e*) in fugam se conjicit cervus, et leoni longe praecurrit *f*), ita ut quamdiu nuda in planitie esset, nullum ei *g*) ab hoste immineret periculum. Ubi *h*) vero ad nemus venerat opacum, inter dumeta cornibus adhaerescens, cum *i*) celeritate pedum uti non posset, miser captus est, et moriturus: *o me desipientem k*), inquit, cui *l*) ex vana opinione, ea displicerent, quae me conservarunt, placerent autem, quae me perdiderunt.

Eadem aliter.

49

Laudatis *m*) utiliora, quae contemseris *n*),
 Saepe inveniri, haec exserit narratio.
 Ad fontem cervus, cum bibisset, restitit,
 Et in liquore vidit effigiem suam.
 Ibi dum *o*) ramosa mirans laudat cornua,
 Crurumque nimiam tenuitatem *p*) vituperat,
 Venantum *q*) subito vocibus conterritus,
 Per campum fugere coepit, et cursu levi
 Canes eludit. Silva tum excepit ferum,
 In qua *r*) retentis impeditus cornibus,
 Lacerari coepit *s*) moribus saevis canum.
 Tunc moriens vocem hanc edidisse dicitur:
 O me infelicem, qui nunc demum intelligo,
 Utilia mihi quam fuerint, quae despexeram;
 Et quae laudaram, quantum luctus habuerint *t*).

XLIV. Zuvor gethan, hernach bedacht, hat manchen in 50
 groß leid gebracht.

Hircus et vulpes.

Hircus et vulpes siti correpti *u*) in profundum puteum delierunt, cumque illam sedavissent, hircus coepit circumspicere et

B 2

quae-

b) sehr großes und zackiges Geweih. 669. *c*) indem. 399. *d*) 282. *e*) bey dessen Erblickung. 438. *f*) 286. *g*) nicht, ei. 558. *h*) statt cum l. postquam. 720. *i*) cum da oder weil, c. Conjunct. 465. *k*) 352. *l*) daß mir. 517. *m*) statt quam laudata. 205. was man lobte. 396. oder quam quae laudaveris. *n*) was man verachtete. 474. Construire: ea, quae contemseris, saepe inveniri utiliora laudatis. *o*) statt dum ibi indem er nun hier. 603. *p*) statt crura nimium tenuia. 669. *q*) statt venantium. Syncope. und dies ses statt venatorum. 701. *b*. *r*) statt et in ea. 526. in qua — cornibus und weil er darinn mit seinem Geweibe stecken blieb, und dadurch aufgehalten wurde. *s*) statt lacerabam. 836. *t*) welschen Jammer mir das gebracht. *u*) hircus et vulpes correpti. Das Beywort richtet sich im Genere nach dem masculino. 127. c.

quaerere, qua v) de aquis evadere in terram posset. Cui vulpes: Bono, inquit, animo x) esto; nam mihi consilium subiit, quo usi y) servari possumus ambo. Si enim te in posteriores pedes erigens, priores parieti applicueris, et caput alte, cornua ut oblique reclinentur, extuleris z), tum ego de tergo tuo in haec ascendere, atque deinde exsilire de puteo et te mox etiam attrahere facile potero. Ad haec a) cum se hircus paratum esse diceret, et obsequentem se praebuisset, evasit de puteo vulpes, atque ibi laeta exsultare, et deridere hircum coepit; hic vero eam graviter accusare et perfidiae insimulare. Cui vulpes illudens: at tu, inquit, hircu, si tam cordatus esses, quam barbatus esse video, nunquam in istum te locum, non explorato b) reditu, immisisses.

51

Eadem aliter.

*Homo, in periculum c) simul ac venit, callidus,
Effugium reperire alterius quaerit malo.
Quum decidisset vulpes in puteum inscia,
Et altiore d) clauderetur margine,
Devēnit hircus sitiens in eundem locum.
Simul rogavit, esset an dulcis liquor
Et copiosus? illa fraudem moliens e):
Descende, amice; tanta bonitas est aquae f),
Voluptas ut satiari non possit mea g).
Immisit se barbatus r). Tum vulpecula
Evasit puteo, nixa celsis cornibus,
Hircumque clauso liquit haerentem s) vado.*

52

XLV. *Eigen Heerd ist Goldes werth.**Lupus et canis.*

Admirans lupus nitorem corpulenti canis: quanta, inquit, frater, felicitas est vitae tuae! Licet igitur, inquit canis, mecum in urbem venias, et eadem fruire t) felicitate. Dum una pergunt, animadvertit lupus in canis collo attritos pilos. Tum: jugumne etiam sustinendum tibi u) est? inquit; cervix enim hoc glabra

v) scil. parte. 307. x) 244. y) statt quo si utamur wodurch wir, wenn wir uns desselben bedienen. 540. z) Fut. exact. von essero. a) 662. b) ohne untersuche zu haben. 459. c) statt periculum. Syncope. 938. d) ziemlich hoch. 213. e) scil. dixit. 314. 2). f) statt, tam bona est aqua. 660. g) statt, ut propter voluptatem satiari non possim daß ich mich, nicht satt trinken kann. 787. r) der Rangbar, statt, hircus. s) liquit haerentem ließ ihn stecken. t) 347. u) 368.

glabra indicat, ut videtur. Luce, inquit canis, alligor, ut noctu sim acrior et vigilantior; atque haec vestigia sunt collaris, quod circumdari *v*) solet cervici. Hoc audito *x*) lupus: Vale, inquit, amice; jam nihil moror servilem felicitatem tuam.

Eadem aliter.

53

Quam dulcis sit libertas, breviter proloquar.
 Cani perpalso macie confectus lupus
 Forte occurrit: dein *y*) salutant invicem:
 Ut resiterunt, unde sic, quaeso, nites?
 Aut quo cibo fecisti tantum corporis *z*)?
 Ego, qui sum longe fortior, pereo fame.
 Canis simpliciter: eadem est conditio tibi *a*),
 Praestare domino si par officium potes.
 Quod? inquit ille. Custos ut sis liminis,
 A *b*) furibus tuearis et *c*) noctu domum.
 Ego vero *d*) sum paratus: nunc patior nives
 Imbresque, in silvis asperam vitam trahens.
 Quanto est facilius mihi, sub tecto vivere,
 Et otiosum largo satiari cibo!
 Veni ergo mecum. Dum procedunt, adspicit
 Lupus a cateua collum detritum canis.
 Unde hoc, amice? Nihil est. Dic, quaeso, tamen.
 Quia videor acer, alligant me interdum,
 Luce ut quiescam, et vigilem, nox cum venerit;
 Crepusculo solutus, qua visum est, vagor.
 Adfertur ultro panis; de mensa sua
 Dat ossa dominus; frustra jactat familia,
 Et, quod fastidit quisque, pulmentarium.
 Sic sine labore venter impletur meus.
 Age, si quo *e*) abire est animus, est licentia?
 Non plane est, inquit. Fruere, quae laudas, canis.
 Regnare nolo, liber ut *f*) non sum mihi.

B 3

XLVI.

u) 287. *x*) 427. *y*) dein wird einsyllbig scandirt. *z*) wovon hast du dir einen solchen Bauch zugelegt? *a*) du kannst es auch so haben. *b*) statt contra. 722. *c*) statt etiam. 761. *d*) vero zeigt die Geschwindigkeit des Entschlusses an. Ey! da bin ich gleich bereit. *e*) statt aliquo. 571. *f*) scil. ita l. hac lege unter der Bestimmung. 715. Ich mag kein König seyn, wenn ich nicht mein eigener Herr seyn soll.

54 XLVI. Das Ey muß nicht klüger seyn wollen, als die Henne.

Taurus et vitulus.

Angusto in aditu taurus luctans cornibus,
 Quum vix intrare posset ad praeseptia,
 Monstrabat vitulus, quo se pacto plecteret ff).
 Tace, inquit, ante hoc novi, quam tu natus es.
 Qui doctiorem emendat, sibi dici putet.

55

XLVII. Sieh zu, wie es gemeint ist.

Canis et fur.

Repente liberalis stultis gratus est,
 Rerum peritis irritos tendit dolos.
 Nocturnus quum fur panem misisset cani,
 Objecto, tentans, an cibo posset capi;
 Heus, si, inquit, linguam vis meam praeccludere,
 Ne latrem pro re domini, multum falleris;
 Namque ista subita me jubet benignitas
 Vigilare, facias ne mea culpa lucrum.

56 XLVIII. Wer Händel sucht, findet leicht eine Ursache.

Lupus et agnus.

Ad rivum eundem lupus et agnus venerant,
 Siti compulsi; superior stabat lupus,
 Longeque inferior agnus. Tunc fauce improba
 Latro incitatus, jurgii causam intulit.
 Cur, inquit, turbulentam fecisti mihi
 Aquam bibenti? Laniger contra timens,
 Qui g) possum, quaeso, facere, quod quereris, lupe?
 A te decurrit ad meos hausus liquor.
 Repulsus ille veritatis viribus:
 Ante hos h) lex menses male, ait, dixisti i) mihi.
 Respondit agnus: equidem natus non eram.
 Pater, hercule, tuus, inquit, maledixit mihi.
 Atque ita correptum laniat injusta nece.
 Haec propter illos scripta est homines fabula,
 Qui fictis causis innocentes opprimunt.

XLIX.

ff) wie er sich drehen und wenden müsse. 462. g) statt quomodo.
 710. h) statt proxime elaplos. 686. d. i) 275.

XLIX. Wer einmal betrogen hat, dem traut man
nicht wieder. 57

Lupus et vulpes iudice simio.

Quicumque turpi fraude semel innotuit k),
Etiam si verum dicit, amittit fidem.
Hoc attestatur brevis Aesopi fabula.
Lupus arguebat vulpem furti crimine l);
Negabat illa, se esse culpae proximam.
Tunc iudex inter illos sedit simius;
Uterque causam cum perorassent suam,
Dixisse fertur simius sententiam:
Tu non videris perdidisse, quod petis;
Te credo furrupuisse, quod pulchre negas.

L. Je größer der Nutzen, je höher der Werth. 58

Arbores in Deorum tutela.

Olim, quas vellent esse in tutela sua,
Divi legerunt arbores. Quercus Jovi,
Et myrtus Veneri placuit, Phoebus laurea,
Pinus Cybebae, populus celsa Herculi.
Minerva admirans, quare steriles fuerent?
Interrogavit. Causam dixit Jupiter:
Honorem fructu ne videamur vendere m).
At mehercules n) narrabit, quod quis voluerit,
Oliva nobis propter fructum est gratior.
Tunc sic Deorum genitor, atque hominum sator:
O nata, merito sapiens dicere o) omnibus p):
Nisi utile est, quod facimus, stulta est gloria.
Nihil agere, quod non q) proficit, fabella admonet.

LI. Viel Geschrey, und nichts dahinter. 59

Afinus et Leo venantes r).

Virtutis expers s), verbis jactans gloriam,
Ignotos fallit, notis est derisui t).
Venari, a sello comite u), cum vellet leo,

Con-

B 4

k) innotesco. l) crimine kann auch wegbleiben. 254. m) 350. n) scil. Minerva inquit. o) statt dicaris. 75. p) Dativus statt ab omnibus. 296. q) nicht, quin. 703. r) auf der Jagd. 414. s) Adject. relat. c. Genit. 231. 233. t) lächerlich. 267. u) in Gesellschaft. 443.

Contexit illum frutice v), et admonuit simul,
 Ut infueta x) voce terreret feras,
 Fugientes ipse exciperet. Hic auritulus
 Clamorem subito totis tollit viribus,
 Novoque turbat bestias miraculo y).
 Quae dum z) paventes, exitus notos petunt,
 Leonis adfliguntur horrendo impetu.
 Qui postquam caedo fessus est, asinum evocat,
 Jubetque vocem premere. Tunc ille insolens:
 Qualis videtur tibi opera haec vocis meae a)?
 Insignis, inquit, sic ut, nisi nossem tuum
 Animum genusque, simili fugissem metu.

60

LII. Nache thut niemals gut.

Equus et aper.

Equus sedare solitus quo fuerat sitim,
 Dum sese aper volutat, turbavit vadum b).
 Hinc orta lis est. Sonipes c), iratus d) fero,
 Auxilium petiit hominis; quem dorso levans e),
 Rediit ad hostem. Jactis hunc telis eques
 Postquam interfecit, sic locutus traditur f):
 Laetor g), tulisse auxilium me precibus tuis h);
 Nam praedam cepi, et didici, quam sis utilis.
 Atque ita coegit frenos i) invitum pati.
 Tum moestus ille: parvae vindictam rei
 Dum quaero demens, servitutem reperi.
 Haec iracundos admonebit fabula,
 Impune potius laedi v), quam dedi alteri.

61

LIII. Einer kann nicht alles haben.

Pavo ad Junonem.

Pavo ad Junonem venit, indigne ferens,
 Cantus lusciniæ quod sibi non tribuerit l);
 Illum m) esse cunctis auribus admirabilem,

Se

v) Sing. pro Plur. 668. g. x) infueta ist hier vierföhlbig. Diaeresis. 939.
 y) novo miraculo mit seiner Wunderstimme. z) statt dum igitur
 eae. 530. a) was meinst du? habe ich dir nicht mit meiner Stimme
 me einen rechten Dienst gethan? b) Construire: Dum aper se vo-
 lutat, turbavit vadum, quo equus solitus fuerat sedare sitim. c)
 der Stampfschuh, statt equus. d) 275. e) nahm ihn auf den Rücken
 und. 407. f) 223. g) 186. h) statt tibi precanti dir aus deine
 Bitte. 787. i) freni und freno. 33. k) sich beleidigen lassen.
 78. 5) l) nicht: tribuisset. 630. Nota 3. m) filius relat. 519.

Se derideri, simul ac vocem miserit.
 Tunc, consolandi *n*) gratia, dixit Dea:
 Sed forma vincis, vincis magnitudine;
 Nitor smaragdi collo praeferget tuo,
 Pictisque plumis gemmeam caudam explicas *o*).
 Quo mi *p*), inquit, mutam speciem *q*), si vincor sono?
 Fatorum *r*) arbitrio partes sunt vobis datae:
 Tibi forma, vires aquilae, luscini melos,
 Augurium corvo, laeva cornici omina,
 Omnes quae propriis sunt contentae dotibus.
 Noli adfectare, quod tibi non est datum,
 Delusa ne spes ad querelam recidat.

LIV. Was du deinetwegen thust, verdient keinen Dank. 62

Musfela et homo.

Musfela ab homine prensa *s*), quum instantem necem
 Effugere *t*) vellet; quaeso, parce, inquit, mihi,
 Quas tibi *u*) molestis muribus purgo domum.
 Respondit ille: faceres si caula mea *v*),
 Gratum esset, et dedissem veniam supplici:
 Nunc quia laboras, ut fruaris reliquiis,
 Quas sunt rosuri *x*), simul et ipsos devores,
 Noli *y*) imputare vanum beneficium mihi.
 Atque ita locutus, improbam leto dedit.
 Hoc in se dictum debent illi agnoscere,
 Quorum privata servit utilitas sibi *z*),
 Et meritum inane jactant imprudentibus *a*).

LV. Große Leichtgläubigkeit, große Dummheit. 63

Milvus et columbae.

Qui se committit homini tutandum *b*) improbo,
 Auxilia dum requirit, exitium invenit.
 Columbae saepe cum fugissent milvum *c*),
 Et celeritate pennae *d*) vitassent necem,

Con-

B 5

n) 371. o) statt gemmea cauda est, quam explicas. 804. oder explicas
 steht dichterisch, statt habes. p) statt mihi. Crasis. 639. q) sc. dii
 dederunt. r) sind Worte der Juno. s) statt prehensa. Syncope. 938.
 t) 331. u) Dativus commodi. zu demem Vesten. 264. v) 225.
 Nota. x) nicht, rodent. 614. y) 473. z) statt, qui ex privata
 utilitate sibi servant. 787. a) statt, apud imprudentes. 297. b)
 b) 410. c) milvum dreifßig, statt milvum. Diacresis. 939.
 d) Singul. pro Plurali. 668. g)

Consilium raptor vertit ad fallaciam,
 Et genus inerme tali decepit dolo:
 Quare e) sollicitum potius acrum ducitis,
 Quam me creatis icto regem foedere,
 Qui f) vos ab g) omni tutas praestem injuria?
 Illae credentes h) tradunt sese miluo;
 Qui, regnum adeptus i), coepit vesci k) singulis,
 Et exercere imperium saevis unguibus.
 De reliquis tunc una: Merito plectimur.

64

LVI. Klein Guth, kleine Sorge.

Muli et latrones.

Muli gravati sarcinis ibant duo;
 Unus ferebat fiscos cum pecunia,
 Alter tumentes multo saccos hordeo.
 Ille onere dives, celsa cervice eminens,
 Clarumque collo jactans tintinnabulum:
 Comes quieto sequitur et placido gradu.
 Subito latrones ex insidiis advolant,
 Interque caedem ferro mulum trusitant.
 Diripiunt nummos, negligunt vile hordeum.
 Spoliatus igitur casus cum fieret suos;
 Equidem, inquit alter, me contentum l) gaudeo,
 Nam nihil amisi, nec sum laesus vulnere.
 Hoc argumento tuta est hominum tenuitas m);
 Magnae periclo sunt opes obnoxiae.

65

LVII. Hochmuth kommt vor dem Fall.

Graculus superbus et pavo.

Ne gloriari n) libeat alienis bonis,
 Suoque potius habitu vitam degere,
 Aesopus nobis hoc exemplum prodidit.
 Tumens inani graculus superbia,
 Pennas pavoni quae deciderant, sustulit o),
 Seque exornavit: deinde contemnens suos,
 Formoso se pavonum immiscevit gregi.
 Illi impudenti pennas eripiunt avi,

Fugant-

e) sc. inquit. f) 508. g) 722. c) h) 407. i) 400. k) 347.
 l) sc. esse. 201. Nota. m) sicut homines tenues. 669. Doch kennt
 man auch das Abstractum behalten, Armut. n) 553. o) tollo.

Fugantque rostris. Male mulcatus graculus
 Redire moerens coepit ad proprium genus,
 A quo p) repulsus tristem iustinauit notam.
 Tum quidam ex illis, quos prius despexerat:
 Contentus nostris si fuisses sedibus,
 Et quod natura dederat, voluisses pati,
 Nec illam expertus esses contumeliam,
 Nec hanc repulsam tua sentiret calamitas q).

LVIII. Prahler sind iherer Thorheit Mäshler.

Formica et musca.

Formica et musca contendebant acriter, 66
 Quae r) pluris esset. Musca sic coepit prior s):
 Conferre t) nostris tu potes te laudibus?
 Ubi immolatur, exta praegusto Deum u),
 Moror inter aras, templa perlusuro omnia;
 In capite regis sedeo, quam visum est mihi,
 Et matronarum casta delibo oscula;
 Laboro nihil, atque optimis rebus fruor.
 Quid horum simile tibi contingit, musca?
 Est v) gloriosus sane convictus Deum,
 Sed illi, qui invitatur, non qui invisus est.
 Reges commemoras et matronarum oscula;
 Ego granum x) in hiemem quum studiose congero, 67
 Te circa murum pasci video stercore.
 Aras frequentas; nempe abigēris, quo venis.
 Nihil laboras; ideo quum opus est, nil habes.
 Superba jactas, tegere quod debet pudor.
 Aestate me lacellis; quum bruma est, siles.
 Mori contractam cum te cogunt frigora.
 Me copiosa recipit incolumem domus.
 Satis profecto retūdi superbiam.
 Fabella talis hominum discernit notas
 Eorum, qui se falsis ornant laudibus,
 Et quorum virtus exhibet solidum decus.

LIX.

p) ab eo autem. 527. q) Abstractum pro concreto. du Unglückliche.
 r) genauer, utra. 576. s) nicht, prima. 216. t) 277. u) statt
 deorum. Crasis. 939. v) hier spricht die Ameise. x) Sing. pro
 Plur. 668. g)

68 LIX. Wer leicht glaubt, wird leicht betrogen.

Aquila, feles et aper.

Aquila in sublimi *y*) quercu nidum fecerat:
 Feles cavernam nacta, in media *z*) pepererat *a*):
 Sus, nemoris cultrix, foetum ad imam *b*) posuerat.
 Tum fortuitum *c*) feles contubernium
 Fraude et scelestia sic evertit malitia.
 Ad nidum scandit volucris: Pernicies, ait,
 Tibi paratur, forsitan et miseræ mihi:
 Nam fodere terram quod vides quotidie
 Aprum infidiosum, quercum vult evertere,
 Ut nostram in plano facile progeniem opprimat.
 Terrore offuso et perturbatis sensibus

69

Derepit ad cubile fetosæ fuis:
 Magno, inquit, in periculo sunt nati tui.
 Nam simul *d*) exieris partum *e*) cum tenero grege,
 Aquila est parata rapere porcellos *f*) tibi.
 Hunc quoque timore postquam complevit locum,
 Dolosa tuto condidit sese cavo.
 Inde evagata noctu, suspenso pede,
 Ubi *g*) elca se replevit et prolem suam,
 Pavorem simulans prospicit toto die.
 Ruinam metuens aquila ramis desidet:
 Aper rapinam vitans, non prodit foras.
 Quid multa *h*)? inedia consumti sunt cum fuis,
 Felisque catulis largam præbuerunt *i*) dapem.
*Quantum homo bilinguis saepe concinnet mali,
 Documentum habere stulta credulitas k) potest.*

70

LX. Des Hausvaters Auge siehet am schärfsten.

Cervus et boves.

Cervus, nemorosus excitatus latibulis,
 Ut venatorum fugeret instantem necem,
 Coeco timore proximam villam petit,
 Et opportuno se bubili condidit.

Hie

y) statt in sublimi f. summa parte quercus, auf dem Gipfel einer Eiche. 788. *z*) 788. *a*) pario. *b*) sc. quercum, statt ad imam partem quercus unten am Baum, oder, am Fuße des Baums. 788. *c*) hier ist penultima lang. *d*) statt simul ac. *e*) auf die Weide. 355. Nota. *f*) Deminutivum. 31. *g*) statt postquam. 720. *h*) 308. *i*) hier ist die vorletzte Sylbe kurz gebraucht. 336. *5*) *k*) statt stulto creduli. Abstract. pro Concr. 667.

Hic bos latenti: quidnam voluisti tibi,
 Infelix, ultro qui *l)* ad necem cucurreris,
 Hominumque tecto spiritum commiferis?
 At ille supplex: vos modo, inquit, parcite,
 Occasione rursus erumpam data *m)*.
 Spatium diei noctis excipiunt vices *n)*.
 Frondem bubulcus adfert, nec ideo videt.
 Eunt subinde et redeunt omnes ruffici.
 Nemo animadvertit. Transit etiam villicus,
 Nec ille quidquam sentit. Tum gaudens ferus
 Bobus quietis agere coepit *o)* gratias,
 Hospitium aduerso quod praesituerint *p)* tempore.
 Respondit unus: saluum te cupimus quidem,
 Sed ille, qui oculos centum habet, si venerit *q)*,
 Magno in periculo vita vertetur tua.
 Haec inter *r)* ipse dominus a coena redit:
 Et quia corruptos viderat nuper boves,
 Accedit ad praesepe: cur frondis parum est?
 Stramenta defunt *s)*? tollere haec aranea
 Quantum est laboris? Dum scrutatur singula,
 Cervi quoque alta est conspiciatus cornua.
 Quem convocata *t)* iubet occidi familia,
 Praedamque tollit. *Haec significat fabula,*
Dominum videre plurimum in rebus suis.

l) 517. *m)* 435. *n)* spatium — vices, dichterisch, statt vesperascit.
o) agere coepi. statt egit. 836. *p)* nicht, praesituerint. 630. No-
 ta 3. *q)* nicht, venit oder veniet. 617. *r)* statt inter haec. *s)*
 cur defunt. *t)* sogleich ruft er seine Leute herbey, und läßt ihn.
 454. 660.

CAPUT II.

APOPHTHEGMATA SEU DICTA
MEMORABILIA.

§. 1.

Egregie dicta.

72 **T**hales percontanti a) quid esset difficile: *se ipsum*, inquit, *nosse*. Idem rogatus, quid esset facile: *alterum*, ait, *admonere*.

Dionysius, regno expulsum, cuidam dicenti b): quid tibi Plato et philosophia profuit? *ut tantam*, inquit, *fortunae mutationem facile feram*.

Demónax interrogatus: quando coepisset philosophari? *Tum*, inquit, *cum cognoscere me ipsum c) coepi*.

Aristippus percontanti, quae potissimum adolescentibus d) essent discenda? *Quae viris e)*, inquit, *usui f) futura sunt*.

73 Epictetus interrogatus, quis esset dives? *cui*, inquit, *satis est, quod habet*.

Cum Graeci, qui Asiam incolebant, Persarum regem ex more magnum appellarent, Agefilaüs: *an*, inquit, *ille me g) major est, si non h) est justior ac temperantior?*

Socrätes in pompa, cum magna vis auri argentique ferretur: *quam multa i) non desidero*, inquit. C. Tusc. 5, 91.

Curio ad focum sedenti k), magnum auri pondus Samnites cum attulissent, repudiati ab eo sunt. *Non enim aurum habere, praeclearum sibi videri, dixit, sed iis, qui haberent aurum, imperare*. C. Sen. 55.

Alexan-

a) als jemand den Thales fragte — so gab er ihm zur Antwort. Dieses ihm, wenn es auch nur gedacht wird, ist den Casum, worin das Participium stehen muß. 397. b) beide Participia, *expulsum* und *dicenti* müssen durch als aufgelöst werden; dafür nimmt man beim zweiten und: als er vertrieben war, und jemand sagte. 397. c) nicht, ipse. 567. d) 368. e) ihnen, als Männern. App. lib. 132. oder im männlichen Alter. f) möglich. 267. g) statt quam ego. 205. h) nicht, nisi. 482. i) so sunt, quae. 304. k) nicht mit den Ablativis, Curio sedente. 447. Ann. 2.

Alexander interrogatus: ubinam suos reconderet l) the-74
sauros? apud amicos m), inquit.

Egredie Aristoteles ait, nunquam nos verecundiores esse de-
bere, quam cum n) de Deo agitur.

Plato cuidam narranti, esse quosdam, qui ipsum maledi-
ctis infectentur: at ego, inquit, sic vivam, ut nemo istis habeat
fidem.

Titus Augustus, recordatus quondam super coenam, nihil
se toto die cuiquam praesituisse, dixit: amici, diem perdidit.

Themistocles cum confuleretur, utrum bono viro pauperi,
an minus probato diviti filiam collocaret; ego vero, inquit,
malo virum, qui o) pecunia eget p), quam pecuniam, quae
viro. C. Off. 2, 71.

Drusus cum aedificaret q) domum, promitteretque ei archi-75
tectus, ita se eam aedificaturum, ut nemo in eam despiceret I of-
set: Tu vero, inquit, si quid r) in te artis s) est, ita compone
domum, ut, quidquid t) agam, ab omnibus perspici possit.

Alexander quinquaginta talenta Xenocrati philosopho do-
no u) misit. Quae v) cum ille recusasset accipere, dicens, sibi
non esse opus; interrogavit: an amicum haberet neminem, cui
esset opus?

Perillus, unus ex amicis Alexandri, filiabus suis x) ab eo
dotem petiit, quem rex capere quinquaginta talenta iussit.
Cumque is respondisset y), decem satis esse: Tibi quidem, in-
quit, satis est, tantum accipere; non vero mihi, tantum dare.

Socrates interrogatus, quamobrem ipse non administraret 76
republicam, cum hujus artis peritissimus z) esset, respondit:
eum utiliore esse civitati, qui multos efficeret idoneos guber-
nandae a) reipublicae, quam qui ipse recte administraret.

Diogenes interroganti cuidam, quam ratione posset
optime ulcisci inimicum? Si te ipsum, inquit, probum et
honestum virum praesliteris b).

Antisthenes dicebat, ea c) esse paranda viatica, quae cum
aufraigo enitent.

Amico

l) nicht, recondat. 620. m) meos bleibt weg, 579. n) nicht, si.
479. o) 502. p) 546. q) Verbum gravidum, bauen lassen.
791. r) statt aliquid. 570. s) Genit. bey quid. 238. wenn du et-
was verstehst. t) 687. u) 266. v) 660. x) 264. y) nicht,
responderet. 612. z) 252. a) geschicht, einen Staat zu regieren.
578. b) 325. c) ea solche. 685.

Amico cuidam apud Antifthenem deploranti, quod commentarios suos perdidisset: oportuit d), inquit, *isia menti potius, quam chartis inscribere e).*

77 Cum ex Socrate esset quaesitum, Archelaum, Perdiccae filium, qui tum fortunatissimus haberetur, nonne beatum putaret? *haud scio, inquit; nunquam enim cum eo collocutus sum. Ain³ f) tu? an g) aliter id scire non potes? nullo modo. Tu igitur ne de Periarum quidem rege magno potes dicere, beatusne h) sit? an ego possum, cum i) ignorem, quam sit doctus, quam vir bonus? Quid? tu in eo sitam vitam beatam putas k)? Ita prorsus existimo; bonos, beatos: improbos, miseros. Miser ergo Archelaus? Certe, si injustus. C. Tusc. 5, 35.*

78 Tarquinius dixisse ferunt l), tum exulantem m) se intellexisse, quos fidos amicos habuisset n), quos infidos, cum jam neutris gratiam referre posset. C. Amic. 53.

Indignantibus o) Philippi amicis, quod Peloponnesii in Olympiacis ipsum derisissent, tot beneficiis a rege adfecti p), eumque hoc sermone ad vindictam exstimulantibus: quid igitur, inquit, futurum est, si quid iis mali fecerimus q)?

Thales rogatus, quid maxime commune r) esset hominibus? Spes, respondit. *Hanc enim et illi habent, qui aliud nihil.*

79 Solon a Croeso rege interrogatus, an quemquam vidisset ipso beatiorem? Tellum nominavit Atheniensem, privatum hominem, sed qui relictis s) liberis ac nepotibus bene institutis feliciter obiisset diem. Interrogatus deinde, quem post illum praedicaret felicem? Cleobin et Bitonem t), Argivos u) fratres, nominavit, qui cum summa pietatis laude defuncti fuissent. Indignatus rex, nullo igitur loco me ponis? Ego, inquit Solon, facile confiteor, te regem opibus et imperio florentem v): beatum non appellaverim x), priusquam feliciter hanc vitam absolveris.

80 Aristoteles interrogatus, quid esset amicus? Unus, inquit, animus in duobus corporibus.

Thales interrogatus, an facta hominum Deum fallerent? Nec cogitata, inquit.

Attalus

d) du hättest sollen. 608. b. e) 279. f) statt aïsne was sagst du? g) 162. h) 162. i) cum da c. Coniunct. 465. k) statt num putas, ohne Fragewort. 260. Nota. l) 580. m) cum exularet. 397. n) an welchen er gehabr hätte. 322. o) 427. p) 406. q) Fut. exact. 617. r) 272. s) mit Zunterlassung wohlbezogener Kind v. 458. t) siehe unten §. 180. u) ein paar Brüder aus Argos. 676. v) 352. x) 611.

Attälus philosophus dicere solebat, *jucundius esse, amicum facere, quam habere.*

Alexander victi y) apud Issum Darii matrem conjugemque captivas invisit una cum Hephaestione, qui sicut aetate par erat regi, ita corporis habitu praestabat. Ergo reginae illum regem esse ratae, suo more veneratae sunt. Inde ex nutu adstantium intellecto errore, Silygambis, Darii mater, advoluta est pedibus Alexandri, ignorationem nunquam antea visi regis excusans. Quam z) manu allevans rex: *Non errasti, inquit, mater; nam et hic Alexander est.*

Isochrates, vocatus in jus anno aetatis octogesimo secundo, 81 orationem habuit, in qua his verbis ostendit, quam alieno a litibus animo semper fuisset: *Sic adhuc vixi, ut nemo a) unquam me ullius injuriae aut contumeliae accusaverit b); neque iudex fuerit, qui de meis adversus quemquam factis aut dictis pronuntiaverit. Etenim cavi, ne quid c) ipse in quemquam delinquerem. Mihi vero si qua d) facta fuit injuria, non pro tribunali quaesivi vindictam de inimicis, sed eorum amicis controversiam dirimendam e) permisi.*

Cornelia, Gracchorum mater, cum Campana matrona, 82 apud illam hospita, ornamenta sua f), illo seculo pulcherrima, ipsi g) offenderet, traxit eam sermone, donec e schola redirent liberi. Tum, *et haec, inquit, mea h) sunt ornamenta.*

Antoninus Pius hanc celebratam Scipionis sententiam saepe in ore habebat, *malle se unum civem servare, quam mille hostes occidere.*

Phocion, innocens capitis damnatus i), rogante quodam ex amicis, numquid filio suo Phoco mandari vellet? *Maxime, inquit: jubeo enim eum hujus in patrem injuriae nunquam meminisse k).*

Euclides Socraticus, audita iniqua et belluina voce fra- 83 tris, qui dixerat: *peream, nisi te ulciscar!* respondit: *Ego vero perream, nisi tibi persuasero, ut l); posita m) ira, me ames, ut antea.*

Cum

y) als Alexander den Darius geschlagen hatte. 395. oder. nach der Niederlage. 414. z) 527. a) nicht, ne quis. 763. b) 254. c) nicht, ut nihil. 762. d) statt aliqua. 570. e) statt, ut eam dirimerent. 410. f) nicht, ejus. 554. g) ipsi gehet auf das nachsivorgehende Subject, Cornelia. 553. h) mea hat den Ton, muß also voran. 645. i) 254. damnatus und rogante werden beide durch als aufgelöst, also nimmt man beim zweiten und. k) 252. l) ut nach persuasero. 191. m) 434.

Cum Rutilio Smyrnae exulanti, quidam consolandi causa dixisset, instare bella civilia, et brevi futurum n), ut omnes exules reverterentur; *Quid tibi, inquit Rutilius, mali o) feci, ut mihi pejorem redicum, quam abitum, optaves? Malo, ut patria exilio meo erubescat, quam reditu moereat.*

Socrates interrogatus, qua ratione potissimum quis adsequi posset, ut apud homines honestam haberet famam: *Si loquatur, inquit, quae sunt optima, et faciat, quae sunt honestissima.*

§. 2.

84

Nervose dicta.

Socrates nuntianti cuidam: Athenienses te capite p) damnarunt; et illos, inquit, *natura.*

Idem uxori cum lacrymis exclamanti: ergone injuste morieris? *an tu, respondit, juste malles?*

Idem cum audisset, hominem quendam male de ipso q) loqui: *Nihil mirum, inquit, non didicit bene loqui.*

Improbo homini, percontanti, quis esset inter Spartanos vir optimus? Agis respondit: *qui tui r) est dissimillimus.*

85 Porus rex, ab Alexandro devictus et captus, cum ab eo rogaretur: quomodo te tractabo? *regaliter, ait.*

Cum Alexander Magnus postulasset, ut se Lacedaemonii in deorum numerum referrent: *age, inquit rex eorum Damis, quoniam Alexander deus esse vult, esto.*

Quidam Atheniensis indifertus, sed factis strenuus, cum alius oratione facunda multa praeclare pollicitus esset: *viri, inquit, Athenienses, quae iste magnifice pollicetur, ego faciam.*

Lacedaemonii, Philippo minitante per litteras, se omnia, quae conarentur, prohibitorum, quaeliverunt, *num se esset etiam mori prohibitorum? C. Tulc. 5, 42.*

86 Rex Persias, cum Hannibali apud eum exulanti depugnari placeret, negabat s) se audere, quod exta prohiberent. *An tu, inquit, carunculae vitulinae mavis, quam imperatori veteri credere? C. Div. 2, 52.*

Xeno-

n) futurum, ut reverterentur (statt reversuros esse. 135. o) quid mali. 238. p) 255. Nota 3. q) 555. r) 268. Nota. s) statt dicebat, se non audere. 790.

Xenocrates, cum legati ab Alexandro quinquaginta ei talenta attulissent, quae t) erat pecunia temporibus illis maxima, abduxit legatos ad coenam in Academiam, iisque apposuit tantum, quod satis esset, nullo apparatu. Cum postridie rogarent eum, cui numerari u) juberet: *Quid? vos hesterni*, inquit, *coenula non intellexistis, me pecunia non egere?* Quos v) cum tristiores vidisset, triginta minas accepit, ne alpernari regis liberalitatem videretur. C. Tulc. 5, 91.

Cum Athenis quidam in theatrum grandis natu x) venisset y), in magno confesso locus ei a suis civibus nusquam est datus. Cum autem ad Lacedaemonios accessisset, qui legati cum z) essent, in loco certo confederant, confurrexere a) omnes, et senem illum sessum b) receperunt. Quibus c) cum a cuncto confesso plausus esset multiplex datus, dixit ex iis quidam: *Athenienses sciunt, quae recta sint, nos vero facimus.* C. Sen. 63.

Solon Pisistrato tyranno quaerenti: qua tandem spe fretus d) sibi tam arduiter obfisteret? respondisse fertur: *senectute.* ib. 72.

Alexander cum levitate corporis ac pedum celeritate polle-88 ret, patri hortanti, ut in Olympiis stadium decurreret: *Facerem*, inquit, *si reges habiturus essem concertatores e):*

Morituro Socrati Apollodorus pretiosum pallium, in quo f) moteretur, obtulit: Cui Socrates: *numquid g) morienti h) mihi*, inquit, *non conveniet hoc, quod viventi convenit?*

Rutilius Rufus cum amici cujusdam injustae rogationi resi-89 steret, atque is per summam indignationem dixisset: *Quid ergo mihi prodest amicitia tua, si, quod rogo, non facis?* Immo, respondit, *quid mihi tua, si propterea aliquid inhoneste facturus sum?*

Metellus tribuno militum juniore i) percontanti, quid esset facturus? *hujus rei k)*, inquit, *si scirem hanc tunicam esse conficiam l), exutam m) in ignem conjicerem.*

Octavianus Augustus querentem de inopia et caritate vini populum, severissime coercuit voce: *Satis provisum a genero suo Agrippa; perductis pluribus aquis; ne homines sitirent.*

C 2

Cum

d) welches. 559. u) sc. pecuniam. v) 527. w) 341. y) nicht, venire, denn er war schon angekommen, und nicht mehr unterwegs. Aber der Deutsche spricht, er kam, wenn gleich der Lateiner sagen muß, venisset. 612. z) 465. 3) a) confurgo. b) statt ut sederet. 355. sie ließen ihn zwischen sich sitzen. c) 530. d) 413. e) zu Mitsämpfern. 322. f) 508. g) statt num. 163. Nota 3. h) nicht, morituro. 404. i) 213. c. k) 662. l) 232. m) statt exuerem et conjicerem. 407.

- 90 Cum Hannibal Carthagine expulsus Ephesum *n*) ad Antiochum venisset exsul, atque invitatus esset ab hospitiis suis, ut Phormionem philosophum audiret *o*); locutus esse dicitur philosophus aliquot horas *p*) de imperatoris officio, et de omni *q*) re militari. Tum, cum ceteri, qui illum audierant, vehementer essent delectati, quaerebant ab Hannibale, quidnam ipse *r*) de illo philosopho judicaret. Hic Poenus non optime Graece, sed tamen libere respondisse fertur, *multos se deiros senes saepe vidisse, sed qui magis, quam Phormio, deliraret, vidisse neminem*. Neque injuria. Quid enim arrogantius fieri potuit, quam Hannibali, qui *s*) tot annos de imperio cum populo Romano certasset, Graecum hominem; qui nunquam hostem, nunquam castra vidisset, praecepta de re militari dare? C. de Or. 2, 75.
- 91 Cum quidam, commemoratis tropaeis, quae Lacedaemonii de Persis vietis retulissent, hortaretur ad bellum cum Macedonibus fuscipiendam; hoc idem esset, inquit Eudamidas, ac si quis devictis mille ovibus pugnaret cum quinquaginta lupis.

Noctu ambulabat in publico Themistocles, quod somnum capere non posset *t*), quaerentibusque respondebat, *Miltiadis tropaeis se e somno fuscitari*. C. Tusc. 4, 44.

Zeno servum in furto deprehensum caedi *u*) jussit, cumque is ita se excusaret, ut diceret, sibi fuisse in fatis, ut furaretur: *et caedi, inquit*.

- 92 Quum Callicratidas, Lacedaemoniorum classi praefectus *v*), pecunia maxime indigeret ad annonam nautis comparandam, accessere ad eum quidam amici Lylandri, et, oblatis *x*) talentis quinquaginta, postulaverunt unum ex inimicis sibi condonari necandum *y*). Quos *z*) ille, quia *a*) aequitatem pecuniae anteponebat, valere jussit. Aderat tum Cleander, qui cum dixisset: *ego b*) vero oblatam pecuniam accepissem, si Callicratidas essem; *et ego*, respondit Callicratidas, *si Cleander*.

- 93 Cum garrulus quidam, multa nugatus apud Aristotëlem, tandem dixisset: fortasse molestus tibi sum nugis meis; *neutiquam, inquit, neque c*) enim adverti animum.

Theophrastus ad quendam, qui in convivio prorsus silebat: *si stultus es, inquit, rem facis sapientem; si sapiens, stultam*.

Demo-

n) 175. *o*) 140. Nota. *p*) 305. *q*) 672. *r*) 568. *s*) Hannibali, qui einem Hannibal, d. i. einem solchen Felden, der ic. hier hat qui den Commencio. 502. *t*) 494. *u*) nicht, caedere. 196. *v*) c. Dat. 281. *x*) 434. *y*) 410. *z*) 527. *a*) eingeschobener Car. 649. *b*) 545. *c*) statt non enim. 665.

Democritus a blaterone quodam interrogatus, ubi cras virurus esset ipsum? *Illic, respondit, ubi ego te non videbo.*

§. 3.

Animose dicta.

94

Agefilaus, Thraciam transiturus *d*), ad Macedonum regem nuntios misit, qui *e*) rogarent, utrum *f*) per hostium *g*) amicorum terram iret? Quum ille respondisset, se consultaturum: *Fiat h*) igitur, inquit, *consultatio; nos interim iter faciemus.*

Agis, Lacedaemoniorum rex, audiens, quosdam horrere *d*) hostium multitudinem, ait: *non percontandum est, quot k*) *sint hostes, sed ubi sint.*

Agis interrogatus, quot haberet milites? *quot sufficiunt, inquit, ad fugandos l*) *hostes.*

Leonidas, Lacedaemoniorum rex, cum Xerxes scripisset: mitte arma; respondit: *veni et cape.*

Cum ad Leonidam quidam *m*) militum dixisset: hostes sunt prope nos; *et nos, inquit, prope illos.*

E Lacedaemoniis unus, cum Perfes hostis in colloquio *di*-*95* xisset glorians *n*): Solem prae jaculorum multitudine et sagittarum non videbitis; *in umbra igitur, inquit, pugnabimus. C. Tusc. 1, 101.*

Philippo regi, cum is pervenisset in agros Lacedaemoniorum, scripissetque *o*), utrum vellent se venire hostem *p*), an amicum? responderunt: *neutrum.*

Cum e Thebanis militibus quispiam, qui viderat Lacedaemonios per angustias montium adventare, dixisset Pelopidae: incidimus in hostes; *dic potius, inquit, in nos illi.*

Cuidam dicenti, maximum *q*) esse numerum hostium; Laco respondit: *Tanto major erit gloria nostra.*

Cum Thebani, devictis ad *r*) Leuctra Lacedaemoniis, ad *96* ipsum *s*) venissent Eurotam, et quidam gloriabundus dixisset: Ubi nunc Lacones? Spartanus quidam ab illis captus: *Non adsunt, inquit, alioqui vos huc non venissetis.*

C 3

Lace-

d) 397. *e*) 508. *f*) utrum—an, nicht, aut. 164. *g*) der Deutsche spricht im Singular, durch Feindes Land. *h*) man überlege es also. 583. *i*) 291. *k*) Fragewörter, die nicht acradem fragen, haben den Coniunctiv. 160. *l*) 380. *m*) einer von den Soldaten, oder, ein Soldat. 226. 229. Nota 2. *n*) prae und sagte. 407. *o*) nicht, scriberet. 612. *p*) 152. *q*) 674. *e*. *r*) 172. Nota. *s*) 691. b.

Lacaena quaedam cum filium in proelium misisset, et interfectum audisset: *idcirco*, inquit, *genueram t), ut esset u), qui pro patria mortem non dubitaret occumbere.* C. Tule. 1, 102.

Alexander audiens, Darium, Persarum regem, innumera-
rabiles parare militum copias, respondit: *unus lupus non timet multas oves.*

§. 4.

97

Salse dicta.

Anacharsis exprobranti cuidam Attico, quod natus esset in Scythia: *mih*, inquit, *probro v) est patria, tu patriae.*

Laelius, cum ei quidam malo genere natus diceret, indignum x) esse suis majoribus, *At hercule*, inquit, *tu tuis dignus.* C. de Or. 2, 286.

Siculus quidam, cui praetor Scipio patronum y) causae dabat hospitem suum, hominem nobilem, sed admodum stultum: *Quaeso*, inquit, *praetor, adversario meo da istum patronum, deinde mihi neminem dederis z).* C. de Or. 2, 280.

98

Cum Abderitarum legatus apud Agidem multa locutus, vix dicendi finem reperisset, rogaretque postea, quid civibus suis esset renunciaturus? Agis, *illiud*, inquit, *renuntia, quantum temporis tibi fuerit opus ad dicendum, tantum mihi ad audiendum.*

Diogenes aliquando lucernam accensam gestans ambulabat in foro clarissima luce, quaerenti similis. Rogantibus, quid ageret? *hominem*, inquit, *quaero.*

Idem percontanti, cur mendicis multum largirentur homines, philosophis non item? *quoniam*, inquit, *persuasum habent, citius futurum a), ut claudi caecive fiant, quam philosophi.*

99

Idem cum videret, Megarensum liberos nullis bonis artibus instrui, cum b) pecorum curam diligentem haberent, dicebat: *malle se Megarensis alicujus arietem esse, quam filium.*

Phocion Demostheni dicenti: *occident te, Phocion, Athenienses, si quando c) coeperint insanire; et te*, inquit, *si ad sanam mentem redierint d).*

Samiorum legatis, longa oratione usis, responderunt Spartani: *prima sumus obliti; postrema non intelleximus, quia prima non meminimus.*

Ora-

1) gigno. u) sc. aliquis. 572. v) 267. x) 338. y) 526. z) brauchst du zu geben. 611. a) 185. b) 465. c) stat aliquando, 571. d) Fut. exact. 617.

Orator quidam malus cum in epilogo misericordiam se e) movisse putaret, postquam affedit, rogavit Catulum, videreturne misericordiam movisse: ac magnam quidem, inquit, neminem enim puto esse tam durum, cui non f) oratio tua miseranda visa sit. C. de Or. 2, 278.

Aliensium legatis, paulo serius g) Tiberium de morte Drusi 100 filii consolantibus, irridens: se quoque, respondit, vicem eorum dolere, quod h) egregium civem Hectorem amisissent. Effluerant autem tum plus quam mille anni a i) morte Hectoris.

Demónax, cum k) videret quendam, veste sua gloriantem, prehensa l) veste: atqui, inquit, hoc ante te ovis gestabat, et ovis erat.

Aristippus cuidam glorianti, quod multum bibens m) non inebriaretur; hoc, inquit, etiam mulus potest.

Peregrinus quidam, Spartae commorans, altero pede stans rectus, ad Laconem dicebat: non credo, te tantum temporis, quantum ego, pede uno stare posse. Lacon: minime, inquit, sed ex anseribus nullus est, qui hoc non possit n).

Crates philosophus cum vidisset adolescentem in secessu ambulantem o), interrogavit, quid illic solus faceret? mecum p), inquit, loquor. Cui Crates: cave, inquit, ne q) cum homine malo loquaris.

Accessit ad Aristippum philosophum paterfamilias r) rogavitque, ut filium suum susciperet erudiendum s). Quum vero ille pro mercede petiisset quingentas drachmas; pater deterritus pretio, quod ignaro avaroque homini nimium videbatur: tanti t), dixit, emere mancipium possum. Tum philosophus: Eme, inquit, et habebis duo.

Quidam conspecta tabula, quae in pictura trucidatos ab Atheniensibus Spartanos repraesentabat: fortes, inquit, Athenienses. Id Lacon audiens subiecit: in tabula.

Cicero Fabiae Dolabellae dicenti, se triginta annos habere: 102 verum est, inquit, nam hoc jam ante viginti annos audivi.

Demetrius cum Megaram occupasset, et abductis omnium civium servis, Stilponti philosopho diceret: civitatem vestram liberam vobis relinquo; verum est, inquit Stilpon, nullum enim in civitate servum relinquis.

C 4

The-

e) 551. f) nicht, quin. 770. g) 214. h) nicht der Accus. e. Inf. 181. i) seit 721. k) nicht, cum Demouax. 644. l) 434. m) 406. n) nicht, posset. 625. o) 420. p) 119. Nota 1. q) nicht, ut non, 705. r) 19. b) s) 410. t) für so viel Geld. 251.

Themistocles fertur Seriphio cuidam in jurgio respondisse, cum ille dixisset, non cum sua, sed patriae gloria splendorem affectum: *nec hercule*, inquit, *si ego Seriphius essem, nobilis; nec tu, si Atheniensis esses, clarus unquam fuisses.* C. Sen. 8.

- 103 Cum laessisset testis Silus Pisonem, quod se in eum audisset dixisset: *Potest fieri*, inquit Crassus, *Sile, ut is, unde u) te audisse dicis, iratus dixerit.* Annuit Silus. *Potest etiam, ut tu non v) recte intellexeris.* Id quoque toto capite annuit, ut se Crasso daret. *Potest etiam fieri*, inquit, *ut omnino, quod te audisse dicis, nunquam x) audieris.* Hoc ita praeter y) expectationem accidit, ut testem omnium risus obrueret. C. de Or. 2, 285.

Paulanias e patria profugus cum Tegöae laudaret Lacedaemonios, cuidam dicenti z): *cur igitur non mansisti a) Spartae b), sed fugere maluisti? Quoniam*, inquit, *nec c) medici apud sanos, sed apud aegrotos versari solent.*

- 104 Cum, Tarento amisso d), arcem tamen Livius Salinator retinuisset, et aliquot post annos Maximus id oppidum recepisset, rogaretque eum Salinator, ut meminisset, opera sua se Tarentum recepisse; *quidni*, inquit, *meminerim? nunquam enim recepissem, nisi tu perdidisses.* C. de Or. 2, 273.

Miser poeta praelegerat Theocrito versus suos. Tum interrogabat: quosnam maxime approbaret? *quos omisisti*, respondit.

Anacharsis, cum concioni populi Atheniensis interfuisset: *Mirari se*, dixit, *quod e) apud Graecos verba facerent sapientes, stulti vero iudicarent.*

Patrono malo, cum vocem in dicendo obtudisset f), sua-debat Granus, ut mullum frigidum biberet, simul ac domum redisset: *Perdam*, inquit, *vocem, si id fecero g); Melius est*, inquit, *quam reum.* C. de Or. 2, 282.

§. 5.

105

Jocose dicta.

Lepidus, cum, ceteris in campo exercentibus, in herba ipse recubuisset h): *vellem, hoc esset*, inquit, *laborare.* C. de Or. 2, 287.

Na-

u) statt a quo. 719. v) ut non, nicht, ne. 766. x) ut nunquam, nicht, ne unquam. 763. y) 767. z) 407. a) maneo. b) 172. c) 792. d) 428. e) 185 f) obtundo. g) nicht, facio. 617. h) recumbo.

Nasica cum ad postam Ennium venisset, eique ab i) officio quaerenti Ennium ancilla dixisset, domi k) non esse: Nasica sensit, illam domini jussu dixisse, et illum intus esse. Paucis post diebus l) cum ad Nasicam venisset Ennius, et cum a janua quaereret, exclamat Nasica, se domi non esse. Tum Ennius: quid? ego non cognosco vocem, inquit, tuam? Hic Nasica: *homo es impudens. Ego cum te quaererem, ancillae tuae credidi, te domi non esse, tu mihi non credis ipsi m)?* ib. 276.

Diogenes projici se post mortem jussit inhumatum n). Tum amici: volucibusne et feris? *Minime vero*, inquit, *sed baculum. o) propter me, quo abigam, ponitote p).* Qui q) poteris? illi r), non enim senties. *Quid igitur mihi*, inquit, *ferarum laniatus oberit s), nihil sentienti t)?* C. Tusc. 1, 104.

Idem animadvertens quendam imperite jaculantem, proxime u) scopum confedit, et cum ex eo quaereretur, cur id faceret? *ne forte*, inquit, *ille me feriat.*

Idem aliquando Myndum v) profectus, cum videret portas amplas ac magnifice exstructas, cum x) oppidum esset exiguum: *viri*, inquit, *Myndenses, claudite portas, ne urbs vestra egrediatur:*

Cicero Julium Curtium, quo y) junior videretur, multa de annis aetatis suae mentientem, ita redarguit: *ego vero*, inquit, *tum, cum z) una declamabamus, nondum eram natus.*

Maximo Consule mortuo die Decembris ultimo, Caesar consulem hora septima in a) reliquam partem diei remuntiaverat b) Caninium. Quem c) cum plerique irent salutatum d) de more: *festinemus e)*, inquit Cicero, *prius quam abeat f) magistratu.* De eodem Caninio scripsit Cicero: *fuit mirifica vigilantia g) Caninius, qui h) suo toto consulatu somnum non viderit.*

Bias navigabat aliquando cum hominibus improbis. Cum vero, tempestate exorta, navis quateretur fluctibus, atque illi invocarent deos: *filete*, inquit, *ne vos hic illi navigare sentiant.*

Dionysius cum ad Peloponnesum classem appulisset, et in fanum venisset Jovis Olympii, aureum ei detraxit i) amiculum grandi pondere, dicens: *aestate grave esse aureum amiculum, hieme frigidum;* eique laneum pallium injecit, cum k) id esse l), ad omne anni tempus diceret. C. N. D. 3, 85.

C 5

Idem

d) 724. f) k) 176. Nota 5. l) 309. m) nicht, ipse. 567. n) 440. o) 51. p) 523. q) 710. d) r) sc. respondent. 814. 2) s) oblitum. t) 403. u) 301. v) 173. x) 465. y) 142. z) 487. a) 308. b) 321. c) 550. 660. d) 356. e) 472. f) 342. g) 244. Nota. h) 514. i) 791. k) 467. l) sc. aptum.

109 Idem Aesculapii Epidaurii barbam auream demī iussit: *Neque m) enim convenire, barbatur esse filium, cum in omnibus fanis pater imberbis esset.* C. N. D. 3, 83.

Idem Victoriōlas aureas, et patēras coronasque, quae simulacrorum porrectis manibus sustinebantur, sine dubitatione tollebat, *eaque se accipere, non auferre dicebat: Esse enim stultitiam, a quibus n) bona precaremur, ab iis porrigentibus o) et dantibus nolle sumere.* ib. 84.

Quum inter duo scelestos iudex esset Philippus Macedoniae rex, audita causa pronuntiavit, *ut alter e Macedonia fugeret, alter illum insequeretur.* Quo p) facito iudicio utrumque exulem esse iussit.

Quidam amico obviam factus dicebat: in somno te visum q) allocutus sum. Cui ille: *da mihi veniam, quod non auscultaverim.*

§. 6.

Acute dicta.

110

Quidam interroganti, ubi Deus esset? respondit: *dic prius, ubi Deus non sit r)?*

Aristippus roganti, qua re differret sapiens ab indocto? *Mitte, inquit, utrumque nudum ad homines ignotos, et videbis.*

Antisthenes interrogatus, quamobrem divites non adirent s) eruditos ac sapientes viros, sed hi illos? respondit: *quoniam eruditi sciunt, quae sibi t) desint, illi nesciunt.*

Plato interrogatus, quidnam interesset inter prudentem et imprudentem? respondit: *quod inter medicum atque u) aegrotum.*

111

Solon interrogatus, quid esset lex? respondit: *tela aranearum, in quam o) si muscae leviores x) et culices incidunt, retinentur, si vero vespaes aut apes, ea disrupta y) avolant.*

Pythagoras roganti cuidam, quomodo oporteat z) se gerere erga patriam ingratam? *ut erga matrem,* respondit.

Socrates cuidam querenti, quod peregrinationes sibi nihil profuissent: *nihil mirum, inquit, tecum enim peregrinaberis.*

Antisthenes rogatus, quid emolumenti a) cepisset ex philosophia? *ut mecum, inquit, loqui possim.*

Nico-

m) stat non enim. 665. filius relat. 520. n) 643. 5) o) 403. p) stat hoc. 660. q) 407. r) 161. s) 514. t) 551. u) nicht. ac. 759. v) qua muscae retinentur, h in eam. 540. x) 215. y) 434. z) 328. Nota. a) 238.

Nicoctes medicos felices praedicabat, quod successus eorum sol intueretur, errores terra operiret.

Diogenes prodigum quendam conspiciens, oleas in deversorio edentem: *si sic prandisses*, inquit, *non ita coenares*.

Argivo quodam dicente: multa sunt apud nos Spartanorum sepulera; Lacon excipiens: *Atqui Argivorum*, inquit, *apud nos nullum est*. Eodem modo Antalcidas Lacedaemonius cuidam Atheniensi sic apud ipsum glorianti: nos saepenumero vos a Cephilo propulimus *b)*, *sed nos*, inquit, *vos nunquam ab Eurota*.

Cum quidam Atheniensis filium adolescentulum ad Socratem misisset, ut indolem illius inspiceret, ac paedagogus diceret: pater ad te, o Socrates, misit filium, ut eum videres; tum Socrates: *loquere igitur*, inquit, *adolescens, ut te videam*.

Publium Scipionem *c)* dicere solitum scripsit Cato, *nunquam se minus otiosum esse, quam cum otiosus: nec minus solutum, quam cum solus esset*. C. Off. 3, 1.

Sophista quidam, ostentaturus apud Diogenem acumen ingenii, ita ratiocinatus est: Quod ego *e)* sum, tu non es. Cum annuisset Diogenes: ego, inquit, sum homo, tu igitur non es. Tum Diogenes: *a me*, inquit, *incipi, et recte collegeris*.

Mercator quidam cum interrogaretur, quomodo sibi parasset divitias? *Magnas*, inquit, *haud difficulter, exiguas vero cum labore ac tarde*.

Bias interrogatus, quod *g)* esset animal omnium maxime noxium *h)*? *Si de feris*, inquit, *percontaris, tyrannus; si de cicuribus, adulator*.

Anacharsis rogatus, quid esset in homine pessimum, et quid optimum? respondit: *lingua*.

Diogenes quaerenti, quid apud homines celerrime *i)* senesceret? *Beneficium*, inquit.

Orator quidam Aristippum reum defendit in iudicio, vicitque litem. Is cum velut artem suam praeferens philosophiae, diceret: quid tibi profuit Socrates, Aristippe? *Hoc*, inquit, *ut oratio, quam pro me habuisti, vera fuerit*.

Antisthenes audiens, ab improbis quibusdam se esse laudatum: *vereor*, inquit, *ne k)* *quid imprudens mali fecerim*.

Cum

b) propello. *c)* nicht, de Scipione scripsit, eum solitum. 539. *d)* sc. unquam. *e)* ego und tu dürfen hier nicht wegbleiben. 545. *f)* statt colliges. 618. Nota 2. *g)* nicht, quid. 54. Num. 2. *h)* 43. 2. *i)* 42. Nota 1. *k)* 147.

Cum Thales interrogaretur, quid esset omnium vetustissimum? respondit: *Deus; quod nunquam esse coepit.* Quid esset pulcherrimum? respondit: *Mundus; est enim opus Dei, quo l) nihil est pulchrius.* Quid maximum? *Locus; capit enim omnia.* Quid velocissimum? *Mens; discurrit enim per omnia.* Quid robustissimum? *Necessitas, sive fatum; superat enim omnia.* Quid sapientissimum? *Tempus; invēnit enim omnia.*

Cleanthes quaerenti, quomodo quis dives evadere posset? respondit: *si cupiditatum fuerit inops m).*

§. 7.

116

Libere dicta.

Cum apud Philippum regem, ex vino temulentum, dixisset causam mulier, fuissetque immerito damnata; se ab ejus judicio provocare, exclamavit. Ad quem ergo provocas? inquit rex iratus. *A Philippo,* respondit, *benefecto et dormitante, ad Philippum sobrium et vigilantem.* Excussit regi crapulam et somnolentiam tam liberum mulieris responsum, et non modo in eam non est acerbius inventus, sed etiam, causa ejus diligentius inspecta, justiore sententiam tulit.

117

Anni pauperulae, Philippum regem obsecranti, ut litem suam judicaret, cum respondisset, sibi tempus ad ista non superesse: *Ne n) ergo sis rex,* illa reposuit. Admiratus Philippus liberam vetulae vocem, non solum ei aures praebuit, sed multam quoque jus sibi dici postulantium turbam audivit statim.

Pyrhus rex cum audivisset, sibi a quibusdam Tarentinis maledictum, conviciatores ad se duci jubet atque interrogat: num dixerint ea, quae de iis delata sint? Respondit unus: *diximus, o rex, et plura dicturi eramus o), si plus vini adfuisset.* Sic linguae petulantiam in temulentiam rejiciens, iram regis in risum convertit.

118

Jus aliquando dicebat Augustus, et multos capite damnaturus videbatur. Aderat tum Maecenas, qui per circumstantium turbam perrumpere, et ad tribunal propius accedere conabatur. Quod cum frustra tentasset, haec verba in tabella scripsit: *Surgat tandem, carnifex!* eamque tabellam ad Augustum projecit. Qua lecta, is statim surrexit, et nemo est morte multatus.

Eleganter Alexandro illi magno quidam comprehensus pirata respondit. Nam quum rex hominem interrogasset, quo jure

maro

D) 541. m) 254. n) nicht, non. 144. o) 622.

mare infestaret? Ille, eodem, inquit, quo tu orbem terrarum. Sed quia id ego parvo navigio facio, latro vocor p); tu, quia magna classe, imperator q).

Diogenes Alexandro roganti, ut diceret, si quid sibi opus ¹¹⁹ esset, libere respondit: Nunc quidem paululum a sole. Offecerat videlicet apricanti. C. Tusc. 5, 92. Hoc audito Alexandrum dixisse ferunt: Nisi Alexander essem, libenter essem Diogenes.

Athenis interrogabatur reus, quam quasi aestimationem poenae commervisse se maxime confiteretur. Quod cum interrogatus Socrates esset, respondit, sese meruisse, ut amplissimis honoribus et praemiis decoraretur, et ei victus quotidianus in Prytaneo publice praeberetur; qui r) honos apud Graecos maximus habetur s). Cujus responso sic iudices exarserunt t), ut capitis u) hominem innocentissimum condemnarent. C. de Or. 1, 232.

Quum in regali folio sederet Croesus pretiosissimis vestibus ¹²⁰ indutus, Solonem interrogavit, an quid unquam vidisset pulchrius? Gallos, inquit ille, et phasianos et pavones: naturali enim nec imitabili colore et pulchritudine fulgent.

Alexander Ephesi imaginem suam, quam Apelles, pictor illius temporis celeberrimus, pinxerat v), contemplatus, minus laudavit picturam, quam quidem illa merebatur. Quum autem adductus equus admiraret equo picto, quasi et hic verus esset equus, Apelles: o rex, inquit, equus tuus artis pingendi peritior x), quam tu, esse videtur.

§. 8.

Dicta varia.

121

Anaxagoram ferunt, nuntiata morte filii, dixisse: sciebam, me genuisse y) mortalem. C. Tusc. 3, 30.

Antimachus poeta cum convocatis auditoribus legeret volumen suum, et eum legentem z) omnes, praeter Platonem, reliquissent: Legam, inquit, nihilo minus: Plato enim mihi unus instar est omnium. C. Brut. 191.

Solon cum interrogaretur, cur nullum supplicium constitisset in eum, qui parentem necasset? respondit, se id neminem facturum putasse. C. S. Rosc. 70.

Illud

p) 584. q) sc. vocaris. 817. r) welches für die größte zc. nicht, quod. 559. s) 221. t) exardelco. u) 254. v) pingo. x) 232. y) gigno. z) während dem Lesen, statt indem. 399.

Illud a) laudatur Archytæ, qui cum villico factus esset iratior b): *quo te modo, inquit, accepissem, nisi iratus essem?* C. Tusc. 4, 78.

- 122 Socrati cum multa multi, pro suis quisque c) facultatibus, offerrent, Aeschines pauper auditor: *Nihil, inquit, dignum te, quod dare tibi possim, invenio: et hoc uno modo pauperem me esse sentio. Itaque dono tibi, quod unum d) habeo, me ipsum. Hoc munus, rogo, qualecunque est, boni consulas, cogitesque, alios, quum e) multum tibi darent, plus sibi reliquisset.* Cui Socrates: *Quidni tu, inquit, mihi magnum munus dederis, nisi forte parvi te aestimas? Habebo itaque curæ, ut te meliorem tibi reddam, quam accepi.*

Marcum Catonem in balneo quidam percussit f) imprudens. Quis enim illi sciens faceret injuriam? Postea satisfaciendi Catō: *Non memini, inquit, percussum me.*

- 123 Comestatores quidam cum in uxorem Pisistrati incidissent, multaque proterve et fecissent et dixissent; postero die facti veniam a Pisistrato petierunt. Quibus ille respondit: *Vos postea magis studete g) modestiæ: mea vero uxor heri nusquam prodit.*

Duo milites proxime regium tabernaculum male de Antigono loquebantur. Rex omnia audierat, cum inter ipsos et milites nihil, nisi palla interesset, quam ille leniter commovit, et, *longius saltate, inquit, inquit, inquit, ne rex vos audiat.*

Gorgo, Cleomenis regis filia, cum videret Aristagoram a famulo calciari: *Quid? inquit, hospes iste manus non h) habet?*

- 124 Minucius hortanti filio, ut locum idoneum paucorum jactura hostibus eriperet; *Visne tu, inquit, ex illis paucis esse?*

Theocritus ludimagistrum quendam male pronuntiantem rogabat: cur geometriam non doces? Respondenti: quoniam ignovit; *quid tūm? inquit, nam legere quoque nescis.*

Theodoro philosopho cum Lysimachus rex crucem minaretur: *Istis, quaeso, inquit, ista horribilia minitare purpuratis tuis; Theodori quidem nihil interest i), humine, an k) sublimē putrescat.* C. Tusc. 1, 102.

Cum quidam apud Agesilaum admiraretur regis Persarum felicitatem, qui admodum juvenis esset: *nec Priamus quidem l), inquit, cum id m) esset ætatis, erat infelix.*

Eundem

a) sc. dictum. b) 213. c) e) 640. d) stat unum, quod habeo. 155. e) 466. f) percussio. g) 275. h) nicht, nullas. 717. b) i) 258. k) 166. l) 637. m) 239. Nota 2.

Eundem cum hortaretur quidam, ut audiret hominem, qui ¹²⁵ mira arte luscinae vocem imitaretur, recusavit: *frequenter, inquit, ipsam audivi lusciniam.*

Aristippus percontanti Dionysio, cur venisset in Siciliam, relicto *n) Sociate?* *Ut, inquit, quae habeo; impertiam; quae non habeo, accipiam.*

Antigonus Philippo filio multis praesentibus quaerenti, quando castra moturus esset? *Ecquid o), inquit, times, ne solus tubam non p) sis auditurus?*

Biantis, sapientis illius patriam Prienen cum cepisset hostis, ceterique ita fugerent, ut multa de suis rebus secum asportarent; cum esset admonitus a quodam, ut idem ipse faceret: *Ego vero, inquit, facio. Nam omnia mea mecum porto.* C. Parad. 1, 2.

Socratem ajunt, colapho percussum, nihil amplius dixisse, ¹²⁶ quam, *molestum esse, quod nescirent homines, quando cum galea prodeundum esset.*

Idem alio tempore, mirantibus amicis, quod a protervo quodam homine calce impeditus, patienter tulisset: *Quid? inquit, si me asinus calcitrasset, num illi diem dixissem?*

Idem ajebat, qui res praecoces magno *q) emerent, eos desperare, se ad r) tempus maturitatis esse victuros s).*

Aristippus cum aliquando Dionysium implorasset amici causa *t), nec ille precēs admisisset, prostratus coepit amplecti pedes regis et rem impetravit. Id factum cum quidam velut abjectius, quam quod u) philosophum deceret v), reprehenderent: Non ego, inquit, sum in culpa, sed Dionysus, qui aures habet in pedibus.*

Rumor incerto auctore *x) obortus erat de morte Alexandri, 127* moxque oratores prosiluerunt, hortantes, ne cunctarentur Athenienses, sed illico bellum susciperent. Phocion expectare iussit, donec tertius aliquid cognosceretur. *Nam si, inquit, hodie mortuus est, et cras et perendie mortuus erit.*

Socrates cum rogaretur, cujatem se esse diceret? *Mundum, inquit; totius enim mundi se incolam et civem arbitrabatur y).* C. Tusc. 5, 103.

Aristoteles cum accepisset, quendam in ipsum dixisse convicia: *Absentem, inquit, vel z) loris caedat a).*

Sapient-

*) 434. o) 163. Nota 5. p) ne non stant ut. 148. q) 331. r) 726. c) s) vivo. t) 225. u) 507. v) 327. x) 445. y) 325. z) 774. 4) a) 472.

- 128 Sapientissimus Socrates dicebat, *scire se nihil, praeter hoc ipsum, quod nihil sciret; reliquos hoc etiam nescire.* C. Acad. 1, 16.

Lacedaemone cum tyrannus coenavisset Dionysius, negavit b) se jure illo nigro, quod coenae caput erat, delectatum. Tum is, qui illa coxerat c): *minime mirum; condimenta enim defuerunt.* Quae tandem? inquit ille. *Labor in venatu, sudor, cursus ad d) Eurotam, fames, fitis.* His enim rebus e) *Lacedaemoniorum epulae condiuntur.* C. Tusc. 5, 98.

Cato percussus a quodam, qui arcam ferebat, cum ille diceret: *cave!* rogavit, *num quid f) aliud ferret praeter arcam?* C. de Or. 2, 279.

- 129 Anaxagoras cum Lampfaci moreretur, quaerentibus g) amicis, velletne Clazomenas in patriam, si quid ei accidisset, afferri: *Nihil necesse est,* inquit. *Undique enim ad inferos tantundem h) viae est.* C. Tusc. 1, 104.

Socratem ferunt i); cum usque ad vesperum contentius ambularet, quaesitamque k) esset ex eo, quare id faceret? respondisse, *se, quod l) melius coenaret, obsonare ambulando m) famem.* C. Tusc. 5, 97.

Idem cum admoneretur ab amico, quod accepturus n) hospites admodum tenuem fecisset apparatus: *Si boni sunt, inquit, satis erit; sin minus o), plus p) satis.*

Cum ex Aristippo quaereretur, quomodo Socrates diem obiisset? *ut ego, inquit, optarim.*

- 130 Quidam servo, qui, dum puniretur, dicebat: *non volens peccavi; non volens igitur, inquit, poenas dato.*

Diogenes cuidam, ad ostentationem ingenii multa de rebus caelestibus disferenti: *Quando, inquit, de caelo venisti?*

Anacharsis interroganti, quae naves essent tutissimae? *quae, inquit, in siccum protractae sunt.*

Alcámenes rogante quodam, cur a Messeniis oblata munera recusasset? *Quia, inquit, si accepissem, cum legibus pacem habere non poteram.*

Gor-

b) 790. c) coquo. d) 725. b) e) kann auch in zwei Commata aufgelöst werden: haec sunt res, quibus. 804. f) 570. g) 434. h) 237. i) 580. k) 582. l) 142. m) 385. n) 397. o) 480. p) *le. quam.*

Gorgias orator, jam aetate confectus ac morti proximus, rogatus, num libenter moreretur? *maxime vero*, inquit. *Nam tanquam ex putri miseraeque domo laetus q) egredior.*

Cum tyrannus Hiero quaesivisset r) de Simonide, quid 131 Deus esset? deliberandi causa s) sibi unum diem postulavit. Cum idem ex eo postridie quaereret, biduum petivit. Cum saepius duplicaret numerum dierum, admiransque Hiero requireret, cur ita faceret? *quia, quanto t), inquit, diutius confidero, tanto mihi res videtur obscurior.* C. N. D. 1, 60.

Bias nihil respondit homini impio, percontanti, quid esset pietas. Quumque ille sciscitaretur causam silentii: *Tace*, inquit, *quia de rebus nihil ad te pertinentibus quaeris.*

Alexander iusserat u) quaestorem dare Anaxarcho philosopho v), quantum ille postulasset. Cumque quaestor audita x) postulatione turbatus y), Alexandro indicasset, philosophum petere centum talenta, *recte*, inquit, *facit, sciens z), se amicum habere, qui tantum dare et a) possit b) et velit.*

Socrates cum videret, Alcibiadem ob divitias elatum ani- 132 mum gerere, et agrorum multitudine superbire, adduxit ad locum, ubi tabula, descriptionem terrae complectens, suspensa erat, eumque rogavit, ut Atticam terram ibi requireret. Quam cum reperisset, suos fundos eum iussit inquirere, et cum respondisset, nusquam ibi pictos esse; *horum igitur, inquit, possessione te effers, qui nulla pars sunt terrae?*

Idem cum statuarios summo studio in hoc incumbere videret, ut lapis quam simillimus c) homini redderetur; *se mirari, inquit, quod d) non pari studio curarent, ne ipsi lapidibus similes viderentur.*

Arifstippus, cum famulus in itinere pecuniam gestans onere 133 premeretur: *Abjice*, inquit, *quod nimium est, et fer, quod potes.*

Diogenes convicianti sibi: *at nec mihi, inquit, credit quisquam te laudanti e), nec tibi, me vituperanti.*

Agesilaus, patre postulante, ut in quodam iudicio sententiam legibus adversam ferret: *A te, mi pater, inquit, jam inde a pueritia edoctus sum, legibus parere.* Itaque etiam nunc tibi obtemperabo, nihil in leges peccando f).

Simo-

q) 680. r) 487. s) 371. t) 207. u) 196. v) sc. tantum. 811.
 x) als er die Forderung gebürt und. 454. y) mit Bestürzung.
 414. z) 405. a) 133. Anm. b) 475. 502. c) 42. Nota 1. 210.
 Nota 3. d) 186. e) 403. f) 384.

- 134 Simonides poeta, fretus ea, quae ipsi g) cum Themistocle erat, familiaritate, petiit ab eo aliquid h) injulii. Quod i) negans k) Themistocles, dixit ei: Neque tu, o Simonides, bonus poeta fueris l), si carmina contra poeticae artis leges condideris; neque ego bonus magistratus, si quid contra patriae leges tua causa m) fecerim.

Dionem, e convivio redeuntem n), maledicus quidam insectabatur, nulla non o) convicia in eum fundens. Tacebat interea Dion. Cui jam domum ingressuro p) cum q) conviciator dixisset: Nihilne ad haec respondes? Nihil prorsus, inquit Dion.

- 135 Socrates interrogatus, quinam homines tranquille viverent? Qui, inquit, nullius turpitudinis sibi conscii r) sunt.

Quum Pomponius Marcellus ex oratione Tiberii aliquid reprehendisset, quasi minime Latinum, affirmaretque contra Atejus Capito: et esse illud Latinum, et si non s) esset, futurum; Certe mentitur Capito, inquit Pomponius, tu enim, Caesar, civitatem dare potes hominibus, verbis non potes.

Eucritus quaerenti ex eo, uter t) esse mallet: Croesus an Socrates? respondit: vivus u) malle[m] esse Croesus, moriens autem Socrates.

- 136 Cum Aristoteles interrogaretur, quid ex philosophia lucratum esset? hoc, inquit, ut sponte faciam v), quae plerique legum x) metu exsequuntur.

Cum fur quidam, se excusans y) Demostheni, diceret: nesciebam, tuum hoc esse; at tuum non esse, satis sciebas, respondit.

Anacharsis rogatus, quid homini esset maxime infestum? ipse, inquit, sibi ipsi.

Phocion ab Antipatro rogatus, ut nescio quid injulii faceret; non potes, inquit, simul me amico et adulatore uti z).

- 137 Pifistratus, cum conviva bene potus ei maledixisset, irritantibus a) amicis ad poenam de conviva sumendam b), dixisse fertur: Non magis c) illi succenseo d), quam si quis obligatis oculis in me incurrisset.

Cum

g) 273. h) 273. i) 660. k) 407. l) du würdest seyn. 611. m) 225. Nota. n) nicht, Dione redeunte, insectabatur eum. 447. Ann. 2. o) 778. p) 597. q) und, weil schon das Participium durch als angeleitet worden. r) 232. s) nicht, nisi. 482. t) nicht, quis. 576. u) 677. v) e) hier nicht, facerem. 630. x) vor den Gesetzen. 108. y) 297. z) 2) 348. Nota 2. a) und; weil als schon da gewesen. b) 330. c) 215. d) 275.

Cum quidam generis obscuritatem Iphicrati objiceret, quod patre futuro natus esset: *Meum, inquit Iphicrates, genus a me habet originem, tuum vero in te definit.*

Democritus interrogatus, in quo consisteret nobilitas? respondit: *pecūdam nobilitas in valido corpore, hominum autem in bonitate morum.*

Homo quidam superstitiosus reperit caligas suas a foricibus 138 arrosas. Hoc ostento turbatus consuluit e) Catonem, quid mali portenderet? Ille vero: *Non est, inquit, ostentum, quod forices arrosaverunt caligas; at vero si caligae arrosissent forices, id fuisset ostentum.*

Aelops ob deformitatem ab aliquo culpatus: *Non forma, inquit, sed mens adspicienda est.*

Aristippus cuidam, de multiplici eruditione glorianti, dixit: *Quemadmodum non ii, qui plurimum edunt, melius valent his, qui sumunt, quantum opus est; ita non, qui plurima, sed qui utilia sciunt, eruditi sunt habendi.*

Solon interrogatus, qua ratione salva posset esse civitas? 139 respondit: *si cives obtemperent magistratibus suis, magistratus autem legibus.*

Aristoteles cuidam de eo glorianti, quod f) magna celebrique civitate esset ortus, dixit, *hoc nihil referre, sed an celebri patria dignus esset.*

Puellam Lacaenam autione vendendam, licitator quidam adiit, dicens: *Quid? num proba futura es, si te mercatus fuero g)?* *Etiā, inquit illa, si tu non fueris mercatus.*

Anniceris Cyrenaeus magnifice de se sentiebat ob artem 140 equitandi et curruum regendorum h) peritiam. Ut igitur specimen artis Platoni exhiberet, juncto curru multos cursus circumegit in Academia, sic servans primam orbitam, arenae impressam a rotis, ut ne tantillum quidem ab ea declinaret. Obstupuere omnes rei miraculo, et aurigam ad caelum laudibus extulere i). Uni k) Platoni talis peritia reprehensione potius, quam gloria digna visa est, isque dixit: *Fieri non posse l), ut, qui curam impendēret adeo diligentem rebus tam exilibus et nullius utilitatis m), ea non n) negligeret, quae essent multo potiora, et vere digna admiratione.*

D 2

CAPUT

e) 290. f) quod nisi hier sehen. 181. g) 617. h) 375. i) esse-
ro. k) kann auch in meo Commata aufgelöst werden: Plato unus
fuit, cui. 804. 544. l) 705. m) 241. n) ut non könnte hier auch
quin heißen. 767.

CAPUT III.

NARRATIUNCULAE.

I. Seltne Freundschaft.

141 **D**amón et Pythias, Pythagorei, tam fidelem inter o) se amicitiam iunxerunt, ut mori parati essent alter pro altero. Cum eorum alteri p) Dionysius tyrannus diem necis designavisset, et is, qui morti addictus esset q), paucos sibi dies ad res suas ordinandas postulavisset: vas factus est alter ejus sistendi r), ut, si ille non s) revertisset t), moriendum esset ipsi u). Omnes igitur, et inprimis Dionysius, novae atque ancipitis rei exitum speculabantur. Appropinquante deinde definita die, nec illo redeunte, unusquisque fultitiae tam temerarium sponsores condemnabat v). At vero cum alter ad diem x) se recepisset, admiratus eorum fidem tyrannus, supplicio liberavit eum, qui morte erat plectendus y), ac petivit, ut se ad amicitiam tertium adscriberent. C. Off. 3, 45.

II. Vaterlandsiebe des Codrus.

142 Quum Attica regio ferro ignique vastaretur a Doriensium exercitu, rex Atheniensium Codrus, suis suorumque viribus diffidens, ad Apollinis Delphici oraculum confugit, perque legatos sciscitatus est, quonam modo tam grave bellum averti posset? Respondisse deus fertur, ita z) finem ei fore, si rex ipse hostili manu occidisset. Quod quidem non solum in totis Atheniensium, sed etiam in hostium castris percubuit. Unde factum est, ut ediceretur, ne quis a) Codri corpus vulneraret. Id b) postquam cognovit, depositis c) insignibus imperii, famularem cultum induit, ac pabulantium hostium globo sese objecit, unumque ex his falce percussum, in caedem suam compulit. Cognito regis corpore, Dorienses sine proelio discedunt. Atque ita Athenienses virtute ducis, pro salute patriae morti se offerentis, bello liberantur. Quis Codrum non miretur d), qui e) iis artibus mortem quaesierit, quibus ab aliis vita quaeri f) solet?

III. §i.

o) 755. Nota. p) 226. q) 477. r) 373. s) si non, nicht, nisi. 482. t) nicht, revereret, denn dieß heißt eigentlich nur, auf dem Rückwege begriffen seyn. u) 365. v) 254. x) 730. y) 73. z) 715. b. a) 762. b) 662. c) 434. d) 461. e) 517. f) 694.

III. listige Art, Geld zu erwerben.

Hospes quidam publice dicebat, se velle cum Dionysio pri-¹⁴³ vatim colloqui; demonstraturum enim, quomodo posset scire, quinam ipsi molirentur insidias. Rex admittit hominem, iussitque dicere, semotis *g*) arbitris. At ille: da mihi, inquit, talentum, ut existineris *h*) a me audisse insidiatorum indicia. Dedit, ac simulavit, sese audisse, admiratus hominis commentum.

IV. Sanftmuth des Pericles.

Periclem in foro publica negotia tractantem improlus et¹⁴⁴ petulans homo maledictis infectabatur. Quae quum ille patienter ferret, nec ullum *i*) adeo verbum reponeret, diem totum perseveravit infectatio. Vespero vultu gressuque placido domum reversus est Pericles, insequente eodem nebulone, et omnibus contumelias eum impetente. Aedes ingressurus, cum jam nox esset, uni e servis suis mandavit, ut accenso lumine hominem comitaretur ac reduceret domum.

V. Edelmuth des Fabricius.

Pyrri *k*) bello maximum exemplum est iustitiae in hostem¹⁴⁵ a Romanis constitutum. Cum enim rex Pyrrhus populo Romano bellum ultro intulisset, cumque de imperio certamen esset cum rege generoso ac potente; perfuga ab eo venit in castra Fabricii, eique est pollicitus, si praecium sibi proposuisset, se, ut clam venisset, sic clam in Pyrrhi castra rediturum, et eum veneno necaturum. Hunc Fabricius reducendum *l*) curavit ad Pyrrhum: idque factum ejus a senatu laudatum est. C. Off. 3, 86.

VI. Uneigennützigkeit des Epaminondas.

Tentata est Epaminondae abstinencia a Diomedonte Cyzice-¹⁴⁶ no *m*). Namque is, rogata Artaxerxis, Epaminondam pecunia corrumpendum susceperat. Hic magno cum pondere auri Thebas venit, et Micythum adolescentulum, quem tum Epaminondas plurimum diligebat, quinque talentis ad suam perduxit voluntatem. Micythus Epaminondam convenit, et causam adventus Diomedontis offendit. At ille, Diomedonte coram, Nihil, inquit, *opus n*) pecunia est. Nam si ea rex vult, quae Thebanis sunt utilia, gratis facere sum paratus: sin *o*), autem contraria, non

D 3

habet

lg) 438. h) man glaube, daß du. 584. Nota. i) 659. k) mit dem Pyrrhus. 108. l) 410. m) 676. n) 534. o) 480.

habet auri atque argenti satis p). Namque orbis terrarum divi-
 147 tias accipere nolo pro patriae caritate. Te, qui me incognitum q)
 tentasti, tuique sumilem r) existimasti, non miror, tibi ignoscere.
 Sed egredere propere, ne alios corrumpas, cum me non poteris.
 Tu, Micythe, argentum huic redde: nisi id confestim facis, ego
 te tradam magistratui. Hunc Diomedon cum rogaret, ut tuto
 exire, inaque, quae attulisset, liceret efferre: Istud, inquit, fa-
 ciam; neque tua causa, sed mea s), ne, si tibi sit pecunia adempta,
 aliquis dicat, ad me ereptum pervenisse, quod delatum accipere
 notuisssem. Cum quaesisset a Diomedonte, quo se duci vellet, et
 ille, Athenas, dixisset: praesidium dedit, ut eo tuto perveniret.

VII. Großmuth des Aristides.

148 Non ignorabat t) Aristides, Themistoclem sibi diu clam,
 aut aperte, fuisse adversatum in administranda u) republica.
 Noverat quoque, se ejus maxime opera pulsum fuisse in
 exilium. At ostendit, quam alienus ab ulciscendo v) animus
 esset, quum deliberaretur de ipso Themistocle e civitate eji-
 ciendo x) testarum suffragiis. Opportuna certe oblata erat
 expetendae y) vindictae occasio. Nihil tamen ab eo aut z)
 dictum aut factum est, quod nocere posset inimico. Et ut prius
 ei non inviderat florenti opibus et rerum gestarum gloria, sic
 tum noluit premere periclitantem, et eo dejecto a) exultare.

VIII. Würde des Eidschwurs.

149 Pythagoras discipulis praecipiebat, ut b) ad jurandum raro
 ac tarde accederent, se vero dignos praebere, quibus c) non
 jurantibus d) fides haberetur propter vitae integritatem. Ita-
 que Clinius Pythagoricus, cum trium talentorum multam
 jurejurando effugere e) posset, maluit tantae pecuniae damnum
 facere, quam jurare, cum tamen non fuisset falso juraturus f).
 Credit enim Pythagoras, et qui eum secuti sunt g), parum
 piium et religiosum esse, divinum numen advocare ob res
 humanas, quarum h) plurimae parvae vilesque essent.

IX. Wahre Brudersliebe.

150 Aeternam sibi apud posteros famam paravit Proculcius pater-
 no in fratres i) animo. Is fuit eques Romanus, Augusti amicus.
 Patre

p) 262. q) 440. 2) r) 268. Nota. s) 225. Nota. t) 778. u)
 385. o) 382. x) 396. y) 375. z) 156. Anm. a) über sei-
 nen Sturz 414. b) 180. 190. c) 504. d) 419. e) 331. f) 67.
 623. g) statt discipuli f. allelae. 702. h) 227. i) suos bleibt weg.
 679.

Patre mortuo *k*), patrimonium cum fratribus, Murena et Scipione, aequis partibus diviserat: at illi bello civili bonis omnibus spoliati sunt *l*). Quam calamitatem ut *m*) leniret Proculcius, facultates omnes suas cum fratribus iterum est partitus.

X. Ein brüderlicher Proceß.

Operae pretium est, disceptationem audire fratrum barbarorum, non de agelli particula, non de mancipiis, non de pecore, sed de ipso Persidis regno. Quum Darius, Persarum rex, obisset; certamen de regno ejus ortum est inter Artemenem, maximum natu *n*) filiorum ejus, et Xerxem: quod concordi animo ad patrum suum, Artaphernem, velut ad domesticum judicem, detulerunt. Qui, domi cognita causa *o*), Xerxem praeposuit: adeoque fraterna contentio fuit, ut nec victor insultaverit, nec victus doluerit, ipsoque litis tempore alter alteri munera miserint. Tanto moderatius tum fratres inter se regna maxima dividebant, quam nunc exigua patrimonialia partiuntur.

XI. Ehrliche der Athenienser.

Themistocles post victoriam ejus belli, quod cum Persis *152* fuit, dixit in concione: se habere consilium reipublicae salutare, sed id sciri opus non esse. Postulavit, ut aliquem populus daret, quocum *p*) communicaret *r*). Datus est Aristides. Huic ille: classem Lacedaemoniorum, quae subducta esset ad Gytheum (portum), clam incendi posse, quo facto frangi Lacedaemoniorum opes necesse *s*) esset. Quod Aristides cum audisset, in concionem magna expectatione venit, dixitque: perutile esse consilium, quod Themistocles afferret, sed minime honestum. Itaque Athenienses, quod honestum non esset, id ne utile quidem *t*) putaverunt, totamque eam rem, quam ne audierant quidem, auctore *u*) Aristide repudiaverunt. C. Off. 3, 49.

XII. Die Indianischen Wittwen.

Mulieres in India, cum est cujusvis earum vir mortuus, in *153* certamen judiciumque veniunt, quam plurimum ille dilexerit. Plures enim singulis solent esse nuptae *v*). Quae est victrix, ea laeta, prosequentibus *x*) suis, una cum viro in regem imponitur: illae victae, moestitiae discedunt. C. Tusc. 5, 78.

D 4

XIII. De

k) 438. *l*) 549. *m*) statt ut igitur hanc calamitatem. 530. 660. *n*) 341. *o*) 429. *p*) 119. Nota 1. *r*) 462. *s*) 195. *t*) 637. *u*) auf das Wort des Aristides. 443. *v*) 275. *x*) unter Begleitung der übrigen. 738.

XIII. Bestrafte Feigheit.

- 154 Praenesinus praetor per y) timorem segnius z) ex subsidiis suos duxerat in primam aciem. Quem cum Papirius Cursor inambulans ante tabernaculum vocari iussisset; lictorem expedire securim iussit. Ad a) quam vocem exanimi stante Praenesino: *Agedum lictor, excide radicem hanc*, inquit, *incommodam ambulantis b)*; perfusumque ultimi supplicii metu, mulcta dicta, dimisit.

XIV. Großmüthige Feinde.

- 155 Quum e carcere atque ipsa urbe Atheniensium profugisset orator Demosthenes; replexit aliquos ex inimicis citato cursu vestigia sua subsequentes, et latebras pavidus quaesivit. At illi eum saepius nomine compellatum tandem adsecuti, oraverunt, ut, posita formidine, pecuniam acciperet, quam domo c) ei attulerant in viaticum et subsidium, hortantes, ne casum ferret acerbius d). Quibus Demosthenes: *Qui possum*, inquit, *non graviter ferre, me ea urbe carere, ubi tales inimicos habeam, quales e) si amicos haberem, felicissimus essem*.

XV. Gefälligkeit im Umgange.

- 156 Cum venisset Plato ad ludos Olympicos, frequentissimum omnium in Graecia conventum: contubernium Olympiae inivit cum ignotis hominibus, ignotus iis et ipse f). Ita vero eos cepit ac sibi devinxit, tum g) morum suavitate h), tum sermonibus ab omni affectatione sapientiae alienis, ut peregrini illi plurimum gauderent fortuito talis viri contubernio. Neque i) vero Academiae aut Socratis mentionem ullam fecit. Hoc solum illis declaravit, se Platonem appellari. Cum peractis ludis Athenas venissent, perhumaniter eos excepit. Tum hospites: *Age, inquit, monstra nobis illum tibi cognominem Socratis discipulum, cuius magna ubique fama est. Duc nos in Academiam, et siste viro, ut aliquem ex ejus quoque colloquio fructum colligamus*. At ille leniter subridens, quemadmodum solebat: *Ego vero, inquit, ille ipse sum*. Obsupere illi, quod socium k) tandiu habuissent tantum virum, ignorantes l): atque intellexerunt, posse eum sibi conciliare animos eorum, quibuscum esset, etiam sine consuetis illis de philosophia sermonibus.

XVI. Das

y) 744. z) 214. a) 726. b) 593, 594. c) 176. Nota 5. d) 214.
 e) 512. f) 562. g) 133. h) 669. i) 665. k) zum Gesellschafter.
 322. l) 419.

XVI. Das natürliche Gemählde.

Zeuxis et Parrhasius, pictores celeberrimi, certamen artis 157 inter se instituerunt. Zeuxis tam scite effinxit uvas, ut aves advolarent eas (absumpturae *m*). Parrhasius detulit linteum pictum, ita veritate repraesentata, ut Zeuxis alitum iudicio tumens, flagitaret, tandem remoto linteo ostendi picturam. Mox intellecto errore: *Ficisti*, inquit, *Parrhasi*. *Nam ego aves sefelli, tu artificem*. Fertur et postea Zeuxis pinxisse puerum, uvas ferentem. Ad quas cum advolassent aves, iratus operi dixit: uvas melius pinxi, quam puerum. Nam si et hunc consummasset, aves timere debuerant *n*).

XVII. Freymüchigkeit des Philoxenus.

Poëmaticis *o*) scribendis *p*) operam dabat Siciliae tyrannus 158 Dionysius, et magis ob carmina, quam propter res bello gestas sese jactabat. Arcellierat ad se, ac praecipuo in honore habebat, quoscunque *q*) usquam arte poëtica nobiles esse audierat, eorumque iudiciis poëmata sua subjiciebat. At illi, ne regis benevolentiam amitterent, quae scribebat, omnia probabant ac laudabant. Aderat inter eos Philoxenus, celeberrimus dithyramborum artifex, qui unus adulari nescius *r*), quum aliquando inepta a Dionysio recitata carmina audisset, de us, quid sentiret, libere aperuit. Qua *s*) libertate offensus rex, reprehensorem suum a satellitibus abripi, et in latomias, qui *t*) publicus carcer erat, detrudi *u*) iussit. Sed postridie ab amicis, Philoxeno veniam dari 159 postulantibus, exoratus *v*), rursus ad epulas eum adhibuit. Carmina sua, ut solebat, ipse mirum in modum extulit, et de quibusdam versibus, quos omnium optimos existimabat, sententiam Philoxeni exquisivit. Ille nullo ad regis interrogationem responso reddito *x*), ejus satellites vocavit, seque in latomias reduci iussit. Tam facetam libertatem, quae omnium conviviarum risu excepta fuerat, aequo animo tulit Dionysius.

XVIII. Macht des Geistes.

Orator futurus imitetur illum, cui sine dubio summa vis dicendi *y*) conceditur, Atheniensem Demosthenem; in quo tantum studium fuisse tantusque labor dicitur, ut impedimenta naturae diligentia industriaque superarit; cumque ita balbus esset, ut ejus ipsius *z*) artis (*Rhetoricae*), cui studeret *a*), primam li-

D 5

teram

m) 409. *n*) 615. *o*) 27. *p*) 378. *q*) 687. 535. *r*) nicht Fownde und. 423. *s*) 660. *t*) 151. *u*) nicht, detrudere. 196. *v*) 78. 3) 439. *y*) 572. Nota. *e*) 569. *u*) 477.

teram non posset dicere, perfecit meditando, ut nemo planius eo locutus putaretur. Qui *b*) etiam, ut memoriae proditum est, conjectis in os calculis, summa voce versus multos uno spiritu pronuntiare consuecebat, neque id *c*) consistens in loco, sed inambulans, atque adscensu ingrediens arduo. C. de Or. 1, 260.

XIX. Der sterbende Epaminondas.

- 161 Epaminondas cum vicisset Lacedaemonios apud Mantineam, simulque ipse gravi vulnere exanimari se videret; ut primum *d*) dispexit, quaesivit, salvisne esset clypeus? Cum saluum esse scientes sui respondissent: rogavit, essentne fusi hostes? Cumque id quoque, ut cupiebat, audivisset, evelli iussit eam, qua erat, transfixus, hastam. Ita multo sanguine profuso, in laetitia et in victoria est mortuus.

XX. Muth aus Kindesliebe.

- 162 Lucio Manlio, cum dictator fuisset, Marcus Pomponius, tribunus plebis, diem dixit, quod is paucos sibi dies ad dictaturam gerendam addidisset. Criminabatur etiam, quod Titum filium, qui postea est Torquatus appellatus, ab hominibus relegasset, et ruri *e*) habitare iussisset. Quod *f*) cum audivisset adolescens filius, negotium exhiberi patri: accurrisse Romam, et cum prima *g*) luce Pomponii domum venisse dicitur. Cui cum esset nuntiatum; quod illum iratum allaturum ad se aliquid contra patrem arbitraretur, surrexit e lectulo, remotisque arbitris, ad se adolescentem iussit venire. At ille, ut ingressus est, confectum gladium destrinxit, juravitque, se illum statim interfecturum, nisi iusjurandum, sibi dedisset, se patrem missum esse facturum. Juravit, hoc coactus terrore, Pomponius. Rem ad populum detulit: docuit, cur sibi causa desistere necesse esset: Manlium missum fecit. Tantum temporibus illis iusjurandum valebat. C. Off. 3, 112.

XXI. Starkes Gedächtniß.

- 163 Seneca tantam habuit memoriam, quae *h*) in miraculum usque procederet. Nam et duo millia nominum recitata, quo ordine *i*) erant dicta, reddebat, et ab his, qui ad audiendum praeceptorem convenerant, singulos versus a singulis datos, cum plures, quam ducenti efficereatur, ab ultimo incipiens, usque ad

b) 660. *c*) und zwar nicht stehend. 561. *d*) 709. *e*) 177. *f*) quod, pleonastisch. 832. *g*) mit Anbruch des Tages. 788. *h*) 505. *i*) 154.

ad primum, recitabat. — Hortensius, simili memoria praeditus, in auctione perdidit diem totum, et omnes res, et pretia, et emtores ordine suo, argentiariis recognoscentibus *k*), ita ut in nullo falleretur, recensuit. — Quidam alius recitatum a poeta carmen novum, suum esse dixit, idque ut probaret, protinus ex memoria recitavit: cum hoc ille, cujus carmen erat, facere non posset.

XXII. Unerwartete Bitte des Anaximenes.

Alexander Magnus eloquentiae magistro usus erat *l*) Anaximene, Lampfaceno *m*), quae res *n*) postea Lampfaco salutis fuit. Eam enim urbem diruere statuerat Alexander, quod *o*) a partibus Darii adversum se stetisset. Itaque conspicatus Anaximenes ex urbe prodeantem, nec dubitans, quin *p*) deprecatus *q*) pro patria veniret: per *r*) deos juravit, se, quod ille petiturus esset, non facturum. Quo audito *s*) callidus orator regem rogavit, ut Lampfacem dirueret. Ergo propter iuramentum, callidamque praeceptoris quondam sui petitionem, Lampfacenis delicti gratiam fecit.

XXIII. Wann hören Könige die Wahrheit?

Antiochus rex, quum in venatione, ferae persequendae *t*) ¹⁶⁵ studio, ab amicis et servis aberrasset; in casam pauperum hominum intravit ignotus. Cum iis coenans, sermonem de re iniecit, ut cognosceret, quae esset hospitum de se opinio. Tum illi: Regem *u*) in ceteris quidem bonum et laude dignum esse, sed amicis utentem *v*) malis, plurima negligere, et saepe, quae necessaria essent, nihil curare, quod venationi plus aequo indulgeret. Tacuit tum quidem Antiochus; sed postquam, orto sole, ad casam illam venire regii satellites, et purpuream vestem cum diademate attulere; converso *x*) sermone ad regia illa insignia: *Certe, inquit, ex y) quo die vos sumsi, heri primum veros de me z) sermones audivi.*

XXIV. Glückseligkeit der Tyrannen.

Dionysius major, Siciliae tyrannus, ipse indicavit, quam ¹⁶⁶ esset beatus. Nam cum quidam ex ejus assentatoribus, Damocles, commemoraret in sermone copias ejus, opes, majestatem dominatus,

k) wobey die Auctionatoren nachsahen. 436. *l*) 548. Nota 2. *m*) 676. *n*) 155. Num. *o*) 494. *p*) 198. *q*) 555. *r*) 745. *s*) 428. *t*) 373. *u*) sil. relat. 519. *v*) 405. *x*) 454. *y*) 736. *z*) 646.

natus, rerum abundantiam, magnificentiam aedium regiarum; negaretque, unquam beatiorum quemquam a) fuisse: Visne igitur, inquit, Damocle b), quoniam haec te vita delectat, ipse eandem degustare, et fortunam experiri meam? Cum se ille cupere dixisset, collocari iussit hominem in aureo lecto c), firato pulcherrimo, textili stragulo, magnificis operibus picto; abacosque
 167 complures ornavit d) argento auroque caelato. Tum ad e) mensam eximia forma f) pueros delectos iussit consistere, eosque nutum illius intuentes diligenter ministrare. Aderant unguenta, coronae: incendebantur odores: mensae exquisitissimis epulis exstruebantur. Fortunatus sibi Damocles videbatur. In hoc medio apparatu fulgentem gladium, e lacunari seta equina aptum, demitti iussit, ut impenderet illius beati cervicibus. Itaque nec pulchros illos ministratores adspiciebat, nec plenum artis argentum: nec manum porrigebat in mensam. Denique exoravit tyrannum, ut abire liceret, quod iam beatus nollet esse. Satisne videtur declarasse Dionysius, nihil esse ei beatum, cui semper aliquis terror impendat g)? C. Tusc. 5, 61.

XXV. Widerlegte Beschuldigung des Wahnsinns.

168 Sophocles ad h) summam senectutem tragoedias fecit: quod i) propter studium cum rem familiarem negligere videretur, a filiis in iudicium vocatus est, ut, quemadmodum Romano more male rem gerentibus patribus bonis interdici k) solet, sic illam, quasi desipientem, a re familiari removerent iudices. Tum senex dicitur eam fabulam, quam in manibus habebat et proxime scripserat, Oedipum Coloneum, recitasse iudicibus, quaesisseque, num illud carmen desipientis l) videretur? Quo recitato, sententiae iudicum est liberatus. C. Sen. 22.

XXVI. Gefälligkeit des Aristides.

169 Eo tempore, quo congregatus populus Atheniensis de e) eijciedo m) Aristide ferebat suffragia, quae testulis ex more inscribebantur, homo quidam rudis Aristidi ipsi dicitur testulam tradidisse, ac petiisse, ut inscriberet Aristidem. Roganti, quid Aristides commississet? ille respondit, se ignorare Aristidem; sed sibi non placere, quod tam cupide elaborasset, ut praeter ceteros iustus appellaretur. Aristidem ferunt nihil respondisse, sed inscripisse testulae nomen suum, hominique reddidisse.

XXVII,

a) nicht, aliquem. 575. b) Vocativus es iud e. 24. d. c) 122. Nota 3. d) 791. e) 725. b. f) 242. g) 475. h) 726. c. i) stat cum vero propter hoc. 527. k) 289. l) sc. esse. 245. m) 536.

XXVII. Der allzugeschorsame Bediente.

P. Piso orator, ne interPELLARETUR, servis praeceperat, ut ¹⁷⁰ tantum ad interrogata responderent, nec praeterea quidquam ⁿ⁾ dicerent. Evenit, ut ^{o)} Clodium, qui tum temporis magistratum gerebat, ad convivium invitari juberet. Hora coenae instabat. Aderant ceteri convivae omnes. Solus expectabatur Clodius. Piso servum, qui solebat convivas invitare, aliquoties emisit, visum ^{p)}, an veniret. Vesperascente jam coelo quum adventus ejus desperaretur, Piso servo: dic, inquit, an forte non invitasti Clodium? *Invitavi*, respondit. Cur ergo non venit? *Quia venturum se negavit*. Cur id non statim dixisti? *Quia de eo non sum abs te interrogatus*.

XXVIII. Edle Sclaven eines edlen Herrn.

Plotius Plancus, a triumviris proscriptus, in regione Salernitana latebat. Ab iis, qui latentem quaerebant, comprehensi, ^{q)} servi ejus, multumque ac diu torti, negabant constanter, se scire, ubi dominus esset. Non sustinuit deinde Plancus, tam fideles servos ulterius cruciari, sed processit in modium, jugulumque gladiis militum objecit.

XXIX. Gewissenhaftigkeit des Regulus.

Attilius Regulus, primo Punico bello captus a Poenis, ¹⁷² juratus missus est ad senatum Romanum, ut, nisi redditi essent Poenis captivi nobiles quidam, rediret ipse Carthaginem. Is ^{r)} cum Romam venisset, in senatu mandata exposuit, sed reddi captivos, negavit esse utile: illos ^{s)} enim adolescentes esse, et bonos duces, se jam confectum senectute. Cujus cum ^{t)} valuisset auctoritas, captivi retenti sunt: ipse Carthaginem rediit; neque eum caritas patriae retinuit, nec suorum. Neque vero ^{u)} tum ignorabat ^{v)}, se ad crudelissimum hostem, et ad exquisita supplicia proficisci: sed jusjurandum conservandum putabat. C. Off. 3, 99.

XXX. Vortheile der Eintracht.

Scilurus, Scytharum rex, morti proximus, adferri fasciculum hastilium iussit, eumque, ut erat colligatus, dedit confringendum ^{x)} filiis suis octoginta. Cum id quisque se facere posse negasset; ipse, soluto fasciculo, singula hastilia facile confregit: ita

ⁿ⁾ 659. ^{o)} 192. ^{p)} 355. ^{q)} 406. ^{r)} 662. ^{s)} 520. ^{t)} cum igitur ejus. 550. 660. ^{u)} 665. ^{v)} neque ignorabat. 778. ^{x)} 410.

ita docens, illos, si concordessent, insuperabiles fore: si disiderent, infirmos futuros.

XXXI. Das bezahlte Epigramm.

- 174 Solebat Graeculus quidam descendenti y) e palatio Caesari Augusto honorificum aliquod epigramma porrigere. Id cum frustra saepe fecisset, et tamen rursus eum idem tunc duxisset Augustus; breve sua z) manu in charta exaravit graecum epigramma, et Graeculo adveniendi obviam misit. Ille inter legendum a) laudare b), mirarique tam voce, quam vultu gestuque. Deinde, quum accessisset ad sellam, qua Caesar vehebatur, demissa c) in pauperem crumenam manu paucos denarios protulit, quos d) principi daret, dixitque, se plus daturum fuisse e), si plus habuisset. Secuto omnium risu, dispensatorem Caesar vocavit, et satis grandem pecuniae summam numerari Graeculo iussit.

XXXII. Patriotismus des Aratus.

- 175 Aratus Sicyonius jure laudatur, qui, cum ejus civitas quinquaginta annos f) a tyrannis teneretur, profectus g) Argis h) Sicyonem, clandestino introitu urbe est potitus i). Cumque tyrannum Nicolem improvise oppressisset, sexcentos exules, qui fuerant ejus civitatis k) locupletissimi, restituit, remque publicam adventu suo liberavit. Sed cum magnam animadverteret in bonis et possessionibus difficultatem, quod et l) eos, quos ipse m) restituerat, quorum bona alii possederant, egere iniquissimum arbitratur, et n) quinquaginta annorum o) possessiones moveri non nimis aequum putabat, propterea quod tam longo spatio multa hereditatibus, multa dotibus tenebantur sine injuria: judicavit, neque illis p) adimi, neque his non 176 satisfieri, quorum q) illa fuerant, oportere. Cum igitur statuisset, opus r) esse ad eam rem constituendam pecunia, Alexandriam se proficisci velle dixit, remque integram ad reditum suum iussit esse: isque celeriter ad Ptolemaeum, suum hospitem, venit, qui tum regnabat alter post Alexandriam conditam s). Cui cum exposuisset, patriam se liberare velle, causamque docuisset: a rege opulento vir summus facile impetravit, ut grandi pecunia adju-

y) 403. z) nicht, propria. 578. a) 379. b) 696. c) 434. d) 598. e) 620. f) 305. g) 407. h) 174. i) 347. k) 227. Nota 2. l) einestheils. 133. m) 568. n) andertheils. 133. o) 242. Nota 2. p) illis geht auf die Leihern, und das folgende his auf die Erbern, ist also eine Abweichung von der Regel. 564. q) 248. r) 334. s) 415.

adjuvaretur. Quam cum Sicyonem attulisset, adhibuit sibi in con- 177
filium quindecim principes, cum quibus causas cognovit et
eorum, qui aliena tenebant, et eorum, qui sua amiserant: perfec-
citque aestimandis t) possessionibus, ut persuaderet u) aliis v),
ut pecuniam accipere mallent, possessionibus cederent: aliis, ut
commodius putarent, numerari sibi quod tanti x) esset, quam
suum recuperare. Ita perfectum est, ut omnes concordia consti-
tuta y) sine querela z) discederent. O virum magnum a), dignum-
que, qui b) in nostra c) republica natus esset! C. Off. 2, 81.

XXXIII. Verachtung des Todes.

Cum Canius Iulus, vir inprimis magnus, cum Cajo Caligu- 178
la diu fuisset altercatus, abeunti tyrannus ille dixit: Ne forte
inepta spe tibi blandiaris, duci te iussi. Gratias, inquit, ago,
optime princeps. Decem medios usque ad supplicium dies sine
ulla d) sollicitudine exegit. Vix credi potest, quam in tranqui-
lo fuerit. Ludebat latrunculis, cum centurio, plures capite
damnatos ducens, illum quoque citari iubet. Vocatus numera-
vit calculos, et sodali suo: Vide, inquit, ne possi mori tem meam
mentiaris, te vicisse. Tum annuens centurioni: Testis, inquit,
eris, uno e) me antecedere. Quanta animi tranquillitas!

XXXIV. Der edelste Wettsfreit.

Taxiles, unus e regibus Indiae, occurrens Alexandro sic 179
eum allocutus est: Provooco te non ad pugnam, neque ad bellum,
sed aliud certaminis genus: si inferior es, a nobis accipe benefi-
cium; si f) superior, nobis benefacito. Cui Alexander: Atqui,
inquit, de hoc ipso nobis certandum est, uter benefaciendo su-
peret alterum. Et humanissime complexus illum, non solum
non privavit g) regno, sed auxit etiam h).

XXXV. Werth eines seligen Todes.

Argiac sacerdotis, Oleöbis et Biton, filii, praedicantur. 180
Nota fabula est. Cum enim illam ad solemne et statum sacrifici-
um curra vehi jus esset, satis longe ab oppido ad fanum, mora-
renturque iumenta: tunc juvenes ii, quos modo nominavi, veste
posita, corpora oleo perunxerunt: ad jugum accesserunt. Ita
sacerdos advecta in fanum, cum currus esset ductus a filiis, pre-
cata

d) 587. u) 191. o) 275. x) 250. y) 434. z) 440. v) a) 332.
b) 504. c) nostra may hier vocau stehen. 645. d) 673. e) 206.
f) 480. g) 349. h) 774.

cata a dea dicitur, ut illis praemium daret pro pietate, quod maximum *l)* homini dari posset a deo. Post, epulatos cum matre adolescentes, somno se dedisse *k)*, mane inventos esse mortuos. — Simili precatione Trophonius et Agamedes usi dicuntur: qui cum Apollini Delphis templum exaedificavissent, venerantes deum, petierunt mercedem non parvam quidem operis et laboris sui, nihil certi, sed quod esset optimum homini. Quibus Apollo se id daturum ostendisse dicitur post ejus diei diem tertium: qui ut illuxit *l)*, mortui sunt reperti. C. Tusc. 1, 113.

XXXVI. Ein merkwürdiger Traum.

182 Clarum admodum somnium traditur, si fabula vera est. Cum duo quidam Arcâdes familiares iter una facerent, et Megaram venissent, alterum ad cauponem devertisse *m)*; ad hospitem, alterum. Qui ut coenati quiescerent, concubia nocte visum esse in somnis ei, qui erat in hospitio, illum alterum orare, ut subveniret, quod sibi a caupone interitus pararetur: eum primo perterritum somnio surrexisse: dein cum se collegisset, idque visum 183 pro nihilo habendum esse duxisset, recubuisse: tum ei dormienti *n)* eundem illum visum esse rogare, ut, quoniam sibi vivo non subvenisset, mortem suam ne *o)* inultam esse pateretur: se interfectum in plaustrum a caupone esse conjectum, et supra siercus injectum: petere, ut mane ad portam adesset, priusquam plaustrum ex oppido exiret. Hoc vero somnio eum cominotum, mane bubulco praefecto ad portam fuisse: quaesisse ex eo, quid esset in plaustro: illum perterritum fugisse, mortuum erutum esse: cauponem, re patefacta, poenas dedisse. C. Div. 1, 57.

XXXVII. Betrügerey und übereilter Kauf.

184 C. Canius, eques Romanus, cum se Syracusas otiani (ut ipse dicere solebat), non negotiandi causa, contulisset, dictitabat *p)*, se hortulos aliquos velle emere, quo invitare amicos, et ubi se oblectare sine interpellatoribus posset. Quod cum percubisset, Pythius ei quidam, qui argentariam faceret Syraculis, venales quidem se hortos non habere, sed licere uti Canio, si vellet, ut suis: et simul ad coenam hominem in hortos invitavit in posterum diem. Cum ille promississet, tum Pythius, qui esset, ut argentarius, apud omnes ordines gratiosus, piscatores ad se convocavit, et ab his petivit, ut ante suos hortulos postridie piscaren-

l) 155. *k)* 520. *l)* illucesco. *m)* stil. relat. der in dieser ganzen Erzählung fortgeheth. 519. *n)* im Schlafe. 414. *o)* ut no, nicht, ut non. 834. *p)* 85.

carentur: dixitque, quid eos facere vellet. Ad coenam tempore ¹⁸⁵
 venit Canius: opipare a Pythio apparatus convivium: cymbarum ante oculos multitudo: pro se quisque, quod ceperat, adferebat: ante pedes Pythii pisces abjiciebantur. Tum Canius: *Quaeso, inquit, quid est hoc, Pythi? tantumne piscium, tantumne cymbarum?* Et ille: *quid mirum?* inquit, *hoc loco est, Syracusis quidquid est piscium: haec aquatio: hac villa isti carere non possunt.* Incensus Canius cupiditate contendit a Pythio, ut venderet. Gravate ille primo. Quid multa *q*? impetrat. Emit ¹⁸⁶
 homo cupidus et locuples tanti *r*), quanti Pythius voluit, et emit instructos: negotium conficit. Invitat Canius postridie familiares suos: venit ipse mature: scalmum nullum videt. Quaerit ex proximo vicino, num feriae quaedam piscatorum essent, quod eos nullos videret? *Nullae, quod sciam,* inquit ille: *sed hic piscari nulli solent. Itaque heri mirabar, quid accidisset.* Stomachari *s*) Canius. Sed quid faceret? nondum enim Aquillius protulerat de dolo malo formulas. C. Off. 3, 58.

XXXVIII. Lobtengericht der Aegyptier.

Refert Diodorus Siculus, hunc apud veteres Aegyptios ¹⁸⁷
 rem fuisse, ut mortui regis corpus non ante sepulcro conderetur, quam cuncta ejus facta expensa essent. Unicuique facultas dabatur, defunctum accusandi. Instituebatur iudicium: et, si plura male fecisse rex coargueretur, carebat sepulcro. Cujus *t*) decoreis metu factum est, ut multi pie iustequ imperaverint.

XXXIX. Der Großsprecher.

Reverfus quidam in patriam, unde aliquot annis abfuerat, ¹⁸⁸
 in omnibus coetibus gloriabatur et jaectabat praeclara sua facinora. Inter alia narrabat, se in insula Rhodo saliendo vicisse optimos in hac exercitatione artifices. Ostendebat etiam spatii longitudinem, quam praeter se nemo potuisset saltu superare. Cujus saltus se testes habere univeos Rhodios dicebat. Tum unus de circulo: *heus tu, si vera narras, nihil opus est istis testibus; hic Rhodum esse puta, hic salta.*

XL. Der Stoische Posidonius.

Pompejus narrabat: se, cum Rhodum venisset decedens ex ¹⁸⁹
 Syria, audire voluisse Posidonium: sed cum audivisset, eum graviter esse aegrum, quod vehementer ejus artus laborarent; voluisse

q) 808. *r*) 251. *s*) 696. *t*) 531.

luisse tamen nobilissimum philosophum visere. Quem ut vidisset, et salutavisset, honorificisque verbis prosecutus esset, molestique se dixisset ferre, quod eum non posset audire; at ille: *Tu vero, inquit, potes; nec committam, ut dolor corporis efficiat, ut frustra tantus vir ad me venerit.* Itaque narrabat, eum graviter et copiose de hoc ipso, nihil esse bonum, nisi quod honestum esset, cubantem disputavisse; cumque quasi faces ei doloris admove-rentur, saepe dixisse: *Nihil agis, dolor: quamvis u) sis molestus, nunquam te esse confitebor malum.* C. Tusc. 2, 61.

XLII. Großmuth des Titus.

- 190 Duo viri amplissimi ordinis cum adversus Titum Caesarem conjurassent, neque negare cogitatum v) scelus possent; monuit Titus, ut desisterent ab incepto: si quid desiderarent, promissit, se daturum: cursores suos confestim misit ad matrem alterius, ut ei anxiae x) de vita filii nuntiarent, illum salvum. Utrumque epulis secum accumbere voluit, et in eadem familiaritate, qua antea, habuit.

XLII. Erziehung der Perser.

- 191 Persae liberos suos a quinto anno ad vicesimum tria edocebant, equitare, sagittas arcu mittere, vera loqui. Turpissimum apud eos habebatur, mentiri. Secundum mendacium turpitudi-ni y) erat aes alienum: maxime, quod, qui aere alieno obstrin-gitur, mendacio obnoxius esse soleat, et saepissime verba pro re dare. Iustitiam quoque liberi Persarum edocebantur z) a pueritia. Nam quemadmodum pueri in Graecia in scholas itabant, litterarum liberaliumque artium discendarum a) causa: sic apud Persas pueri scholas frequentabant, ad accipiendam iustitiae dis-
192 ciplinam. Quam b) ut citius et certius discerent, non solum eorum animis praecepta iustitiae inculcabantur, sed docebantur etiam iustas ferre sententias de iis, quae inter ipsos exoriebantur, controversis, et legitimis pro cuiusque delicti modo poenas con-situere. Itaque bonam diei partem impendebant publici iustitiae praeceptores audiendis c) dijudicandisque puerorum dis-ceptionibus.

XLIII. Xenophon, Schüler des Sokrates.

- 193 Xenophontem in angiportu obviam habuit Sokrates. Quum-que videret adolescentem vultu specioso admodum et verecundo,
por-

u) 468. v) 411. x) 423. y) 267. z) 326. Nota. a) 373. b) 527. c) 373.

porrecto baculo vetuit, ne praeteriret. Ut confitit, interrogavit eum Socrates, ubinam venderentur, quae essent necessaria variis usibus civium? Ad quae quum expedite respondisset Xenophon, percontatus est: ubinam boni ac probi homines fierent? Id vero nescire se, quum responderet adolescens; sequere igitur me, inquit Socrates, et disce. Ex eo tempore Xenophon coepit esse Socratis auditor, et bonus probusque factus est.

XLIV. Der nachdenkende Archimedes.

Captis Syraculis, quas Archimedes machinationibus suis 194 mirificis diu defenderat, Marcellus, imperator Romanus, gravissime edixit, ne quis d) Archimedi vim faceret. At is dum animo et oculis in terram defixis, formas in pulvere describit, militi Romano, qui praedandi causa in domum irruerat, fricitoque gladio, quisnam esset? interrogabat, propter nimium ardorem studii nihil respondet, nisi hoc; *noli turbare circulos meos.* A milite igitur, ignaro e) quis esset, interficitur.

XLV. Der grausame Pollio.

Quis non Vedium Pollionem oderit, quod muraenas sanguine humano saginabat, et servos, si quid offenderent, in vivarium abjici jubebat? O hominem mille mortibus dignum! Quum aliquando apud eum coenaret Augustus, fregerat unus ex servis ejus vas crystallinum. Rapi eum ad mortem Vedius jussit, et objici muraenis, quas ingentes in piscina continebat. Evasis e manibus puer, et confugit ad Caesaris pedes, nihil aliud petiturus, quam ut aliter periret, nec esca piscium fieret. Motus est novo crudelitatis genere Caesar, et illum quidem mitti, crystallina autem omnia coram se frangi jussit, complerique piscinam.

XLVI. Der beste Beschluß des Tages.

Quotidie ad rationem reddendam vocandus est animus. Fa-196 ciebat hoc Sextius, ut, consummato die, cum se ad nocturnam quietem recepisset, interrogaret se ipsum: *Quod hodie malum tuum f) sanasti? cui vitio obstitisti? qua parte melior es? Quid pulchrius hac consuetudine, excutiendi totum diem?*

XLVII. Erklärte Sonnenfinsterniß.

Pericles, cum classe Atheniensium ad bellum profecturus, 197 triremem jam conscenderat, cum sol forte defecit. Quumque

E 2

tene-

d) nicht, ut nemo. 762. e) 423. f) an dir. 682. b.

tenebrae coelo obductae essent, terror, ut magno prodigio oblato, incessit omnes. Pericles autem, gubernatorem trepidum ac stupentem cernens, chlamydem objecit oculis ejus, et ita tectum interrogavit, numquid horrendi id esset, aut calamitatem aliquam portenderet? Negavit ille. Tum Pericles: Quid, inquit, inter hoc et illud interest, nisi quod illud, quod coelum caligine texit, chlamyde grandius est.

XLVIII. Aeschines und Demosthenes.

- 198 Aeschines orator cum cessisset Athenis et se Rhodum contulisset, rogatus *g)* a Rhodiis, legisse fertur orationem illam egregiam, quam in *h)* Ctesiphontem contra Demosthenem dixerat. Qua perlecta, petatum est *i)* ab eo postredie, ut legeret illam etiam, quae erat contra a Demosthene pro Ctesiphonte edita. Quam cum suavissima et maxima voce legisset, admirantibus: Quanto, inquit, magis admiraremini, si audissetis ipsum! C. de Or. 3, 213.

XLIX. Weisheit bessert den Menschen.

- 199 Stilponem, Megaræum philosophum, acutum sane hominem et probatum temporibus illis accepimus. Hunc *k)* scribunt ipsius familiares, et ebriosum et mulierosum fuisse: neque hoc scribunt vituperantes, sed potius ad laudem. Vitiösam enim naturam ab eo sic edomitam et compressam esse doctrina, ut nemo unquam vinolentum illum, nemo in eo libidinis vestigium viderit. Quid? Socratem nonne legimus, quemadmodum notari Zopyrus, physiognomon, qui se profitebatur hominum mores naturas-
200 que ex corpore, oculis, vultu, fronte pernoscere. Stupidum esse Socratem dixit et bardum, quod jugula concava non haberet: addidit etiam, mulierosum: in quo Alcibiades cachinnum dicitur sustulisse *l)*. Derisus quoque est a ceteris, qui *m)* illa in Socrate vitia non agnoscerent: ab ipso autem Socrate sublevatus, qui: non errat, respondit; *talis enim natura effem, nisi naturam philosophia superassem.* Haec ex naturalibus causis vitia nasci possunt: extirpari autem et funditus tolli, ut is ipse, qui ad ea propensus fuerit, a tantis vitiis avocetur, non est id positum in naturalibus causis, sed in voluntate, studio, disciplina. C. Fat. 10.

L. Proceß über des Esels Schatten.

Demosthenes quum aliquando quendam in causa capitali defenderet, ac iudices videret parum attentos: paulisper, inquit, aures

g) auf Bitten, 414. *h)* 740. a. *i)* man bat ihn. 535. *k)* nicht, de hoc scribunt, eum fuisse. 539. *l)* tollo. *m)* 515.

aures mihi praebete, rem narraturo novam atque auditu n) jucundam. Ad quae verba quum illi jam aures arrexissent: Adolescens, inquit, quispiam asinum conduxerat, quo Athenis Megaram profecturus o) uteretur. In itinere autem cum aestus meridianus ingravesceret, neque esset umbraculum, quo solis ardorem defenderet, depositis clitellis, sub asino sedens, umbra ejus semet obtegebat. Id vero agaso vetabat, hominem inde ²⁰² depellens, atque clamans, asinum esse locatum, non umbram asini. Alter e diverso contendebat, etiam umbram asini sibi p) esse conductam. Atque ea rixa adeo inter eos exarsit, ut etiam ad manus venerint. Tandem in jus ambulantes. Haec locutus Demosthenes, ubi vidisset iudices diligenter auscultantes, repente coepit a suggestu descendere. Tum revocatus a iudicibus rogatusque, ut reliquam fabulam pergeret enarrare: Quid? inquit, de asini umbra libet audire? viri causam, de vita periclitantis, audire gravamini?

LI. Patriotismus des Epaminondas.

Suorum injurias civium patienter ferebat Epaminondas, ²⁰³ quod se patriae irasci nefas esse duceret. Cum eum propter invidiam cives praeficere exercitui nolissent, duxque esset delectus belli imperitus, cujus errore eo esset deducta militum multitudo, ut omnes de salute pertimerent, quod locorum angustiis clausi ab hostibus obsidebantur: desiderari coepit q) Epaminondae diligentia. Erat enim ibi privatus numero militis. A quo cum peterent opem, nullam adhibuit memoriam contumeliae, et exercitum obsidione liberatum, domum reduxit incolumem.

LII. Väterliche Liebe des Solon.

Solon quum Miletum venisset ad Thaletem, mirum sibi vi- ²⁰⁴ deri dixit, quod uxorem ille non duxisset, nec liberos relinqueret. Nihil tum Thales respondit, sed paulo post peregrinum quendam subornavit, qui se nuper Athenis advenisse simularet. Quaerente Solone, num quid in ea urbe novi? Homo, nihil aliud contigisse, respondit, nisi quod adolescentem ejus quendam efferi vidisset, cujus funus tota fere civitas prosecuta esset. Erat quippe, inquit, ut ferebant, filius viri, inter cives virtute praecellentis, et jam dudum ab urbe absentis. O infortunatum parentem! exclamat Solon, ceterum dic, inquit, quodnam ejus nomen ferebant? Audivi equidem, respondit ille, sed excidit mihi. Hoc tantum memini, multum habitum esse sermonem de illius viri sa-

E 3

pien-

n) 359. o) zu einer Reise. 414. p) 296. q) 595.

pietia et iustitia. Solon, cujus metus ad singulas peregrini respon- siones magis magisque crescebat, turbatus animo atque anxius quaesivit: numquid *r*) ille fato functus adolescens Solonis filius diceretur? Quod *s*) ita esse, respondente illo, coepit Solon caput caedere, aliaque et facere et dicere, quae solent magno moerore oppressi. Tum ridens Thales, qui aderat: Haec me, inquit, o Solon, a ducenda *t*) uxore et gignendis liberis abster- ruerunt, quae te etiam, fortissimi animi virum, nunc frangunt. Te vero nihil hic nuntius moveat! Haec enim omnia ficta sunt.

LIII. Häusliche Umstände des Regulus.

²⁰⁶ Attilius Regulus, primi Punicis belli gloria, cum in Africa Carthaginis opes crebris victoriis contunderet, ac prorogatum sibi ob res bene gestas in proximum annum imperium cognovisset: Consulibus scripsit, villicum in agello, quem septem jugerum habebat, mortuum esse, occasionemque nactum mercenarium, amoto inde rustico instrumento, discessisse, Ideoque petere se, ut sibi successor mitteretur, ne deserto agro *u*) des- cisset, unde uxor ac liberi sui *v*) alerentur. Quae postquam senatus a Consulibus accepit, et agrum Attilii illico colen- dum *x*) locari, et alimenta conjugii ejus ac liberis praeberi, resque, quas amiserat, redimi publice iussit.

LIV. Selbstgeschlagener Ehrgeiz des Cicero.

²⁰⁷ Ambitio Ciceronis, ex Sicilia redeuntis, quam fuerit de- cepta, ipse refert. Sic *y*) tum existimabam, inquit, nihil homi- nes aliud Romae, nisi *z*) de quaestura mea, loqui. Frumenti *a*) in summa caritate maximum numerum miseram: negotiatoribus comis, mercatoribus iustus, municipibus liberalis, lociis absti- nens, omnibus eram visus in omni officio diligentissimus. Ex- cogitati quidam erant a Siculis honores inauditi. Itaque hac spe decedebam, ut *b*) mihi populum Romanum ultro omnia delatu- rum putarem. At ego, cum casu diebus iis, itineris faciendi causa, decedens e provincia, Puteolos forte venissem, cum plu- rimi et lautissimi solent esse in iis locis: concidi paene, cum ex me quidam quaesisset, *quo die Roma exissem, et numquid in ea esset novi?* Cui cum respondissem, *me e provincia decedere: etiam mehercules, inquit, ut opinor, ex Africa.* Huic ego jam stomachans fastidiose, *imo c) ex Sicilia, inquam.* Tum qui- dam, quasi qui omnia sciret, *quid? tu nescis, inquit, hunc Sy- racusis*

r) 163. Nota 3. *s*) 660. *t*) 418. *u*) 431. *v*) 127. *b*) *x*) 410. *y*) sic, überflüssig. 832. *z*) 764. *a*) 109. *b*) bezieht sich auf hac. 188. *c*) Wein, 171. *c*.

racusis quaestorem fuisse? Quid multa? desisti stomachari, et me unum ex iis feci, qui ad aquas venissent. C. Planc. 64.

LV. Das Gericht des Areopagus.

Athenis erat sanctissimum et severissimum consilium, Areo-²⁰⁹
pagus. Ne autem reorum miserando aspectu hi iudices com-
moverentur, ipsa nocte, nullis admotis *d)* luminibus, iudicia
exercebant, summoque silentio sententias, tabellis inscriptas, da-
bant, ita ut alter alterius sententiam ignoraret. Hi Areopagitae
damnaverunt aliquando puerum, qui coturnicum oculis eruerat,
judicantes, id signum esse perniciosissimae mentis, multisque
malo *e)* futurae, si adolevisset. Ab iisdem diligentissime inquiri
solebat, quid quisque Atheniensium ageret, aut quoniam quaesiu-
sustentaret vitam, ut homines honeste viverent, memores, vitae
rationem esse reddendam.

LVI. Treue eines Hundes.

Pyrrhus rex in itinere incidit in canem, qui interfecti homi-²¹⁰
nis corpus custodiebat. Quum audisset, eum jam tres dies cibi
expertem *f)* assidere, nec a cadavere discedere, mortuum iussit
humari, canem vero deduci et curari diligenter. Paucis post die-
bus *g)* militum lustratio habetur. Transeunt singuli, sedente
rege. Aderat canis. Is, quum antea quietus et tacitus fuisset,
simul ac vidit, domini sui percussores transire, procurrit furens,
eosque allatravit, subinde se ad Pyrrhum convertens, ita quidem,
ut non modo rex, sed omnes, qui aderant, suspicionem de iis
conciperent. Ergo comprehensi et examinati, levibus quibusdam
signis aliunde accedentibus, falsi homicidium poenas dederunt.

LVII. Der Tyrann Dionysius.

Duodequadraginta annos tyrannus Syraculanorum fuit Dio-²¹¹
nysius, cum quinque et viginti natus *h)* annos dominatum occu-
pavisset. Qua pulchritudine urbem *i)*, quibus opibus praeditam,
servitute oppressam tenuit civitatem! Atqui de *k)* hoc homine
a bonis auctoribus sic scriptum accepimus, summam fuisse ejus
in victu temperantiam, in rebusque gerendis virum acrem et in-
dustrium, eundem *l)* tamen maleficum natura et injustum. Ex
quo omnibus, bene veritatem intuentibus, videri necesse est *m)*
miserimum. Ea enim ipsa, quae concupiebat, ne tum quidem,
cum omnia se posse censebat, consequabatur. Qui cum esset
bonis

E 4

d) 439. *e)* 267. *f)* 233. *g)* 309. *h)* 312. *i)* 804. *k)* 120.
Nota 3. *l)* 562. *m)* 195.

bonis parentibus atque honesto loco natus (etsi id quidem alius alio n) modo tradidit) abundaretque aequalium familiaritatibus et consuetudine propinquorum: credebat eorum nemini; sed iis, quos ex familiis locupletum servos o) delegerat, quibus nomen servitutis ipse detraxerat, et quibusdam convenis et feris barbaris, corporis custodiam committebat. Ita propter injustam dominatus cupiditatem in carcere n) quodammodo ipse se incluserat. Quin etiam, ne tonfori collum committeret, ton-
 213 dère filias suas docuit. Et tamen ab iis ipsis, cum jam essent adultae, ferrum removit, instituitque, ut candentibus juglandium putaminibus barbam sibi et capillum adurerent. Cumque duas uxores haberet, sic noctu ad eas ventitabat, ut omnia speculareretur, et perscrutaretur ante. Et, cum fossam latam cubiculari lecto circumdedisset p), ejusque fossae transitum ponticulo ligneo conjunxisset: eum ipsum, cum forem cubiculi clauserat, detorquebat. Idemque cum in communibus suggestis consistere non
 214 auderet, concionari ex turri alta solebat. Atque is, cum pila ludere vellet (studiose enim id factitabat) tunicamque poneret; adolescentulo tradidisse gladium dicitur. Hic, cum quidam familiaris jocans dixisset: *Huic quidem certe vitam tuam committis*; arrisissetque adolescens: utrumque iussit interfici; alterum, quia viam demonstravisset interimendi sui q), alterum, quia id dictum risu approbavisset. Atque eo facto sic doluit, ut nihil gravius tulerit in vita. Quem enim vehementer amarat, occiderat. Sic distrahuntur in contrarias partes impotentium cupiditates! Cum huic obsecutus sis r), illi est repugnandum. C. Tusc. 5, 57.

LVIII. Horatius Cocles.

215 Cum Porfenna, rex Etruscorum, Romam infesto exercitu venisset, pro se quisque in urbem ex agris demigrant s), urbem ipsam sepiunt praefidiis; alia muris, alia Tiberi objecto videbantur tuta. Pons publicius iter paene hostibus dedit t), ni unus vir fuisset, Horatius Cocles, qui, positus forte in statione pontis, cum captum repentino impetu Janiculum, atque iude citatos decurrere hostes vidisset, trepidanque turbam suorum arma ordinesque relinquere, reprehensans singulos, obsistens, obtestansque Deum et hominum fidem, testabatur: *nequidquam, deserto*
 216 *praefidio, eos fugere. Si transitum u) pontem a tergo reliquissent: jam plus hostium in Palatio Capitolioque, quam in Janiculo fore. Itaque monere, praedicere, ut pontem ferro, igni,*
 qua-

n) 801. o) 326. p) 237. q) 373. 549. r) 474. s) quisque demigrant, sicut demigrat, Synesis. 943. t) 613. u) sicut si transissent pontem et reliquissent. 407.

quacunq̄ vi possent, interrumpant. Se impetum hostium, quantum corpore uno possent obsistii, excepturum. Vadit inde in primum aditum pontis, obversisque cominus ad incendum proelium armis, ipso miraculo audaciae obstupescit hostes. Duos tamen cum eo pudor tenuit, Sp. Lartium, ac T. Herminium. Cum his primam periculi procellam parumper sustinuit. De-²¹⁷ inde eos quoque ipsos, exigua parte pontis relicta, revocantibus qui rescindebant, cedere in tutum coëgit. Circumferens inde truces minaciter oculos ad proceres Etruscorum: nunc singulos provocare, nunc increpare omnes, *Servitia v) regum superborum, suae libertatis immemores, alienam oppugnationem venire.* Cunctati aliquamdiu sunt, dum alius alium, ut proelium incipiant, circumspectant. Pudor deinde commovit aciem, et clamore sublato undique in unum hostem tela conjiciunt. Quae²¹⁸ cum in objecto cuncta scuto haesissent, neque ille minus obstinatus ingenti pontem obtineret gradu; jam impetu conabantur detrudere virum, quum simul fragor rupti pontis, simul clamor Romanorum alacritate perfecti operis sublatus, pavore subito impetum sustinuit. Tum Cocles: *Tiberine pater, inquit, te sancte precor, haec arma et hunc militem propitio flumine accipias.* Ita sic armatus in Tiberim desiluit, multisque super incidentibus x) telis incolumis ad suos tranavit; rem ausus plus famae habituram ad y) posteros, quam fidei. L. 2, 10.

LIX. Mucius Scävola.

Cum Porfenna nihilo minus Romam obsideret, et frumenti²¹⁹ esset cum summa caritate inopia; Mucio adolescenti nobili indignum videbatur, populum Romanum ab iisdem Etruscis obsideri, quorum laepe exercitus fuderit. Itaque magno audacique aliquo facinore eam indignitatem vindicandam ratus, primo sua sponte penetrare in hostium castra constituit: dein metuens, ne, si consulum injussu et ignaris z) omnibus iret, forte deprehensus a custodibus Romanis retraheretur ut transfuga, fortuna tum urbis crimen adfirmante a), senatum adiit: *Transire Tiberim, inquit, 220 Patres, et intrare, si possim, castra hostium volo: non praedo, nec populationum invicem ultor. Majus, si dii juvant, in animo est facinus.* Approbant Patres. Abdito intra vestem ferro proficiscitur. Ubi eo venit, in confertissima turba prope regium tribunal constitit. Ibi cum stipendium forte militibus daretur, et scriba cum rege sedens pari fere ornatu multa ageret, eumque milites vulgo adirent; timens sciscitari, uter Porfenna esset, ne,

E 5

igno-

o) statt servos als Slaven. 667. x) 453. y) 725. b. z) 440. z.
a) 436.

- ignorando *b*) regem, semet ipse aperiret, quis esset; scribam
 221 pro rege obruncat. Vadentem inde, qua per trepidam turbam
 cruento mucrone sibi ipse fecerat viam, cum, concursu ad clamorem
 facto, comprehensum regii satellites retraxissent, ante tribu-
 nal regis desitutus, tum quoque inter tantas fortunae minas
 metuendus magis, quam metuens: Romanus sum, inquit, civis.
 C. Mucium vocant. Hostis hostem occidere volui, nec ad mor-
 tem minus animi est, quam fuit ad caedem. Et facere et pati
 222 fortia, Romanum est. Nec unus *c*) in te ego hos animos gessi:
 longus post me ordo est, idem petentium decus. Proinde in hoc
 discrimen, si juvat, accingere, ut in singulas horas capite divices
 tuo: ferrum hostemque in vestibulo habeas regiae. Hoc tibi ju-
 ventus *d*) Romana indicimus bellum *e*). Nullam aciem, nullum
 proelium timeris *f*). Uni tibi, et cum singulis, res erit. Cum
 rex, simul ira insentis periculoque conterritus, circumdari ignes
 minitabundus juberet, nisi expromeret propere, quas insidiarum
 223 sibi minas per ambages jaceret: *En tibi, inquit, ut sentias,*
quam vile corpus sit is, qui magnam gloriam vident; dextram-
que accenso ad sacrificium foculo injicit. Quam cum velut alienato
ab sensu torreret animo; prope attonitus miraculo rex, cum
ab sede sua prostruisset, amoverique ab altaribus juvenem iussisset:
Tu vero abi, inquit, in te magis, quam in me, hostilia ausus.
Jubere in macte virtute esse, si pro mea patria ista virtus faret.
Nunc jure belli liberum te, intactum inviolatumque hinc dimitto.
 224 Tum Mucius, quasi remunerans meritum: *Quandoquidem, in-*
quit, est apud te virtuti honos, ut beneficio tuleris a me, quod
*minis nequisti; trecenti *g*) conjuravimus principes juventutis Ro-*
manae, ut in te hac via grassaremur. Mea prima sors fuit.
Ceteri, ut culgae ceciderit primo, quoad te opportunum fortuna
*dederit, suo quisque tempore, aderunt. Mucium dimissum *h*),*
cui postea Scaevolae a clade dextrae manus cognomen inditum,
legati a Porcenna Romam secuti sunt. Adeo moverat eum et
primi periculi casus, quo nihil se praeter errorem insidiatoris
*texisset, et subeunda *i*) dimicatio toties, quot conjurati super-*
essent, ut pacis condiciones ultero ferret Romanis. L. 2, 12.

LX. Der edelmüthige Camillus.

- 225 Romani, Camillo duce, obsidebant Falerios, Faliscorum
 urbem. Mos erat Faliscis, eodem magistro liberorum et comite

b) 584. *c*) nec unus gessi, statt nec unus sum, qui gessi. 544. *d*)
 statt nos juvenes Romani. 667. *e*) hoc bellum indicimus, statt
 hoc est bellum, quod indicimus 804. *f*) statt time. 695. *g*) uns
 ser dreyhundert. 230. *b*) *h*) nicht, Mucio dimisso. 447. Ann. 2.
 i) 411.

te uti: simulque plures pueri unius curae demandabantur. Principum liberos, sicut fere fit, qui scientia videbatur praecellere, erudiebat. Is quum in pace instituisset, pueros ante urbem lusus exercendique causa producere; nihil eo more per belli tempus intermisso, tum modo brevioribus, modo longioribus spatii trahendo eos à porta, lusu sermonibusque variatis, longius solito, ubi res dedit, progressus, inter stationes eos hostium, castraque inde Romana in praetorium ad Camillum perduxit. Ibi scelesto 226 facinori scelestiorem sermonem addidit: Falerios se in manus Romanis tradidisse, quando eos pueros, quorum parentes capita ibi rerum sint, in potestatem dediderit. Quae ubi Camillus audivit: *Non ad similem, inquit, tui nec populum, nec imperatorem scelestus ipse cum scelesto munere venisti. Nobis cum Faliscis, quae pacto sit humano, societas non est. Quam ingeneravit natura, utriusque est eritque. Sunt et belli, sicut pacis jura, jusque ea non minus, quam fortiter didicimus gerere. Arma habemus, 227 non adversus eam aetatem, cui etiam captis urbibus parcitur, sed adversus armatos, et ipsos, qui nec laesi, nec laceffi a nobis, castra Romana ad Vejos oppugnarunt. Eos tu, quantum in te fuit, novo scelere vicisti: ego Romanis artibus, virtute, opere, armis, sicut Vejos, vincam. Denudatum deinde eum, manibus post tergum illigatis, reducendum Falerios pueris tradidit, virgasque eis, quibus proditorem agerent in urbem verberantes, dedit. Ad quod spectaculum concursu populi primum facto, de 228 inde a magistratibus de re nova vocato senatu, tanta mutatio animis est injecta, ut qui modo efferati odio iraque, Vejentium exitum paene, quam Capenatium pacem mallet, apud eos pacem univërfa posceret civitas. Fides Romana, justitia imperatoris, in foro et curia celebrantur, consensuque omnium legati ad Camillum in castra, atque inde permissu Camilli Romam ad senatum, qui dederent Falerios, proficiscuntur. Introducuntur ad senatum ita locuti traduntur: *Patres Conscripti, victoria, cui nec Deus, nec 229 homo quisquam invidet, victi a vobis et imperatore vestro, dedimus nos vobis; rati, quo nihil victori pulchrius est, melius nos sub imperio vestro, quam legibus nostris victuros. Evento hujus belli duo salutaria exempla prodita humano generi sunt. Vos fide in bello, quam praesentem victoriam maluistis: nos fide provocati, victoriam ultro detulimus. Sub ditione vestra sumus. Mittite, qui arma, qui obsides, qui urbem patentibus portis accipiant. Nec vos fidei vestrae, nec nos imperii vestri poenitebit. Camillo et ab hostibus, et a civibus gratiae actae. Pace data, exercitus Romam reductus. L. 5, 27.**

CAPUT

CAPUT VI.

SENTENTIAE POETICAE.

A.

- 230 **A**dspiciunt oculis superi mortalia iustis.
 Ante obitum nemo supremaque funera felix.
 Artibus ingenius quaesita est gloria multis *a*).
 Attenuant juvenum vigilatae corpora noctes.
 Aut prodesse volunt, aut delectare poetæ.
 Bacchus et *b*) adflctis requiem mortalibus *c*) adfert.
 Blanda patrum segnes facit indulgentia natos.
 Cantabit vacuus coram latrone viator.
 Cede repugnanti *d*), cedendo victor abibis.
 Cernere iustitiam nescit, quem munera caecant.
- 231 Coelum, non animum mutant, qui trans mare currunt.
 Conficia mens recti famae mendacia ridet.
 Cum *e*) feriant unum, non unum fulmina terrent.
 Da requiem: quietus ager bene credita reddit.
 Discite, quid virtus, et quid sapientia possit.
 Divitiisne homines, an sunt virtute beati?
 Dum *f*) licet, in rebus jucundis vive beatus *g*).
 Dum vitant stulti vitia, in contraria currunt.
 Durate, et vosmet rebus servate secundis.
 Est aliquid, patriis vicinum finibus esse.
- 232 Est captu *h*) facilis turbata piscis in unda.
 Est virtutis opus, factis extendere famam.
 Esto bonus saltem, si non *i*) potes esse peritus.
 Exilis domus est, ubi non et multa supersunt.
 Fallit nos vitium specie virtutis et umbra.
 Fama malum, quo *k*) non aliud velocius ullum.
 Felix, qui didicit rerum cognoscere causas.
 Felix, quem faciunt aliena pericula cautum.
 Gaudia praemissi cumulant inopina dolores.
 Gaudia principium nostri sunt saepe doloris.
- 233 Grandibus exigui sunt pisces piscibus *l*) esca.
 Grata superveniet, quae non sperabitur, hora.

Gratia

a) statt, a multis. 296. *b*) statt, etiam. 761. *c*) statt, hominibus. 677. *d*) wenn man. 594. *e*) cum obgleich, c. Conj. 466. *f*) 491. *g*) 680. *h*) 359. *i*) nicht, nisi. 482. *k*) statt, quod est omnium velocissimum. 541. *l*) 264.

Gratia pro rebus merito debetur inemtis.
 Hectora quis nosset, felix si Troja fuisset?
 Heu, quam difficile est, crimen non prodere vultu.
 Improba corrumpunt rectos consortia mores.
 In causa facili cuivis licet esse diserto *m*).
 Incidit in Scyllam, qui vult vitare Charybdim.
 Intendas *n*) animum studiis et rebus honestis.
 Invidus alterius macrescit rebus opimis.
 Irretit muscas, transmittit aranea vespas. 234
 Laudat venales, qui vult extrudere *o*), merces.
 Longa mora est nobis omnis, quae gaudia differt.
 Major sum, quam cui *p*) possit fortuna nocere.
 Maxima pars hominum morbo jactatur eodem.
 Mobile mutatur semper cum principe *q*) vulgus.
 Morbida facta pecus totum corrumpit ovile.
 Multi nil rectum, nisi quod placuit sibi, ducunt.
 Naturam certe mutare pecunia nescit.
 Naturam expellas furca, tamen usque recurret.
 Nemo adeo ferus est, ut non *r*) mitescere possit. 235
 Nescia mens hominum fati sortisque futurae.
 Nil ego contulerim *s*) jucundo sanus amico *t*).
 Nitimur in vetitum semper, cupimusque negata.
 Non mihi mors gravis est, posituro morte dolorem.
 Non minor est virtus, quam quaerere, parta tueri.
 Non opibus mentes hominum curaeque levantur.
 Non semper feriet, quodcumque minabitur, arcus.
 Noscitur ex socio, qui non cognoscitur ex se.
 Oderunt hilarem tristes, tristemque jocosus.
 Oderunt peccare boni virtutis amore. 236
 Omne tulit punctum, qui miscuit *u*) utile dulci.
 Omnia perverfas possunt corrumpere mentes.
 Orandum est, ut sit mens sana in corpore sano.
 Passibus ambiguis fortuna volubilis errat.
 Percontatorem fugito *v*), nam garrulus idem *x*) est.
 Quae regio in terris nostris non plena *y*) laboris?
 Quidquid agis, prudenter agas, et respice finem.
 Quidquid in occulto est, in apricum proferet aetas.
 Quid refert, morbo *z*) an furtis, pereamne rapinis?
 Quod latet, ignotum est; ignoti nulla cupido. 237
 Quod licet; ingratum est; quod non licet, acrius urit.
 Quod satis est, cui contingit, nihil amplius optet.

Quod

m) 299. *n*) 472. *o*) sc. eas. 812. *b*. *p*) 507. *q*) sc. suo. 579.
r) 616, quin. 767. *s*) 611. *t*) 277. *u*) 298. *v*) 523. *x*) 562.
y) 234. *z*) 165.

Quod semel emissum est, volat irrevocabile verbum.
 Regia, crede mihi, res est, succurrere lapsis.
 Regis ad a) exemplum totus componitur orbis.
 Scinditur incertum studia in contraria vulgus.
 Scire juvat, quantum discordet parcus avaro b).
 Scire tuum nihil est, nisi, te scire hoc, sciat alter.
 Solamen miseris, socios habuisse malorum.

- 238 Temperie caeli corpusque animusque juvantur.
 Tempora labuntur, tacitisque senescimus annis.
 Tempus in agrorum cultu consumere, dulce est.
 Tunc tua res agitur, paries cum proximus ardet.
 Ut c) desint vires, tamen est laudanda voluntas.
 Vas nisi sincerum est, quodcumque infundis, aescit.
 Velle suum cuique est, nec voto vivitur uno.
 Virtus est medium vitiorum et utriusque reductum.
 Virtus est, vitium fugere, et sapientia prima.
 Vivere naturae te convenienter oportet.

B.

- 239 Aequo animo poenam, qui meruere, ferant.
 Aëre non certo d) corpora languor habet.
 An nescis, longas regibus esse e) manus?
 Ante diem f) canos anxia cura facit.
 Ardua per praeceps gloria vadit iter.
 Audendum est: fortes adjuvat g) ipse Deus.
 Candida pax homines, trux decet h) ira feras.
 Causa patrocinio non bona pejor erit.
 Cedamus: leve sit, quod bene fertur, onus.
 Difficile est, tristi fingere mente jocum.
 240 Dimidium i) facti, qui bene coepit, habet.
 Discite! eunt anni more fluentis aquae.
 E vitio alterius disce, cavere tibi.
 Est virtus, placitis abstinuisse k) bonis.
 Exitio l) multis factus et ira fuit.
 Expletur lacrymis egeriturque dolor.
 Fallitur augurio spes bona saepe suo.
 Flectitur iratus voce rogante Deus.
 Gratius m) ex ipso fonte bibuntur aquae.
 Heu, patior telis vulnera facta meis.
 241 Impia sub dulci melle venena latent.
 Ingenio stimulos subdere fama solet.

Inter-

a) 727. b) statt ab avaro. 354. c) 141. d) 445. e) 275. f) statt tempus. 666. b. g) 331. h) 327. i) 237. k) 342. l) 267. m) statt, gratius est, si bibuntur. 803.

Interdum lacrymae pondera vocis habent.
 Intra fortunam quisque maneto suam.
 Ipse iubet mortis te meminisse Deum.
 Longius aut propius, mors sua quemque manet *n*).
 Magnum opus est, mores compoluisse suos.
 Nil feret ad manes divitis umbra suos.
 Nil prodest, quod non laedere possit idem *o*).
 Nil juvat, amisso *p*) claudere septa grege.
 Non habet officii lucifer omnis idem *q*). 242
 Non opus est, celeri subdere calcar equo.
 Non procul a proprio supite poma cadunt.
 Noscitur adverso tempore verus amor.
 Nube *r*) solet pulsa candidus ire *s*) dies.
 Nullus ad amillas ibit amicus opes.
 Omnia sub leges mors vocat atra suas.
 Piacato possum non miser esse Deo.
 Plus valet, humanis viribus, ira Dei.
 Pollicitis dives quilibet esse potest.
 Praesentem monstrat quaelibet herba Deum. 243
 Principis est virtus maxima, nosse suos.
 Qua positus fueris, in statione mane.
 Qui non est hodie, cras minus *t*) aptus erit.
 Qui sua metitur pondera, ferre potest.
 Quisque suae vitae femina jacta metet.
 Quod nondum novit, nemo docere potest.
 Res est solliciti plena timoris amor.
 Saepe creat molles aspera spina rosas.
 Saepe tacens vocem verbaque vultus habet.
 Si rota defuerit, tu pede carpe viam. 244
 Si valeant homines, ars tua, Phoebæ, jacet.
 Tarda solet magnis rebus inesse fides.
 Tranquillas etiam naufragus horret aquas.
 Ulus habet laudem, crimen abusus habet.
 Ut fragilis glacies, interit ira mora.
 Vincuntur molli pectora dura prece.
 Vive tibi, et longe nomina magna fuge.

C.

Acer et ad palmae per se curfurus honores : 245
 Si tamen horteris, fortius ibit, equus.
 Artibus ingenuis, quarum tibi maxima cura est,
 Pectora mollescunt, asperitasque fugit.

Anrea

n) 292. *o*) 562. *p*) 438. *q*) idem officii, 238. *r*) 668. *s*)
 dichterisch, statt esse. *t*) 204. Anm. 6.

- Aurea nunc vere sunt secula, plurimus auro
 Venit u) honos: auro conciliatur amor.
Brutus erat sulti sapiens imitator, ut esset
 Tutus ab v) insidiis, dire *Superbe*, tuis.
 Cernis, ut ignavum corrumpant otia corpus;
 Ut capiant vitium, ni moveantur, aquae.
 246 Certe non parvas animo dat gloria vires,
 Et fecunda facit pectora laudis amor x).
 Conscia mens ut cuique sua est, ita concipit intra
 Pectora pro y) facto spemque metumque suo.
 Conveniens homini est hominem servare voluptas,
 Et melius nulla quaeritur arte favor.
 Creverant et opes, et opum furiosa libido,
 Et, cum z) possideant plurima, plura a) volunt.
 Curando b) fieri quaedam majora videmus c)
 Vulnere, quae melius non tetigisse fuit d).
 247 Donec e) eris felix, multos numerabis amicos:
 Tempora si fuerint nubila, solus eris.
 Dum petit infirmis nimium sublimia pennis
Icarus, Icaris nomina fecit aquis.
 Dum f) vires annique sinunt, tolerate labores:
 Jam veniet tacito curva senecta pede.
 Effugit g) hibernas demissa antenna procellas,
 Lataque plus h) parvis vela timoris habent.
 Eripit interdum, modo dat medicina salutem,
 Quaeque juvenis monstrat, quaeque sit herba nocens.
 248 Excitat auditor studium, laudataque virtus
 Crescit, et immensum gloria calcar habet.
 Eximia est virtus, praestare silentia rebus:
 At contra gravis est culpa, tacenda loqui.
 Fertilis assiduo si non renovetur aratro,
 Nil nisi cum spinis gramen habebit ager.
 Firma valent per se, nullumque *Machaona* i) quaerunt,
 Ad medicam dubius confugit aeger opem.
 Forma bonum fragile est, quantumque accedit ad annos,
 Fit minor, et spatio carpitur ipsa suo.
 249 Fortior est, qui se, quam qui fortissima vincit
 Moenia, nec virtus altius ire potest.
 Fortior in fulva novus est luctator arena,
 Quam cui sunt longa brachia fessa mora.
 Gutta cavat lapidem: consumitur annulus usu,

Et

#) 118. p) 722. c. x) *Uebliche*. 107. *Ann.* 2. y) 747. b. z) 466.
 a) 204. *Ann.* 6. b) 83. e) 585. d) 608. h) 491. f) 491.
 g) 331. i) 217. i) *statt m. dicum.* 668.

Et teritur pressa vomer aduncus humo,
 Haud facile invenias *k)* multis e millibus unum,
 Virtutem pretium qui putet esse sui *l)*.
 Impatiens animus, nec adhuc tractabilis arte,
 Respuit atque odio verba momentis habet.
 In terris mercede caret, per seque petenda est, 250
 Externis virtus incomitata bonis.
 In pretio pretium nunc est: dat census honores:
 Census amicitias: pauper ubique jacet.
 Ingenium quondam fuerat pretiosius auro,
 At nunc barbaries grandis, habere nihil.
 Ipse decor recti, facti si praemia desint,
 Non movet, et gratis poenitet esse probum.
 Ipse licet Musis venias comitatus *m)*, *Homere*,
 Si nihil attuleris, ibis, *Homere*, foras. 251
 Labitur occulte fallitque volatilis aetas,
 Ut celer admissis labitur annis aquis.
 Luxuriant animi rebus plerumque secundis,
 Nec facile est, aequa commoda mente pati.
 Magna fuit quondam capitis reverentia cani,
 Inque suo pretio ruga senilis erat.
 Membra reformidant mollem quoque faucia tactum,
 Vanaque sollicitis incutit umbra metum.
 Mitius ille perit, subita qui mergitur unda,
 Quam sua qui tumidis brachia lassat aquis.
 Navita de ventis, de tauris narrat arator, 252
 Enumerat miles vulnere, pastor oves.
 Nescio, qua natale solum dulcedine cunctos
 Ducit, et immemores non sinit esse sui.
 Nil adeo fortuna gravis miserabile fecit,
 Ut minuant nulla gaudia parte malum.
 Nil ita sublime est, supraque pericula tendit,
 Non sit ut inferius suppositumque Deo.
 Non est in medico semper, relevetur ut aeger,
 Interdum medica plus valet arte malum.
 Non opus *n)* est magnis placido lectore poetis: 253
 Quamlibet invitum difficilemque tenent.
 Non ideo debet pelago se credere, si qua *o)*
 Audet in exiguo ludere cymba lacu.
 Non tellus eadem parit omnia: vitibus illa
 Convenit, haec oleis, hac bene farra virent.
 Omnia sunt hominum tenui pendentia filo,

Et

k) 587. *l)* 550. *m)* 81. *Ann.* 4. *n)* 334. *o)* 554.

- Et subito casu, quae valere, ruunt.
 Otia corpus alunt, animus quoque pascitur illis;
 Immodicus contra frangit utrumque labor.
- 254 Parva necat morfu spatiosum vipera taurum:
 A cane non magno saepe tenetur aper.
 Perfer et obdura: dolor hic tibi proderit olim:
 Saepe tulit lassus succus amarus opem.
 Principiis obsta! sero medicina paratur,
 Cum mala per longas convaluere moras.
 Qui fingit sacros auro vel marmore vultus,
 Non facit ille deos: qui colit, ille facit.
 Qui semel est laesus fallaci pisces ab hamo,
 Omnibus unca cibus aera subesse *p*) putat.
- 255 Quid magis est durum saxo? quid mollius unda?
 Dura tamen molli saxa cavantur aqua.
 Quod caret alterna requie, durable non est:
 Haec reparat vires, fessaque membra levat.
 Si te deficient *q*) vires, audacia certe
 Laus erit; in magnis et voluisse fat est.
 Quo quisque est major, magis est placabilis irae,
 Et faciles motus mens generosa capit.
 Rara quidem virtus, quam non *r*) fortuna gubernet,
 Quae maneat stabili, cum fugit illa, pede.
- 256 Rebus in angustiis facile est, contemnere vitam:
 Fortiter ille facit, qui miser esse potest.
 Rusticus agricolam, miles fera bella gerentem,
 Rectorem dubiae navita puppis amat.
 Scilicet, ut fulvum spectatur in ignibus aurum;
 Tempore sic duro est inspicienda fides.
 Si mihi difficilis formam natura negavit:
 Ingenio formae damna rependo meae.
 Si numeres *s*) anno soles et nubila toto,
 Invenies, nitidum saepius iste diem.
- 257 Si, quoties peccant homines, sua fulmina mittat *t*)
 Iuppiter *u*), exiguo tempore inermis erit.
 Singula quid referam? nil non mortale *v*) tenemus,
 Pectoris exceptis ingeniique bonis.
 Somnia fallaci ludunt temeraria nocte,
 Et pavidas mentes falsa timere jubent.
 Tempore crevit amor, qui nunc est fumus, habendi,
 Vix, ultra quo jam progrediatur, habet.

Tem-

p) 282. *q*) 331. *r*) 770. *s*) 587. *t*) 461. *u*) Diplasiafimus.
 936. *v*) nil tenemus, quod non sit mortale, s. nil non mortale
 est, quod tenemus. 804.

Temporis ars medicina fere est. Data tempore profunt,
 Et data non apto tempore, vina nocent.
 Turpe quidem dictu x): sed, si modo vera fatemur, 258
 Vulgus amicitias utilitate probat.
 Utendum est aetate. Cito pede labitur aetas,
 Nec bona tam sequitur, quam bona prima fuit.
 Vertitur in teneram cariem, rimisque dehiscit,
 Si qua diu solitis cymba vacarit y) aquis.
 Vidi ego, quod primo fuerat sanabile vulnus,
 Dilatum longae damna tulisse morae.
 Vilia qui quondam miseris alimenta negabat,
 Nunc mendicato pascitur ipse cibo.

D.

Aliena laudat, qui genus jactat suum. 259
 Aliena nobis, nostra plus aliis placent.
 Alium silere quod voles z), primus file.
 Amor timere neminem verus potest.
 Bonis nocet, quisquis pepercerit a) malis.
 Benevolus animus maxima est cognatio.
 Bono b) probari malo, quam multis malis.
 Caelestis ira quos premit, miseros facit.
 Contemnit omnes ille, qui mortem prius c).
 Cuius doleri d) remedium est patientia.
 Cuius potest accidere, quod cuiquam potest. 260
 Dari bonum quod potuit, auferri potest.
 Deliberando discitur sapientia.
 Dubiam salutem qui dat afflictis, negat.
 Eripere telum, non dare, irato decet e).
 Eripere vitam nemo non f) homini potest.
 Est vita misero longa, felici brevis.
 Etiam capillus unus habet umbram suam.
 Ferrum tuetur principem; at melius fides. 262
 Fortuna belli semper ancipiti in loco est.
 Fortuna opes auferre, non animum potest. 261
 Fortuna quo se, eodem et inclinatur favor.
 Gravius nocet, quodcumque inexpertum accidit.
 Haud est virile, terga fortunae dare.
 Hominem experiri multa, paupertas jubet.
 Honestas mors est, pro bona causa mori.
 Humiles laborant, ubi potentes disident.
 Id facere laus est, quod decet, non, quod libet.

F 2

Igno-

x) 339. y) 354. z) 615. a) 275. b) 296. c) 317. d) 265. a.
 e) 590. f) 778.

- Ignoscito saepe alteri, nunquam tibi.
 Imperia solvit, qui tacet, iustus g) loqui.
 262 Ingratus unus omnibus miseris nocet.
 Iniqua nunquam regna perpetuo manent.
 Iustum esse facile est, cui vacat h) pectus metu.
 Levis est dolor, qui capere consilium potest.
 Magnifica verba mors prope admota excutit.
 Malus est vocandus, qui sua i) est causa bonus.
 Meminisse dulce est, quae fuit durum pati.
 Miserima est fortuna, quae invidia caret k).
 Mors innocentem sola fortunae eripit.
 263 Necessitas plus posse, quam pietas, solet.
 Nemo potentes aggredi tutus potest.
 Nil eripit fortuna, nisi quod et dedit.
 Nil spernat auris, nec l) tamen credat statim.
 Nocere posse et nolle, laus amplissima est.
 Non est ad astra mollis e terris via.
 Non est tuum, fortuna quod fecit tuum.
 Optanda m) mors est, sine metu mortis mori.
 Patiare potius ipse, quam facias scelus.
 Pejora n) iuvenes facile praecepta audiunt.
 Periculosum est, credere, et, non credere.
 264 Plus est in uno saepe, quam in turba, boni.
 Poenam moratur improbus, non praeterit.
 Pretio parata, vincitur pretio fides.
 Quem poenitet peccasse, paene est innocens.
 Quem saepe transit casus, aliquando invenit.
 Qui non vetat peccare, cum possit, jubet.
 Quidquid futurum est summum, ab imo nascitur.
 Quod non vetat lex, hoc vetat fieri pudor.
 Quod ratio nequit o), saepe sanavit mora.
 Rex velit honesta, nemo non eadem volet.
 265 Saepe in magistrum scelera redierunt sua p).
 Saepe eruentis veritas patuit malo q).
 Satis est beatus, qui potest laetus mori.
 Sceleris coacti culpa ad auctores redit.
 Seditio civium, hostium est occasio.
 Sequitur superbos ultor a tergo Deus.
 Serium est cavendi tempus in mediis malis.
 Solent suprema facere securos mala.
 Spes est salutis, ubi r) hominem objurgat pudor.

g) 403. h) 354. i) 225. Nota. k) 346. l) statt sed non. 792.
 m) wünschenwert. 360. Nota. n) 213. o) sc. sanare. 816.
 p) 557. q) zum Schaden. 266. r) 720.

Tacere, multis dicitur vitae malis.
 Virtutis est s), domare, quae cuncti pavent.
 Visu carentem magna pars veri latet.

E.

Auream quisquis mediocritatem 266
 Diligit, tutus caret obsoleto
 Sordibus tecti, caret invidenda
 Sobrius aula.

Saepius ventis agitatur ingens 267
 Pinus: et cellae graviore casu
 Decidunt turres: feriuntque fummos
 Fulmina montes.

Rebus angustis animosus atque
 Fortis appare: sapienter idem t)
 Contrahes u) vento nimium secundo
 Turgida vela. H. Od. 2, 10.

Non enim gazae, neque consularis 267
 Summovet lictor miseros tumultus
 Mentis, et curas laqueata circum
 Tecta volantes.

Vivitur parvo bene, cui paternum 270
 Splendet in mensa tenui salinum:
 Nec leves fomnos timor aut cupido
 Sordidus aufert.

Laetus in praefens animus, quod ultra est
 Oderit v) curare: et amara laeto
 Temperet risu. Nihil est ab omni
 Parte beatum. ib. 16.

* * *

Aequam memento rebus in arduis 268
 Servare mentem, non fecus ac bonis
 Ab insolenti temperatam
 Laetitia: moriture Delli! H. Od. 2, 3.

F 3

Eheu,

s) 247. Nota 2. t) 562. u) sapienter contrahes. v) statt sapienter fa-
 cies, si c nrahes. 803. v) statt Praef. Conj. 472.

Eheu, fugaces, *Posthume, Posthume,*
 Labuntur anni: nec pietas moram
 Rugis et infanti senectae
 Adferet, indomitaeque morti. H. Od. 2, 14.

368 Dulce et decorum est pro patria mori.
 Mors et fugacem persequitur virum:
 Nec parcat imbellis juventae
 Poplitibus, timidoque tergo.

269 Virtus, repullae nefcia fordidae,
 Intaminatis fulget honoribus:
 Nec fumit aut ponit secures
 Arbitrio popularis aurae.

Virtus, recludens immeritis mori
 Caelum, negata tentat iter via:
 Coetusque vulgares et udam
 Spernit humum fugiente penna. ib. 3, 2.

702 Justum et tenacem propositi virum,
 Non civium ardor prava jubentium,
 Non vultus instantis tyranni
 Mente quatit solida: neque auferet,

270 Dux inquieti turbidus Adriae,
 Nec fulminantis magna Jovis manus.
 Si fractus illabatur orbis,
 Impavidum ferient ruinae. ib. 3.

Non possidentem multa vocaveris
 Recte beatum: rectius occupat
 Nomen beati, qui deorum
 Muneribus sapienter uti,

369 Duramque callet pauperiem pati,
 Pejusque leto flagitium timet:
 Non ille pro caris amicis
 Aut patria timidus perire. ib. 4, 9.

CAPUT V.
CATONIS DISTICHA SELECTA.

A. Ex Catonis libro I.

1. **S**i Deus est animus, nobis ut carmina dicunt,
Hic tibi praecipue pura sit mente colendus. 271
2. Plus vigila semper, nec somno deditus esto:
Nam diuturna quies vitiiis alimenta ministrat.
3. Virtutem primam esse puta, compescere linguam:
Proximus ille Deo est, qui scit ratione tacere.
4. Quae nocitura tenes, quamvis sint cara, relinque:
Utilitas opibus praeponi tempore debet.
5. Contra verbosos noli contendere verbis:
Sermo datur cunctis, animi sapientia paucis.
6. Rumores fuge, ne incipias novus auctor haberi:
Nam nulli tacuisse nocet, nocet esse locutum.
7. Cum te aliquis laudat, iudex tuus esse memento: 272
Plus aliis de te, quam tu tibi, credere noli.
8. Officium alterius multis narrare memento:
Atque, aliis cum tu benefeceris ipse, sileto.
9. Ne cures, si quis tacito sermone loquatur:
Consciis ipse sibi de se putat omnia dici.
10. Cum dubia et fragilis sit nobis vita tributa:
In morte alterius tu spem tibi ponere noli.
11. Infantem nudum cum te natura crearit:
Paupertatis onus patienter ferre memento.
12. Noli homines blando nimium sermone probare:
Fistula dulce canit, volucrem dum decipit auceps.
13. Si tibi sunt nati, nec opes; tunc artibus illos 273
Instrue, quo possint inopem defendere vitam.
14. Quae culpae soles, ea tu ne feceris ipse:
Turpe est doctori, cum culpa redarguit ipsum.
15. Quod iustum est, petito, vel quod videatur honestum:
Nam stultum est petere id, quod possit jure negari.
16. Igno-

16. Ignotum tibi tu noli praeponere notis:
Cognita iudicio constant, incognita casu.
17. Vincere cum possis, interdum cede sodali:
Obsequio quoniam dulces retinentur amici.
18. Litem inferre cave, cum quo tibi gratia juncta est:
Ira odium generat, concordia nutrit amorem.

B. Ex libro II.

- 274 1. Si potes, ignotis etiam prodesse memento:
Utilius regno est, meritis acquirere amicos.
2. Iratus de re incerta contendere noli:
Impedit ira animum, ne possit comere verum.
3. Quod nimium est, fugito; parvo gaudere memento:
Tuta mage est puppis, modico quae flumine fertur.
4. Corporis exigui vires contemnere noli:
Consilio pollet, cui vim natura negavit.
5. Ego animo forti, quum sis damnatus inique:
Nemo diu gaudet, qui iudice vincit iniquo.
- 275 6. Litis praeteritae noli maledicta referre:
Post inimicitias iram meminisse, malorum est.
7. Utere quaesitis modice, cum sumtus abundat.
Labitur exiguo, quod partum est tempore longo.
8. Luxuriam fugito, simul et vitare memento
Crimen avaritiae: nam sunt contraria famae.
9. Noli tu quaedam referenti credere semper.
Exigua his tribuenda fides, qui multa loquuntur.
10. Consilium arcanum tacito committe sodali.
Corporis auxilium medico committe fideli.
- 276 11. Rebus in adversis animum submittere noli:
Spem relinque; spes una hominem nec morte relinquit.
12. Rem, tibi quam nosces aptam, dimittere noli:
Fronte capillata est, post est occasio calva.
13. Sit tibi praecipue, quod primum est, cura salutis:
Tempora ne culpes, cum sis tibi causa doloris.
14. Somnia ne cures. Nam mens humana, quod optans,
Dum vigilat, sperat, per somnum cernit id ipsum.

C. Ex

C. Ex libro III.

1. Infrue praeceptis animum, nec dicere cesses:
Nam sine doctrina vita est quasi mortis imago. 277
2. Quum recte vivas, ne cures verba malorum:
Arbitrii non est nostri, quid quisque loquatur.
3. Segnitium fugito, quae vitae ignavia fertur:
Nam cum animus languet, consumit inertia corpus.
4. Interpone tuis interdum gaudia curis,
Ut possis animo quemvis sustinere laborem.
5. Multorum dilce exemplo, quae facta sequaris,
Quae fugias. Vita est nobis aliena magistra.
6. Quod potes, id tentes: operis ne pondere pressus
Succumbat labor, et frustra tentata relinquant. 278
7. Inter convivas fac sis sermone modestus,
Ne dicare loquax, dum vis urbanus haberi.
8. Utere quaesitis, sed ne videaris abuti,
Qui sua consumunt, cum deest, aliena sequuntur.
9. Fac tibi proponas, mortem non esse timendam;
Quae bona si non est, finis tamen illa malorum est.

D. Ex libro IV.

1. Despice divitias, si vis animo esse beatus:
Quas qui suspiciunt, mendicant semper, avari. 279
2. Commoda naturae nullo tibi tempore deerunt,
Si fueris contentus eo, quod postulat usus.
3. Quod donare potes, gratis concede roganti:
Nam recte fecisse bonis, in parte lucrorum est.
4. Quod tibi suspectum est, confestim discute, quid sit,
Namque solent, primo quae sunt neglecta, nocere.
5. Cum tibi praevalidae fuerint in corpore vires,
Fac sapias: sic tu poteris vir fortis haberi.
6. Auxilium a notis petito, si forte laboras:
Nec quisquam melior medicus, quam fidus amicus. 280
7. Cum tibi vel socium, vel fidum quaeris amicum,
Non tibi fortuna est hominis, sed vita petenda.
8. Utere quaesitis opibus: fuge nomen avari:
Quid tibi divitiae profunt, si pauper abundas?

CAPIT

F 5

9. Si

9. Si famam servare cupis, dum vivis, honestam:
Fac fugias animo, quae sunt mala gaudia vitae.
10. Disce aliquid: nam, cum subito fortuna recessit,
Ars remanet, vitamque hominis non deserit unquam.
- 281 11. Perfpicito tecum tacitus, quid quisque loquatur.
Sermo hominum mores et celat, et indicat ideam.
12. Multum venturi ne cures tempora fati.
Non metuit mortem, qui scit contemnere vitam.
13. Disce, sed a doctis: indoctos ipse doceto:
Propaganda etenim rerum doctrina bonarum.
14. Tranquillis rebus, quae sunt adverfa, caveto:
Rurfus in adverfis melius sperare memento.
- 282 15. Discere ne cessa: cura sapientia crescit:
Rara datur longo prudentia temporis usu.
16. Ne pudeat, quae nescieris, te velle doceri:
Scire aliquid, laus est; culpa est, nil discere velle.
17. Tempora longa tibi noli promittere vitae.
Quocumque ingrederis, sequitur mors, corpus ut umbra.
18. Cede locum laefus fortunae, cede potenti:
Laedere qui potuit, prodesse aliquando valebit.

CAPUT VI.

Marci Antonii Mureti

INSTITUTIO PUERILIS, SEU DISTICHA
DE MORIBUS.

1. **D**um tener es, Murete, avidis haec auribus hauri;
Nec memori modo conde animo, sed et exprime factis. 283
2. Inprimis venerare Deum, venerare parentes,
Et quos ipsa loco tibi dat natura parentum.
3. Mentiri noli: nunquam mendacia profunt.
Si quid peccaris, venia est tibi prompta fatenti.
4. Disce libens: quid dulcius est, quam discere multa?
Discentem comitantur opes, comitantur honores.
5. Si quis te objurget, male cum quid feceris, illi
Gratiam habe, et ne iterum queat objurgare, caveto. 284
6. Ne temere hunc credas, hibi qui blanditur, amicum;
Peccantem puerum quisquis non corrigit, odit.
7. Qui semel incautum blando sermone tetellit,
Ille idem, dabitur quoties occasio, lalet.
8. Nec cuivis sapiens, nec ulli credere debet.
Fallitur alter saepe; fidem sibi detrahit alter.
9. Si quid forte mali aut facias, aut mente volutes, 285
Ut lateas homines, certe Deus omnia cernit.
10. Non nisi spectatis arcana sodalibus esset,
Quodque tacere voles alios, prior ipse taceto.
11. Nil cupide specta, nisi quod fecisse decorum est;
Turpia corrumpunt teneras spectacula mentes.
12. Averte impuris procul a sermonibus aures:
Et qui illis gaudent, horum confortia vita.
13. Principio studii radix inamoena videtur,
Sed profert dulces parvo post tempore fructus. 286
14. Ludo indulstisti? subito evolat illa voluptas.
Legisti? utilitas studio percepta manebit.

15. Ut

15. Ut moderata quies prodest, viresque ministrat,
Sic hebetat corpus nimia, ingeniumque retundit.
16. Si prodesse aliis studeas, tibi proderis ipsi:
At nisi ames alios, et te quoque nullus amabit.
- 287 17. Successus faustos nunquam admirare malorum:
Sera licet, tamen olim illos sua poena sequetur.
18. Si tibi grata quies, juvenis ne parce labori:
Dux ad honoratam est homini labor ipse quietem.
- 288 19. Inspice te in speculo: et bona seu tibi forma videtur,
Moribus obsoevis illam foedare caveto:
Seu tibi subtraxit vultus natura decorem,
Ingenio, ut formae compenses damna, labora.
- 288 20. Nil facito, quod turpe putes fecisse videri:
Et cura, ut multis tibi sis pro testibus ipse.
21. Ut mos pauca loqui, plura autem audire moveret,
Linguae unam natura, duas dedit omnibus aures.
22. Quae servare voles, ne crebro invisere parce:
Namque minus furem metuunt, quae saepe videntur.
23. Blanditur primo, sed perdit inertia famam:
Aspera res primo est, sed fert industria laudem.
- 289 24. Aut vinum ne tange, aut multa prolue lympha;
Cum vino indulges, igni puer adjicis ignem.
25. Fac tibi sit vultus comis sermoque modestus:
Sic multos facile tibi conciliabis amicos.
26. Pauperiem ne cui misero exprobraveris unquam:
Cujus munus opes, ejusdem est munus egestas.
27. Semper opum studio praefere virtutis amorem:
Non opibus virtus, sed opes virtute parantur.
- 290 28. Disce, et quae discis, memori sub pectore conde:
Aut facies tantundem, ac si cribro hauseris undam.
29. Dulcia sint quamvis, nunquam tamen appete, quae sunt
Aut damnum allatura, aut incussura pudorem.
30. Irasci noli temere, nil foedius ira:
Quam quaecunque movere solent, ea temere laus est.
31. Venti agitant cellis positas in montibus ornos,
A quibus in media tuta est arbuscula valle:
Sic et opes agitant majora pericula magnas,
Tutior angustos comitatur vita penates.

32. Pauca loqui puero, sed tempestiva, decorum est: 291
Haec etenim ingenium res indicat, illa pudorem.
33. Scire cupis, quae sit famae via certa parandae?
Talem te praefata, qualem te polcis haberi.
34. Verbera non metuet, metuet qui iussa magistri:
Haec qui contemnet, merito miser illa timebit.
35. Quam felix puer est, virtus in quo anteit annos: 292
Illum omnes meritis certatim laudibus ornant,
Et spectant cupide, et felicia cuncta precantur.
At contra nemo illoquio dignatur inertes:
Spernantur cunctis, et vulgi fabula sunt:
Vix oculis pater ipse illos satis adipicit acquis.
36. Non tantum in praefens obsunt peccata: sed hoc plus,
Ad mala quod proclivem animum adfuetudine reddunt.
37. Quae bona sunt, sectare, etiam si dura videntur 293
Principio: longus paulatim ea molliet usus.
38. Acceptum officium memora atque extolle: sed abs te
Collatum extenua, et potius sine, praedicet alter.
39. Utilitas quoties pugnare videtur honesto,
Ne dubitare quidem fas est; quin vincat honestas.
40. Sub laceris crebro virtus latet aurea pannis,
Cum solidas aurum pecudes et purpura velet.
41. Nil laudis causa facito: et tamen omnia, laudem
Quae tibi conciliare queunt, ea sedulus aude.
42. Divitias nec amare nimis, nec spernere debes. 294
Quamquam etenim nequeunt facere ac praefare beatum,
Magna tamen vitae sunt instrumenta gerendae.
43. Fac contentus eo, quod contigit, usque fruaris;
Sic tamen, ut nunquam meliora requirere parcas.
44. Quam sint cuncta hominum varia atque incerta, notato:
Ne te unquam aut adversa premant, aut prospera tollant.
45. Pauca quidem haec: sed quae studio servata perenni 295
Mirificos fructus progressu temporis edent.
Adspiret tantum coeptis Deus! omnia cujus
Consilio aeterno et certa ratione reguntur.
Quem tu et luce puer prima, cum strata reliquis

Impi-

Impiger, et dulcem repetis cum vespere somnum,
 Supplicibus facito places ante omnia votis.
 Ille tibi ingeniumque sagax, corpusque salubre,
 Et multo meliora dabit. Diffidere noli:
 Tu modo ad illius semper refer omnia laudem.

CAPUT VII.

OWENI EPIGRAMMATA SELECTA.

1. *In Atheos.*

296 **N**ulla domus domino caruit: vos hancine tantam
 Nullius domini creditis esse domum?

2. *Prophetæ et poëtæ.*

Illi de rebus prædicere vera futuris,
 Hi de præteritis dicere falsa solent.

3. *De vita et morte.*

Ad mortem sic vita fluit, velut ad mare flumea.
 Vivere enim res est dulcis; amara mori.

4. *De aurora.*

Miraris, lucem summo quod mane priorem
 Sole vides? lux est condita sole prior.

5. *Mors.*

297 Restituunt furtum fures, vi rapta latrones:
 Omnia mors aufert, restituitque nihil.

6. *Optimi doctores.*

Hi mihi doctores semper placere, docenda
 Qui faciunt, plus quam qui facienda docent.

7. *In*

7. *In perfidiam.*

Credendo vanis, didici non credere, verbis.
Spes diffidentem me mea falsa facit.

8. *Regum status.*

Dum non vult alter, timet alter dicere verum
Regibus: o miserum regis in orbe statum!

9. *Echo.*

Vocem nulla potest ars sculpere, pingere nulla:
Sola repercussos exprimit Echo sonos.

10. *Speculum.*

Fingere non Phidias, nec Apelles pingere motum
Novit: tu Phidia plus et Apelle facis.

11. *Virtus.*

Contemnit laudem virtus; licet usque sequatur
Gloria virtutem, corpus ut umbra suum.

12. *Spes et metus.*

Divitiae atque metus comites sunt, spes et egestas:
Res optanda tamen spes, miseranda metus.

13. *Prodigus et avarus.*

Hic nisi post mortem veteri nil donat amico:
Ille nihil, quod post funera donet, habet.

14. *Voluntas.*

Vis bonus esse? velis tantum, fiesque volendo;
Is tibi posse dabit, qui tibi velle dedit.

15. *Eloquentia.*

Facundus non est, qui multa, at qui bene dicit:
Ut nec fecundus, qui mala gignit, ager.

16. *Opera.*

Qui bene fecerunt, illos sua facta sequentur;
Qui male fecerunt, facta sequentur eos.

17. *Prü-*

17. *Frudens simplicitas.*

300 Ut nulli nocuisse velis, imitare columbam;
Serpentem, ut possit nemo nocere tibi.

18. *Philautia.*

Crimina qui cernunt aliorum, nec sua cernunt,
Hi sapiunt aliis, desipiuntque sibi.

19. *De ortu et occasu.*

300 Sole oriente, tui reditus a morte memento;
Sis memor occalus, sole cadente, tui.

20. *Mors.*

Mors quid sit, rogitas? si scirem, mortuus essem;
Ad me, cum fuero mortuus, ergo veni.

21. *Verae divitiae.*

301 Divitiae non sunt argenti pondus et auri,
Virtutes veras accipe divitias.

22. *Patientia.*

Quod tibi contigerit, patienter ferre memento;
Nam certum, fieri numine cuncta Dei.

23. *Munera.*

302 Quid non argento, quid non corrumpitur auro?
Qui majora dabit munera, victor erit.

24. *Virtus.*

Omnia cum pereant, virtus est sola perennis:
Haec immortales reddere sola potest.

25. *Gloria.*

302 Narrent de te alii: proprio sordeficit in ore
Gloria; si taceas, plus tibi laudis erit.

26. *Rosa.*

Quo nares perfundat, habet rosa suavis odorem:
Quo contrectantem pungat, acumen habet.

27. *Invi-*

27. *Invidia.*

Livor edax hominum vivorum encomia carpit,
Ut defunctorum corpora vermibus edit.

28. *Bombyx.*

Arte mea pereo, tumultum mihi fabricor ipse,
Fila mei fati duco, necemque neo.

29. *Lites, leges.*

Lis genuit leges, legum lis filia: vivi 303
Non sine lite solet, nec sine lege potest.

30. *Ego.*

Nullus homo est, qui se non praeferat omnibus unum;
Hinc personarum prima vocatur Ego.

31. *Georgica Virgilii.*

Carmina de terris scribit Maro culta colendis.
Tu lectoris agros ingeniumque colis.

32. *Perfius poeta.*

Scripta tenebrofi lego, non intelligo, Perfii:
Lectores nimium negligit ille suos.

33. *Senatus.*

Rex regnat solus: cur non regit omnia solus? 304
Qui regit et regitur, rectius ille regit.

34. *Rex.*

Lex sine rege, velut lumen sine sole fuisset:
Rex sine lege, velut sol sine luce foret.

35. *Mors.*

Mors metuenda malo, sancto est optanda: malorum
Ultimus est finis, vel sine fine malum.

36. *Agrorum stercoratio.*

Vile excrementum, stercus, sed inutile non es:
Tu nutrimento das alimenta meo.

37. *Clepsydra.*

305 Clepsydra mentitur verissima: nempe foramen
Tempore fit semper majus, arena minor.

38. *Memento mori.*

Mors incertarum rerum certissima: cunctis
Incertum quando, certum aliquando mori.

39. *Invidus et stultus.*

Deficit hunc ratio recta, illum mens bona: verum
Cernere dum non vult ille, nec iste potest.

40. *Malum infinitum.*

Mille modis morimur mortales, nascimur uno:
Sunt hominum morbi mille, sed una salus.

41. *Medicina.*

306 Vivere naturae si convenienter amarent
Mortales, medica nil opus esset ope.

42. *Somnus.*

Si somnus nihil est, nisi mors, nil mors nisi somnus:
Quo plus in vita dormio, vivo minus.

43. *Ars longa, vita brevis.*

Ut solide sapiat, nulli sua sufficit aetas:
Mors prius a tergo, quam sapiamus, adest.

44. *Miseria.*

Dupliciter miser es, qui felix ante fuisti;
Dupliciter felix, qui fuit ante miser.

45. *Labor.*

307 Mandere qui panem jubet in sudore diurnum,
Non dabit aeternas absque labore dapes.

46. *Fides.*

Arbor uti plantanda prius, quam fructus habendus,
Inter virtutes prima docenda fides.

47. *Lex et religio.*

Lex et religio junxerunt foedera: pravas
Haec hominum mentes comprimit, illa manus.

48. *Aetate utendum est.*

Dum tenera est aetas, generosos imbue mores:
Tunc facile est cunctis artibus ingenium.

49. *In parasitos.*

Qui socius mensae, non idem est verus amicus:
Tolle epulas, nosces, quam tibi fidus erat. 508

50. *Conscientia.*

Conscia mens recti nullo commota pavore est:
At mala mens semper sollicitata pavet.

51. *Procrastinatio.*

Cras, inquis, faciam, concessaque labitur hora:
Fac hodie! fugit haec non reditura dies.

52. *Lectio.*

Egregios cumulare libros praeclara supellex:
Ast unum utilius,olvere saepe librum.

53. *Loquacitas.*

Vis sapiens dici, pauca et meditata loquare:
Saepe loquax verbis proditur ipse fuis. 509

54. *Aliquid ex Nihilo. Aenigma.*

Addideris unum nihilo, nihil inde creatur:
Adde uni nihilum, nascitur inde Decas.

55. *Fidus amicus.*

Millibus ex multis unus vix fidus amicus;
Hic albo corvo rarior esse solet.

56. *Non quis, sed quid dicat, spectandum.*

Ne te dicentis moveat reverentia, sed quid
Dixerit, attendas, qua ratione probet.

57. *Vitae*

57. *Vitae Sanctorum.*

310 Sanctorum vitas legere, et non vivere, stultum est.
Sanctorum vitas degite, non legite.

58. *Beneficentia.*

Nullum majus erit lucrum, quam pascere egenos;
Foenore nam grandi centupla dona ferēs.

59. *Via lata.*

Lata via est, et trita via est, quae ducit ad orcum:
Invenit hoc, etiam se duce, coecus iter.

60. *Christus.*

Venit in hunc mundum, vidit mortalia, mortem
Vicit, et ad superos in sua regna redit.

36 ¹⁸
4,65

ULB Halle

3

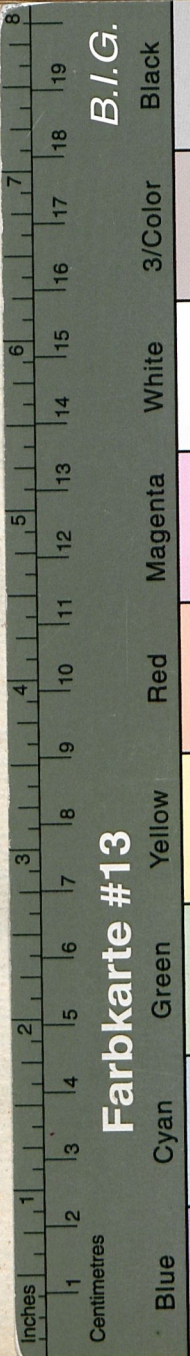
007 200 65X

LD 18

B.I.G.

Farbkarte #13

LECTIONES LATINAE,

DELECTANDIS

EXCOLENDISQUE PUERORUM INGENIIS

ACCOMMODATAE.

COLLEGIT

ADIECTISQUE NOTIS PHILOLOGICIS

EDIDIT

CHRISTIANUS GOTTLOB BROEDERUS.

EDITIO TERTIA.

LIPSIAE, 1796.

SUMTIBUS SIEGFRIED LEBRECHT CRUSII.